

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Z A F E R B E R K E

BAMBAŞKA GÜNLER

Öyküler

BAMBAŞKA GÜNLER

Zafer Berke

Edebiyat

yaba

YABA YAYINLARI: 159

Günümüz yazarları

Yazarın hazırladığı eserin özünü ve bütünüdür.

ISBN 978-975-386-143-4

Hakları saklıdır.

- 1. Basım: Ekim 2009
- Editör: A. Doğan
- Kapak düzeni: D. Piranlı
- Teknik uygulama: Nazım Taban
- Montaj: Engin
- Basım, cilt: Engin Matbaacılık 2. Mat. Sit. Topkapı (612 05 53)

YABA YAYINLARI

Genel dağıtım ve satış yeri: Yaba Sahaf

Galıppede Cad. 55 / 1, 34420 Tünel - Beyoğlu / İSTANBUL

Tel/Faks:0 212- 293 36 06

web adresi: www.yabaedebiyat.com

e-posta: yabasahaf@yahoo.com.tr

İnternetle sipariş: • www.kitapyurdu.com • www.ideefixe.com
• www.kitapgaleri.com • www.eren.com.tr -vb

Zafer Berke

Bambaşka Günler

ÖYKÜLER

yaba

İÇİNDEKİLER

1. BAMBAŞKA GÜNLER,.....	7
2. SON MASAL BAHÇESİ,.....	15
3. AFİŞTEN DÜŞEN OĞLAN,.....	24
4. SEVDAYA AÇILAN DÜKKÂN,	33
5. DENİZ ÜSTÜ MEDENİYET,.....	44
6. UZAKLARDAN GELEN YAKIN,.....	54
7. YOLLAR BİTTİĞİ ZAMAN,.....	61
8. CİLACI NURİ GELİYOR,.....	73
9. AKSAK ZAMANLAR,.....	81
10. YAŞASIN HALK İKTİDARI,.....	91
11. ZEHİR ZIKKIM BAHAR,.....	100
12. VEZNEDARIN BÜYÜK SIRRI,.....	107
13. FENERİN SÖNDÜĞÜ AKŞAM,.....	118

Zafer Berke

1957 yılında Ankara'da doğdu. Birkaç yıl hariç bütün hayatı İstanbul'da geçti. Vefa Lisesini, İTÜ Maden Fakültesini bitirdi. Lise yıllarında edebiyatla ilgilendi. Yüksek öğrenimi süresince edebiyatın dışında, folklor, fotoğraf, tiyatro gibi kültürel çalışmalarda bulundu. Sanayi ve inşaat sektöründe çalıştığı yıllarda, aralıklarla da olsa yazmayı sürdürdü. İlk Öyküsü Varlık Dergisinin, Temmuz 1998, sayısında yayınlandı. Bundan sonra Varlık, Milliyet Sanat, Üçüncü Öyküler, Yaba Edebiyat gibi edebiyat dergilerinde öykü, deneme ve makaleleri yayınlandı.

TESK (2002), Yaba (2002), Ümit Kaftancıoğlu (2005) gibi öykü yarışmalarında çeşitli dereceler aldı. Bu kuruluşların yayınladığı kitaplarda öyküleri yer aldı.

2005 yılı Ekim ayında, ilk dönem öyküleri *Yeni Zaman* adıyla, Yaba Yayınları tarafından kitaplaştırıldı. Yaba Edebiyat Dergisinde edebiyat ve sanat üzerine yazıları yayınlanmaya devam ediyor.

BAMBAŞKA GÜNLER

Tepesinde iki küçük metal çan, kadrının üzerinde başını indirip-kaldırarak hiç durmaksızın yem yiyen bir tavuk şekli bulunan çalar saat, “zııııııııı!” diye çalınca, uyku dolu gözlerini aralamadan, “Daha gece yarısı; sabah olmuş olamaz!” diye düşündü. Gözlerini güçlkle araladığında, kahverengi kalın perdelere rağmen odaya sızmakta olan gün ışığını fark edip, büyük bir sıkıntıyla, “Hay Allah sabah olmuş, daha yeni yatmış kadar uykusuzum!” diye hayıflandı. Yataktan hemen çıkması imkânsızdı. Vücudu parparça olup yatağa dağılmış; kafası, kolları, bacakları kendi denetiminden ayrılıp, oraya buraya saçılmış gibiydi.

Kırk-dökük doğramalardan içeriye ürpertici bir sabah serinliği sızıyordu. Karısının birkaç gün önce hallaca attırdığı, yumuşacık, pamuk yorganın içine doğru kendini çekti. Kahvaltıdan vazgeçerse, saat yedi otuzda “Reji”nin düdüğü çalana kadar yatakta kalabilirdi. İşe giderken Fener’deki fırından iki poğaçaya alır, vapur iskelesine doğru yürüdüğü yol boyunca yiyebilirdi.

Tekrar dalarsa uyanamayacağını bildiği için çakıl taşı gibi ağırlaşmış gözlerini açık tutmaya çalışarak, tavana bakıyordu. Yattığı odanın hemen arkasındaki daracık caddeden geçen arabaların ses-

lerini duyuyordu. Uzaklardan telaşlı vapur düdüğüleri, sandal motorlarının periyodik pırtıları geliyordu.

Gözleri kendiliğinden, ahşap tavanda kabarmış ve dökülmüş boyaların yarattığı karmakarışık biçimleri incelemeye başlamıştı. Bir tanesinin, koca kafalı bir adamın giydiği küçük bir kaskete benzediğini fark etti. Üstteki grinin altından gözüken eski kahverengi boyanın yarattığı birbirinden ilginç desenlerde başka şekiller aradı, bulamadı.

Biçimler arasında dolaşan gözleri iyice ağırlaşmaya başladı. Ne olursa olsun, gözlerini açık tutmalıydı. Sol omzunun üzerine doğru yan yatınca, karısının artık beyazları çok, kahverengileri az, kuru, kırık, cansız saçlarıyla karşılaştı. Yumuşacık yatağa yılların yorgunluğunu çıkarıyormuşçasına gömülmüş, bir daha hiç kalkmayacakmış gibi sere serpe yatıyordu. Ona alışkanlıkların dışında, gören gözlerle bakmayalı yıllar oldu, diye düşündü. Her şey eskimişti. Eskiye zamanın kuytu bir kenarına dolanmış, dönüp duruyorlardı. Küçük mutluluklarla zar zor ayakta tutmaya çalıştığı hayatı, basmakalıp günlerin sıkıcı tekrarından başka bir şey değildi.

Kocaman, kasvetli bir hanın, hiç güneş görmeyen bir köşesindeki ahşap masasının başına oturup, siyah kolluklarını ceketine geçirdiği andan itibaren önündeki kocaman yazı makinesinin bir parçası oluyor, sabahtan akşama kadar, artık metinlerini ezbere bildiği vekaletnameleri, ihtarnameleri, taahhütnameleri, muvafakatnameleri yazıp yazıp duruyordu. Böylesi bir sıkıntıya on dört yıldır nasıl katlandığına kendisi de şaşıyordu. Önünde, emekliliğe kadar dayanması gereken uzun yıllar vardı. Bunları düşündükçe, içinde bir yerlerin daraldığını hatta daralmak ne kelime, düpedüz tıkandığını hissediyordu.

Yatar durumda gözleri açık tutmaya çalışmanın, yataktan kalkmaktan daha zor olduğuna karar verip, doğruldu. Ayaklarını kar-yoladan sarkıtıp, gözlerini yatak odasının cilaları solmuş ceviz komodinleri, gardıropları, şifonyerleri üzerinde dolaştırmaya başladı. Yorgun-argın çıkartılmış giysiler, öteye beriye saçılmıştı. Yerde

top haline gelmiş, kirli çorapları duruyordu...

Hiç değişmeden kalan zayıf, küçük, çelimsiz ayaklarını izledi bir süre. Gözleri gibi ayakları da uykusuzdu sanki; cansız, pelteleşmiş iki et parçası gibi aşağı doğru uzanıyorlardı. Ayağa kalkmak istemiyordu. Kalksa, uyku denen sihirli dünya uzaklarda kalacak, nasıl geçeceği belli olan sıkıcı bir gün, her zamanki sıradanlığında başlayacaktı...

Gözleri, döşeme tahtalarındaki budakların oluşturduğu, gemiye benzeyen bir şekil seçti. Belki kilimlerin altında kaybolduğu için daha önce görememiş, belki de hiçbir zaman doğru dürüst bakmamıştı. Azgın dalgalar arasında kaybolmuş gibi duran küçük gemiyi izlerken, aklına bir kaç hafta önce radyoda dinlediği bir skeç geldi; gelince de ince dudaklarının kenarında belli belirsiz bir gülümseme oluştu. Bu, hem bir saat süreyle farklı bir dünyaya yaptığı sevimli yolculuktan, hem de şimdi kelimesi kelimesine aklında beliriveren skecin konusundan kaynaklandı:

Şehir hatlarında çalışan, emekliliğine çok az kalmış, yaşlı bir kaptanın hikâyesiydi bu: Yıllardır bir yanaşıp, bir ayrıldığı iskelelerden; bir dolup, bir boşalan sıkıcı kalabalıklardan, artık ezbere bildiği, gözünü kapatsa bile girebileceği koylardan bunalmıştı. Günlerden bir gün, ilk sefer için iskeleden ayrılıp, gözleri uyku dolu kalabalığı, birbirinin tıpa tıp aynı günlerine doğru taşıırken, nereden kopup geldiği belirsiz bir sesin peşine takılmış; kırıvermişti dümeni açık denize doğru. Yolcular ve gemi mürettebatı bir süre sonra durumun farkına varmışlar, her zamankinden farklı bir rotaya giren kaptanı uyarmak için kaptan köşküne çıkmışlardı. Kaptan gözlerini açık denize doğru dikmiş, dudağına keyifli bir ıslık kondurmuş, büyülenmiş gibi yönlendiriyordu gemiyi. Kapılar kilitli olduğu için içeri giremeyen insanların bağırmaları, çağırımları sonunda fayda etmiş, kaptan başını çevirip bakmıştı. Mikrofonu eline alıp, bir iki üfledikten sonra gözlerini açık denizden ayrılmaksızın konuşmaya başlamıştı:

“Şaşırdığınızı biliyorum ama, asıl şaşıırılması gereken sizlersi-

niz. Her gün aynı gemiye biniyor, aynı iş yerine gidiyor, aynı görevleri yapıyor, sonra da hiçbir şey olmamış gibi aynı yoldan, sıkıcı tekrarlarla dolu evinize dönüyorsunuz. Birbirinin tıpatıp aynı olan günlerin sizin için ne değeri var? Tek erdem, çalışkanlık mı bu dünyada? Hiç durmadan övülen çalışkanlık; biraz da saflık, aç gözlülük ve tekdüzelik içermiyor mu? Şimdi işinizin başında olmayı çok mu isterdiniz? Hayır. Öyleyse “gemiye döndür!” diye niye çırpınıyorsunuz? Ben size bambaşka bir gün öneriyorum. İlerde herkese anlatacağız, aklınıza geldiğinde keyifle gülümseyeceğiniz, yaşanmış, gerçek bir gün öneriyorum. Benimle bambaşka bir güne ne dersiniz?”

Yolcuların ve mürettebatın bir kısmı kaptanın söylediklerinden etkilenmiş, dudaklarında hafif bir tebessümle beklemeye başlamışlardı. Diğerleri bağırıp-çağırma, şikâyetle devam etmişler, ama hiçbir sonuç alamamışlardı. Gemi kaptanın denetiminde, açık denize doğru yavaş yavaş süzülüyordu.

Çok uzaklarda, küçük, ama yemyeşil bir ada görüldüğünde, yolcular iyiden iyiye heyecanlanmışlardı. O sırada kaptanın sesi yine duyulmuştu:

“İçinizden kaç kişi işlerinden başını kaldırıp, bu güzelim adaya geldi. Ben denizci olduğum halde burnumun ucundaki adayı hiç görmedim. Uzatmayalım, akşama kadar buradayız. Gemimizde her türlü kumanya mevcuttur. Geri dönene kadar hayatın tadını çıkarmaktan, dostluktan, sevgiden, güzellikten başka hiç bir şey düşünmeyin!”

Kıyıya demir atan gemiden indirilen filikalarla sahile çıkan yolcular, kendilerini inanılmaz bir güzelliğin ortasında bulmuşlardı.

Herkes indikten sonra küçük bir filikayla adaya gelen kaptan, neşe içinde sağa-sola selam verip, bütün yolcularla teker teker ilgileniyor, yol boyunca savunduğu düşünceleri ikna edici bir sesle insanlara anlatıyordu.

Yemekle birlikte ortalığı keyifli bir hava kaplamış; öğleden

sonra şarkılar, oyunlar, sohbetler arasında unutulmaz saatler geçi-
rilmmişti. Herkes kaptanın çevresinde dolaşıyor, ona teşekkür edi-
yordu: “Ne iyi ettiniz de bizi buraya getirdiniz, şimdi sıkıcı işleri-
mizin başında olacaktık. Faydalı da olsa birbirinin aynı günlerden
bunalmıştık, tatillerimiz bile birbirine benziyordu aslında, artık
herkese anlatacağımız, bambaşka bir günümüz var.”

Yolcular, mürettebat ve kaptan, akşamüstü kendilerini bulan
iki “Sahil Koruma” botunun eşliğinde, geldikleri gemiyle geri dö-
nerlerken, böylesine güzel bir günün bitmesinden dolayı üzüntü
içindeydiler...

Yerinden doğrulup, bir iki adım attıktan sonra durdu. Başını
çevirip dışarı baktı. Köhne bir fabrikanın, rengi belirsiz, can sıkı-
cı, soluk duvarları gözüküyordu. Gökyüzünü görmek için önce
pencereye yanaşmak sonra yukarı bakmak gerekiyordu.

Ağır ağır yürümeyi başarıp odadan çıktıktan sonra sahanlığın
kenarına sonradan eklenmiş, bir helâ taşı büyüklüğündeki tuvalete
girdi. Bir hamam böceği korku içinde kaçışıp, sıvanın kenarında-
ki çatlağa saklandı. Çişini yaptıktan sonra çıkıp, tam yanındaki
derme-çatma mutfağın, sararmış lavabosunda yüzüne birkaç avuç
su vurdu. Tekrar uyandığı odaya dönüp, yatarken sandalyenin üze-
rine düzensizce bıraktığı giysilerini giymeye başladı. Karısının ya-
tağa serilmiş bedenini sarmalayan yorgandaki kımıldları özenerek
izledi. O yatakta olmak için neler vermezdi ki. Komodinde yeni
çorap bulamayınca, yerden bir gün önce giydiklerini toplayıp, ale-
lacele giydi. Birinin kenarından ayak parmağı dışarı fırladı.

Ceketi elinde tekrar sahanlığa çıktı. Çocukların uyuduğu ön
odaya geçip, sobanın yanına bıraktığı, kullanıla kullanıla çatlayıp,
kavrulmuş, deri çantasını aldı. Gözlerini çocukların yüzlerine değ-
dirdi. Ön odadan çıkıp, ahşap merdivenleri gıcır gıcır inmeye baş-
ladı. Alt kattakilerin sahanlığından geçeceği için iki-üç kere öksü-
rüp, “Geçen var, haberiniz olsun!” anlamında, uyarıda bulundu.
Evin girişindeki ayakkabı yığınının içinde kendininkileri buldu.
Kapının önünde giymek üzere eline alıp çıktı.

Dışarıda alçacık bir gökyüzü, yekpare, gri renkli bir tavan gibi semtin üzerini kaplamıştı. Sokaklar çöp ve at pisliği kokuyordu. Çöpçünün at arabası az önce geçmiş olmalıydı. Uzaklardan kulağına gelen tekerlek gıcırtilarına, yağ ya da süt taşıyan eşeklerin telaşlı tıkırtıları karışıyordu. Nemli hava ciğerlerine yapışıp, taş gibi kalmıştı. Fener'e doğru, işten dönüyormuşçasına yorgun argın yürüdü...

İskelede sekizi beş geçe vapurunu beklediği sırada az önce fırından aldığı poğaçaları bitirmek üzereydi. Kâğıtla tutmasına rağmen eline yağlar sızmıştı. Cebinden, buruşuk mendilini çıkarıp, ağzını sildi. Kötü kokulu bir rüzgâr, denizin yapışkan nemini getirip, yüzüne vurdu. İskelenin içine girip, her gün durduğu köşede, yüzü denize dönük olarak beklemeye başladı. Gözleri, kopkoyu bir griliğin soluklaştırdığı, iç karartıcı görüntüleri tarıyordu.

Akşam olduğunda, aynı vapurla, aynı iskeleye dönünceye kadar geçecek olan günü, hiçbir ilginçliğe yer bırakmayacak kadar belirliydi: Kasımpaşa'da vapurdan inecek. Bahriyenin düz duvarları önünden yürüyecek. At arabacılarının, lağımcıların beklediği arsanın önünden geçip, Şişhane'ye doğru çıkan toprak yokuşu tırmanacak. Beyoğlu'ndaki daracık bir sokağın kasvetli kaldırımından sıkıntılı, bıkkın adımlarla geçecek. Eski bir binanın arapsa-bunu kokulu, aşınmış merdiven basamaklarını birer ikişer atladık-tan sonra akşama kadar hapis olacağı, koyu gri duvarlı yazıhane-nin bir kenarındaki masasına ilişecekti.

Alışkın hareketlerle kol saatini kurdu. Saatle birlikte, öncekile-rin aynı olan yeni bir zamanı kuruyorum aslında, diye düşündü. Belki saati kurmasa zaman duracak ve hayatı koskocaman boşlu-ğun ıssız bir köşesinde asılı kalacaktı. Sünnetinde amcasını taktı-ğı, artık kadranı sararmış, "Nacar" kol saati sekizi beş geçtiğinde, Eyüp'ten kalkıp Sütlüce-Hasköy-Balat iskelelerine uğradıktan son-ra Fener'e yanan, minik vapurun beyaz burnu gözüksü.

Vapurun yorgun ve uykulu gözlerle oturan, sıkıntılı insanlarla dolu salonuna girdikten sonra yavaş adımlarla yürüyüp, en arka-

daki pencerenin önüne oturdu. Kasımpaşa'ya kadar yanaşma dahil, yedi dakika sürecek olan yolculuk için oturmaya bile değmezdi. Bazı günler sahanlıkta durup, insanların sıkıcı bakışlarından korunurdu ama, bu sabah bir dakikalığına bile ayakta duracak hali yoktu.

Tuzlu su beneklerinin matlaştırıp, soluklaştırdığı pencereden dışarı baktı. Kazan dairesinden yoğun, güçlü, metalik gürültüler geldi. Küçük bir sarsıntıdan sonra puslu görüntüler geriye doğru kaymaya başladı... Nereden çıkıp geldiğini anlayamadığı yeni bir sıkıntı salvosu, vücudunun her tarafında dolaştıktan sonra göğsünün tam ortasına yapışıp kaldı. Nefesinin daraldığını hissetti. Kalbinin duruverceğini, son nefesini vereceğini sandı. Kravatının düğümünü gevşetip, yakasını açtı...

Küçük vapurun penceresinden akan, bulanık görüntülere baktı. Görüntülerin mi, camların mı, yoksa gözlerinin mi bulanık olduğunu kestiremedi. Çamur rengi suların üstünde, irili-ufaklı tekneler vardı. Bazen bunların çok yakınından geçiyorlardı. Bazıları hurdaya çıkmış, bordalarından paslı sular sızan, kıçları yemyeşil yosunlarla kaplı, çürümüş gemilerdi. Bazıları ise Haliç'in kıyısındaki, irili-ufaklı tersanelerden denize indirilmiş, boyası bile tamamlanmamış yepyeni gemilerdi. Gemilerin de bir hayatı var, onlar da insanlar gibi yaşayıp, ölüyorlar, diye düşündü. Açık denize çıkıp dünyayı dolaşanların hayatı çok hoş, ya aynı limanlar arasında dönüp duranlar...

Aklına yeniden yaşlı kaptanın öyküsü geldi. Gelince, içindeki sıkıntının dağıldığını, dudaklarının belli belirsiz bir gülümsemeyle aralandığını hissetti.

Ardı ardına tekrarlanan, birbirinin tıpa tıp aynı günler, zamanın durmasıydı bir bakıma. Hayatın bir köşesine takılıp kalmak, akıp giden zamanın dışına atıveriyordu insanı. Her şeyin hızla değiştiği bir dünyada, yerine çakılı bir ağırlık olarak durup, anlamsızca sallanmak, bir yok oluşu ifade ediyordu aslında. Çalar saatin kadrındaki yem yiyen tavuk, hiçbir zaman doymuyor, hiçbir za-

man yaşamıyordu.

Koyu renkli suların üzerine bir ışık demeti değdi; bulutlar bir anda aralanıp, parçalandı. Eski, yorgun, keder dolu her şey bir anda aydınlandı. Hırçın ışık demetleri, bütün metal yüzeyleri parlattı. Sular durulup, berraklaştı. Sanki zaman takılıp kaldığı yerden kurtulmuş, yeniden ilerlemeye başlamıştı.

Gözlerini keyifle kapadı. Benzer gibi görünse de herkesin yaşadığı bambaşka hayatları. Gerçek farklılık içerdeki yansımalar da başlıyordu. Hayatın önünü açma cesaretiydi önemli olan. Belki de tamamı bir cesaretti hayatın...

Küçük vapur hız kesti. Kasımpaşa'ya varmışlardı. Motorların metalik sesi azaldı, makine dairesinden telaşlı gürültüler geldi. Kirlı, durgun sularda küçük kımıldanmalar oluştu.

Bütün bunları ilk defa görüyormuş gibi hayretler içinde izledi. Vapur iskeleye yanaşmak için hafifçe döndüğünde, doğuda Salacak, Kadıköy, Adalar tarafından gelen kocaman bir ışık demeti içeriye doldu. Tam karşısındaki deri koltuklar pırıl pırıl aydınlandı. Kasımpaşa'da incek yolcular, küçük sahanlığın ortasında toplandılar. Çımacı, vapurdan iskeleye halat atıp, ucunu demir babalara sardı. Kalın, sırlıklam ipler gıcır gıcır gıcırdadı. Gemiye yolcuların inmesi için tahta iskele sürüldü. Yolcuların bir kısmı, dikkatli adımlar ve sıkıntılı yüzlerle gemiden ayrıldı.

Çımacı "Kasımpaşa kalmasın!" diye içeri doğru bağdıktan sonra halatları az önce doladığı babalardan çıkardı. Küçük vapur da periyodik ve metalik gürültüler yeniden başladı.

Bir güneş bulunduğı yerden kopup gözlerine değdi. Kamaşan gözlerini huzur içinde kapayıp, içinde kımıldanıp duran sesleri dinledi. Herkesin bambaşka bir günü olmalı, diye düşündü; ilerde hatırladığında mutlu olabileceğı, bir tek günü olmalı.

SON MASAL BAHÇESİ

Emekliliğine iki yıl kalmış, Postacı Akif Bey, telgrafhaneden acele notuyla gönderilip, tahta masasının üzerine bırakılan metni, yorgun ve bıkkın bir durumda okuduktan sonra gözleri fal taşı gibi açılıp, kaykılmış bir şekilde oturduğu sandalyeden doğruldu. Bu şaşkınlık tam olarak anlayamadığı metinden daha çok telgrafın götürüleceği adres ve kişiden ileri geliyordu. Telgraf aynen şöyleydi: “Görülen lüzum üzerine, acilen Atina’ya gelmeniz beklenmektedir. Başpiskoposluk Dış Ülkeler Bürosu. Teslim: Zangoç Yorgo Kostandis. Vodina Caddesi No: 55 Fener”

Akif Bey metni ve adresi tekrar tekrar okuduktan sonra beyinde dönüp duran karmaşık düşünceleri bir araya getirmeyi başardı: Teslim adresinin, Vodina Caddesinin numaralarını ezbere bildiği binaları arasındaki konumu, teslim edilecek kişi ve kişinin görevinden aynı kesin sonuç çıkıyordu: “Evet, kesinlikle burası Yorgo’nun yeri ve telgraf ona geliyordu.”

İçinde “puf!” diye bir sıkıntının oluşup, vücudunun sağını solunu yokladığını, bununla da kalmayıp yokladığı her yeri ateş parçasına çevirdiğini hissetti. Bir tanıdığını araya sokarak, dünyanın ucundaki Çatalca Postahanesinden kendini buraya atıp, huzur için-

de emekliliğini beklediği altı yıl boyunca ilk defa bu adrese bir evrak geliyordu. Belki de son elli yıldır gelen ilk telgraftı; bula bula kendisini bulmuştu. Vodina Caddesi boyunca Balat'a doğru giderken, sol tarafta yükselen soğuk, gri, taş duvarlar gözlerinin önünde belirdi. Kimseler girmesin diye duvarların üzerine, büküm büküm tel örgüler yerleştirilmişti. Normal boylu bir insanın bile eğilmeden geçemeyeceği; paslı, demir kapı bu korkunç duvarların tam ortasında yer alıyordu. Bahçenin içinden çıkan dev çınar ağaçları, dallarını daracık caddenin üzerine salıyor, onun ancak yaz günlerinin belirli saatlerinde güneş alan loş sokaklarını korkunç bir ahtapotun kolları gibi sarmalıyordu. "Hakkı Tarık Us İlkokulu"na doğru uzanan ve biraz daha alçak olan yan duvarlarda başka kapı yoktu. Kimselerin tanımadığı hatta doğru dürüst yüzünü bile görmediği bir zangoç, bahçenin ortasındaki, küçük, basık, ahşap kilisede tek başına kalıyordu.

Kilise hakkında bilinen kesin bilgiler bunlardı. Dilden dile dolaşıp, kulaktan kulağa yayılanlarsa anlata anlata bitirilemeyecek kadar çoktu: Güya bahçenin tam ortasında küçük, ama derin bir havuz vardı da bir kenarındaki kapaklar açıldığında, bahçeyi boydan boya dolaşan kanallara sular doluyor, havuzda yaşamakta olan su yılanları kanallardan geçerek bahçenin her yanını sarıyordu. Yine söylenenlere bakılırsa, bahçenin her yanını kaplayan, güzel çiçeklerle bezeli çalıların arasında dolaşan hiç kimse hayatta kalamazdı; çünkü bunların bazıları, yapraklarına değen canlıyı, iki dakika içinde kaskatı edecek zehirli usarelere sahipti. Bunlara yakalanmadan sağ-salim ilerlemeyi başaranlarsa, otların arasında kalmış, çimenlerle kaplı bir toprak parçasıymış gibi görünen bataklığa saplanıyor, kımıldandıkça daha beter gömülüp, çırpına çırpına ölüyorlardı. Bazılarına göre Kilisenin merdivenlerinin önündeki mermer taşlarla kaplı avlu, üzerine basıldığında çöken kapanlarla doluydu ve insanı doğrucu bodrum kattaki mahzene yolluyordu. Bu mahzenlerde hapis kalmış insanlar, gece boyunca inin inin iniyor; sabah sessizliğinde iniltileri sokağın kıyısındaki evlerden bile duyuluyordu. Anlatılanlar doğruysa, ikinci güneşi vurduğu

zaman, kilisenin duvarlarında nasıl oluştuğu anlaşılmayan insan gölgeleeri ortaya çıkıyor, bu gölgeler kıyı-bucak bahçenin içinde dolaşıyordu. Kimilerine göreysel kilisenin avlusundaki mermerler durmadan renk değiştiriyor; sabah başka, akşam başka, kışın başka, yazın başka renklerde oluyordu. Bütün bunlar yetmezmiş gibi geceleri bir ordunun geçişini andıran “rap rap rap... diye yankılanan ayak seslerinin duyulduğu, bunların zangocun talim yapan askerleeri olduğu iddia ediliyordu.

Yine anlatılanlara ve dilden dile dolaşan söylentilere bakılırsa; Yorgo bildiğimiz sıradan bir canlı değildi. O, ara sıra görünür olmayı beceren bir ruhtu. Kimileriyse, onun gece yarılardan sonra kimseler görmeden sokağa çıkan bir vampir olduğunu söylüyordu. Bazıları bu sözleeri kanıtlamak istercesine, ona siyah cüppesine sarılmış bir durumda, kentin başka bir semtinde rastladığını iddia ediyor; “Önümden uçarcasına geçti, kesinlikle ayakları yere basmıyordu ve başının etrafında bir ışık vardı.” türünden yakıştırmalar yapıyordu. Biraz daha gerçekçi olmaya çalışanlar, bahçenin ortasındaki havuzun hemen yanından başlayıp, şehrin her köşesine yayılan gizli dehlizleer olduğunu söylüyorlardı. Bu dehlizleer şehrin ortasında öyle muazzam bir aç oluşturmuştu ki, en merkezi yerlerden en uzak noktalara kadar her yere buradan gitmek mümkündü. Bu görüşü savunanlara göre Fener’den başlayan dehliz Haliç’in altından geçip, Hasköy’e kadar uzanıyor, orada Beyoğlu’ndaki kiliselerden gelen uçla birleşiyordu. Bu ikisi birleştikten sonra daha derin ve daha geniş bir dehlizle Tophane kıyısından denize dalıyor, Heybeliada’daki Papaz Okuluna kadar gidiyordu. Yorgo bu dehlizleer içinden geçerek, şehrin bütün kiliselerine denetliyor, bütün semtlerini dolaşıyordu. Bütün bu anlatılanları daha da abartarak, Yorgo’nun İstanbul’daki Papazların başı, Başpiskopos Makarios’un adamı olduğunu iddia edenleer de, Rusya’daki diktatörleerin komünizmi yaymak için yolladıkları dünya çapında bir ajan olduğunu savunanlar da vardı.

İçeriye topu kaçtığı için veya bahar aylarında dalları dolan erik ağacından erik almak için korku içinde duvarlara tırmanıp, bahçe-

ye atladıktan sonra faltaşı gibi açılmış gözlerle ve dimdik olmuş saçlarla geri dönen çocukların anlattıkları; yakındaki evlerden gece-gündüz merak içinde bahçeyi dikizleyenlerin gördükleri ya da ona şehrin değişik yerlerinde rastladığını iddia edenlerin söyledikleri bir araya getirilirse; Yorgo tek gözlü, dört kollu, kambur, kanatlı, kuyruklu, kabak kafalı bir devdi. Bu korkunç görünümünün dışında, iki-üç yerde birden görünebilmek, gözlerinden duvarları delip geçen mavi ışıklar saçabilmek, hiç adım atmadan yerin on santim üzerinden uçarak ilerleyebilmek, bir zıplamayla ağaçların tepelerine çıkabilmek, kollarını istediği kadar uzatabilmek, dürbüne benzer gözleriyle uzaktaki bir görüntüyü yakına kadar getirebilmek gibi bir yığın özellikleri vardı Yorgo'nun.

Postacı Akif Bey, bütün bunları düşününce sırtından aşağı soğuk terler boşandı. Ellerin, ayakların buz kestiğini, göğüs kafesinin daraldığını hissetti. Gözleri kararmış, titrek ellerinde sallanıp duran telgraf görünmez olmuştu.

Önce bir isyan başlattı içinde: Ne demekti yani, kimselerin bilmediği bir yere, polisin bile giremediği bir yere, nasıl girecekti tek başına. Can güvenliği yoktu. Başına bir şey gelse, kimsecikler bir şey yapamazdı. Gerçi oraya gittiği biliniyordu ama, iş işten geçtikten sonra bilinse neye yarardı. O sıradan bir memurdu, üstelik emekliliğine iki yıl kalmış, ilk torunu geçen sene kucağına almış yaşlı bir memurdu. Pekâlâ genç memurlardan biri-ikisi beraberce gidebilirdi. Hemen üst kata çıkıp, Postahane Müdürüne karşı çıkmalıydı; “Ben gidemem, kim giderse gitsin!” demeliydi. En azından yanına iki bekçi vermeliydiler.

Sonra teslimiyete kapıldı: Müdür kalın gözlüklerinin üzerinden bakıp, “İlahi Akif Bey, çocuk gibisiniz vallahi” dedikten sonra “Bu anlatılanlara ancak çocuklar inanır. Ha ha ha! Bir de işsiz güçsüz mahalle karıları!” deyip, iki cümlede bozup atarsa kendisini. Bununla da kalmayıp siciline bir not koyuverirse; “Görevi esnasında olur olmaz vehimlere kapılmaktadır...” filan filan diye. Ya da hiç bunlara gerek duymadan, “Bana derdini anlatma efendi, görevin neyse git yap, yapamıyorsan çek git. Biz yapan birini bu-

luruz!” diye kestirip atıverirse.

Daha sonra iki düşüncenin arasında gidip gelmeye başladı: Kâh bir tarafa yöneldi, kâh öbürüne. Her birinde bir açmazla karşılaşmış bunaldı. Sinirlenip, o sırada başka kimsenin olmadığı oda da kendi kendine söylendi: “Kahrolasica herif, her ne haltsan, çek git memleketine. Buralarda ortalığı karıştırır, insanları huzursuz eder durursun. Kilisene gelecek insan mı kaldı burada. Olanların çoğu mübadelede gitti zaten, kalanları da 6-7 Eylül olaylarında perişan edip kaçırdı, bu zıvanadan çıkmış millet. Senin derdin ne o zaman?”

En sonunda kararını verdi, bir an önce yola çıkmalıydı. Belki kapı açılmadığı için içeri giremez; girse bile kimseleri bulamaz, bir telgraf ihbarı yazıp, kapının üzerine yapıştırdığı gibi, gerisin geriye gelirdi. Hatta bunu hiç içeriye girmeden de yapabilir sonra yalan atabilirdi; “Gittiğimde kimse yoktu, dakikalarca bekledim,” diye. Herhalde, ne idüğü belirsiz, bir gâvur zangoca değil, kendisine, şerefli bir devlet memuruna, inanırlardı.

“Ya gerçekten önemli bir durum varsa” diye, telgrafı tekrar okudu. Okudukça aklında yeni kuşkular oluşmaya başladı: İlk bakışta sıradan bir mesajmış gibi görünen cümleler, şifreli bir haberleşmenin gizli emirleri olabilirdi: “Görülen lüzum” ifadesi ile bildirilen gereklilik neleri anlatıyordu? Yorgo edindiği gizli bilgilerin aktarılması için de çağrılmış olabilirdi, yeni görevler verilmek için de. Hatta gizli bir planın tarihleri bildirilip, büyük bir baskının başlama emri bile verilmiş olabilirdi. Eğer anlatılanlar doğruysa hatta anlatılanların onda biri bile doğruysa, bu sıradan bir telgraf olamazdı. Belki de en iyisi doğruca Polise gitmekti. Müdüre gitmeden, kendi başına Polise gitmenin, başına gelebilecek en büyük bela olacağına karar verdi hemen ardından. En iyisi gitmek ve bulamamaktı, içinde bulunduğu korkunç durumda, bundan iyi bir çözüm yoktu.

Birkaç “of-puff!” daha çektikten, birkaç okkalı küfür daha savurduktan sonra deri posta çantasını alıp, telgrafı içine yerleştirdi.

Saat dörde geliyordu, hava daha fazla kararmadan, gidip işini halletmeliydi. Belki Allah kendisine yardım eder, işin içinden ummadığı bir kolaylıkla sıyrılabilirdi.

İskeleyle giden yolun sağında, arka tarafı karakol, ön tarafı postahane olarak kullanılan, ahşap binadan sıkıntılı adımlarla çıkıp, çarşı içine yöneldi. Her adımıyla birlikte içindeki korku ve tedirginlik daha da büyüyordu. Dudaklarını hafifçe kıpırdatarak, belalardan koruyan sure olarak öğrendiği, “Felak” suresini içinden okumaya başladı. Bir yandan da Allah’la konuşmaya başlamıştı: “Ya rabbim yardım et bana, elin gâvurları karşısında aciz düşürme. Yardımı esirgeme benden, işimi kolayla benim. Karşımdaki düşmanı zayıf kıl. Elini kolunu bağla, gücünü gayretini yok et. Çoluğuma-çocuğuma bağışla beni. Amin.”

Dualar, yalvarmalar arasında çarşının tanıdık-bildik hareketlilik içindeki dükkanları arasından geçiyor, kendisine selam veren esnafa, durumunu belli etmemeye çalışarak, hızlı adımlarla, tehlikenin, belki de ölümün kucağına doğru ilerliyordu. Vodina Caddesine saptığında içindeki korku daha da çoğalmış, nefesi sıklaşmaya, ayakları titremeye başlamıştı. Neredeyse bir kenara yığılıp, kalacaktı. Gerisin geriye dönme düşüncesi iki de bir akılina geliyor, her defasında da, kapıyı hiç çalmadan, “bulunamadı” işlemi yapıp, ihbarı kapıya takmaya karar veriyordu. “Gelip alsın kendisi postahaneden, görülsün ortalıkta; bakalım, neyin nesiymiş gavur!” diye için için söylenip, kendince çözümler üretmeye çabalıyordu.

Biraz sonra birbirine yapışık dizi dizi evlerin bitip, yerini yüksek kilise duvarlarına bıraktığı o korkunç yere varmıştı. Acele etmesine rağmen, kısa kış günü sonuna doğru yaklaşmış, ışıklar azalıp ortalığı ürkütücü bir karanlık kaplamıştı. Ortalık tenhalaşmış, insanlar az sonra başlarına gelecek felaketi hissetmişçesine ortalıktan kaybolmuşlardı. Gri taşlardan yapılmış duvarların bu kadar korkunç olduğunu daha önce hiç fark etmemişti. Kaderiyle baş başa kalmış, belirsiz bir sona doğru ilerliyordu. Kiliseden soğa doğru sarkan dev çınar ağaçlarının altına ulaştığında her yer

daha karanlıklaşıp daha ıssızlaşmıştı. Ölümün yakınlarına kadar geldiğini hissediyordu. En iyisi kaçmaktı. Bir yolunu bulup, kaçmaktan başka çare yoktu.

Artık duvarların ortasındaki alçak demir kapının önüne kadar gelmişti. Birinin çıkıp kendisini yolundan çevirmesini, kurtarmasını, yardım etmesini bekliyordu. Oysa ortalıkta kimseler yoktu; ya korkudan kaçıp gitmişler ya da civardaki bir yere gizlenip, heyecan içinde olacakları beklemeye başlamışlardı.

Bir “felak” daha okudu. Kapıya doğru üfledi. Sokak kapısını itecek, açılmazsa duyulmayacak bir ölçüde sessizce vuracak sonra telgraf ihbarını kapının bir kenarına asıp, çekip gidecekti. Günahı gitmiş, görevi bitmiş, olarak koşa koşa postahaneye dönüverecek, masasının başında mesaisinin dolmasını bekleyecekti.

“Âdet yerini bulsun” diye elini değer değmez, kapı kulakları tırmalayan büyük bir gıcırtyla geriye doğru gidip, sonuna kadar açıldı. Açılmasıyla birlikte yüksek çalılar, sararmış otlarla kaplı, korkunç bahçe karşısında belirdi. Otların arasından geçen taş kaplı, bakımsız bir yol, yirmi otuz metre sonra mermer bir avluya varıyor, avlunun arkasında eski, ahşap bir bina yer alıyordu.

Yorgo’nun görünmez bir elle kapıyı açtığını düşününce, ayaklarının bağı çözüldü, gözleri karardı, sırtından soğuk soğuk terler boşandı. Korkusundan ne bahçenin içine doğru adım atabiliyor, ne de açılan kapıyı kapatmak için bir hamle yapabiliyordu. Bahçenin içi dışarıdan daha da karanlıktı. Kimselere görünmeden tabanları yağlayıp, kaçmanın tam sırasıydı artık. Bundan sonrasını yapamayacaktı. Önce kaçmalıydı, gerisini daha sonra düşünürdü artık. Kimsenin kendisine kızmaya hakkı yoktu. Korkmuştu, giremezdi, bundan ötesi yoktu.

Aklından bütün bunlar geçerken ve bütün vücudu zangır zangır titrerken, göz bebekleri sonuna kadar açılıp, kiliseden kendisine doğru yaklaşmakta olan varlığa odaklandı. Bulanık görüntüler, bulanık düşünceler arasında eriyip gittiler önce; sonra dirilip netleştiler, apaçık bir gerçek olarak belirginleşip, postacı Akif Bey’in

yüreğine bir taş gibi yerleştiler: Simsiyah cüppesinin içinde, ufak-tefek, süklüm-püklüm bir adam, artık taşıyamadığı yorgun bedeninin ağırlığıyla, öne doğru eğilmiş bir durumda kendisine doğru geliyordu. Yerlere değen cüppesinin altından görünmeyen ayakları, katlanmış gibi duran bacakları, ona mermerler üzerinde kayarak ilerliyormuş havası veriyordu.

Akif Bey'in başı fırl fırl dönmeye başlamıştı. Kaderine teslim olmuş, ölümüne razı olmuştu artık. "Hayat böyleymiş demek ki, hiç ummadık bir yerde bitiyormuş..." türünden düşünceler, ardı ardına aklından geçiyordu. Son ilahi cümleye başlamasına az kalmıştı, söyleyip söylememekte kararsızdı:

"EşşedüenlailaheillAllahveeşşedüenneMuhammeden..."

Cüppenin içindeki adam, başı öne eğik bir durumda kayarcasına ilerleyip, upuzunmuş gibi geçen bir zaman sonunda karşısına kadar geldi. Tam karşısına vardığında, başını ağır ağır kaldırıp, kendinden uzun boylu Akif Bey'in gözlerinin içine doğru baktı.

Akif Bey dudaklarında "mırıl mırıl" son duasıyla, bembeyaz torbacıklar içinde devrilen küçük, mavi gözlere baktı. Akları damar damar kızarmış, kapakları şeffaflaşmış pelteleşmiş, yorgun gözlerde korkuyu gördü. Bu kendisini aynaya bakmış gibi hissetmesine yol açtı. Bir an için bildiği bütün gerçeğin paramparça olup, dağıldığını sandı. Uzun bir süre korku dolu gözlerle birbirlerine baktılar. Korku ortak bir payda olup, aralarındaki ortama yayılmıştı. Bir süre korkular içinde kaybolup, zamanın bir köşesinde durdular.

Neden sonra Akif Bey kapıyı açanın kendisi olduğunu hatırlayıp, söz söyleme önceliğinin ya da gerekliliğinin kendinde olduğunun farkına vardı. Titremesi durduktan sonra katılaşıp kalmış dudaklarını aralayıp, bütün cesaretiyle sordu:

"Yorgo Kostandis?"

Zangocun çatlak dudakları aralanıp, çatallı bir ses çıkardı;

"Benim."

“Bir telgrafınız var!”

Bu cümle zangocun sapsarı yüzünü bembeyaz yaptı. Göz kapaklarını üzüntü içinde kapatıp, bir süre öylece kaldıktan sonra başını kaldırıp baktı. Gözleri kapalı kaldığı süre içinde şaşırtıcı bir keder yağmuruyla ıslanmış, sırlıslam olmuştu. Sonra gözlerindeki ıslaklık çoğalıp, bir yerlere sığamaz oldu; göz pınarlarında toplanıp, yanaklarının arasındaki derin vadiler boyunca aktı.

Akif Bey'in uzattığı telgrafı buruşuk elleriyle alıp, titreye titreye açtı. Gözlerini kaplayan buğuların arasından güçlükle seçilen soluk yazıları okudu. Okuduktan sonra büyük bir kederi saklamak, dayanılmaz bir acıyı taşımak için gözleri yeniden kapandı. Dudaklarından acı dolu cümleler dökülüp, çökmekte olan karanlığın içinde sessizce dağıldı:

“Canım anacığım ölmüş. Böyle doğrudan telgraf, sadece ölümlerde gönderilir bize. Anamdan başka kimseceğim olmadığına göre...”

AFİŞTEN DÜŞEN OĞLAN

“Ulan küçük Apo, ne de büyük sevmiştim seni” cümlesi, Çiçek Sinemasının arka duvarlarının dibinde donup kaldığı dakikalar boyunca, tekrar tekrar beyninde yankılandı. İçinde bulunduğu durumdan kurtulmaya çabaladığı uzun süre boyunca, Nilgün kendini hayatın ıssız bir köşesine savruluyormuş gibi hissetti. Bu duygudan kurtulmak için, değdiği yere yapışıp kalan, yorgun adımlarla, Balat’a doğru yürümeye başladığı sırada geçmiş zamanın iç yakıcı koridorlarından geçip, başlangıç noktasına vardı:

Ağır demir kapıyı “Var mı bana yan bakan!” edasıyla açıp, so-kağa fırlar fırlamaz, briyantınle şekillendirilip, kurutulmuş, kapkara saçlarını sanki yerinden kımıldayacakmış gibi şöyle bir yukarı doğru savurur, o sırada fırsattan yararlanıp, gözlerini gözlerine değdirmeye çalışırdı. Ufacık-tefecikti, kara-kuruydu, hiçbir kızın kıtılığa düşmedikçe ya da evde kalma zillerinin sesini duymadıkça göz ucuyla bile bakmayacağı bir tipti: Ufacık yüzü saçlarının arasında kaybolur, birbirinin içine geçmiş hiçbir hat doğru dürüst seçilmez, yüzünü oluşturan her ne varsa, eğreti bir sıradanlıkla yok olup giderdi.

Yine de onu gördüğü zaman başını içeri kaçırmaz, saçını silke-

ler gibi yapıp göz ucuyla kendisine şöyle bir bakmasından zevk alırdı. O zevki aldıktan sonra da kendi kendine “Hıh sana mı kaldık sümüklü, iki de bir bakış fırlatırsın yüzüme. Biliyorum, biraz yüz versem, düşeceksin peşime!” derdi.

Eğri-büğrü adımlarla sokağın ucunda kaybolduktan sonra bir daha hiç gözükmez, gece yarılarında herkeslerin mışıl mışıl uyuduğu saatlerde dönüp gelirdi. Bu durum ona esrarengiz bir çekicilik katmıyor da değildi doğrusu. Sabah yedi buçukta evden çıkıp, akşam sekiz civarlarında dönse; hafta sonları çizgili pijamasını çıkarmaksızın cumbaya yerleşip, gelenin geçenin arkasından baksa, hatta üzerinde pijamalar olduğu halde bakkala gidip sigarasını aldıktan sonra ayakkabılarının arkasına basa basa geriye dönse; üç beş kuruş aylıkla tornacılık, marangozluk ya da yemiş halinde kantarcılık yapan sıradan bir adam olduğuna karar verilecek, kimse yüzüne bile bakmayacaktı. Cumartesi, Pazar dahil ortadan kayboluşu, gece yarılarında eve dönüşü, “Neler çeviriyor bu ufacak tefecik velet?” diye düşündürüp, mahalledekileri meraktan çatlatıyordu. Annesinin “Yapar bir şeyler benim oğlum, çıkarır evimizin nafakasını” şeklindeki açıklaması ise oğlunun övünmek bir yana herkese söylemekten bile kaçınılacak bir iş yaptığının göstergesiydi ki, genel kanılar tombalacılık, kumarbazlık, garsonluk, barmenlik, pezevenklik üzerine yoğunlaşmıştı. Bunlara bir de kendinden emin, o kahrolası havası eklenince, üzerine ayrı bir çekicilik sarmalanır; insan ister istemez, “Az buz değil kerata” diye düşünüp, onu gönlünün bir köşesindeki kuytuluga yerleştirdi.

Karşı eve yerleşmelerinin üzerinden neredeyse dört mevsim geçip, yeniden İlkbahar geldiğinde, semtin altını üstüne getiren o büyük haber duyuldu; duyulur duyulmaz da su dalgalarının yayılması gibi kulaktan kulağa yayıldı.

Nilgün önce duyduklarına inanamamış, yok canım benzetmedir, diye aklına bile sığdıramamıştı; ama, şaşkın gözlerle dakikalarca inceledikten sonra anladı ki gerçek, hiçbir kararsızlığa meydan vermeyecek kadar açık-seçikti ve tam karşısında duruyordu: Küçükpazar’dan Ayakapı’ya, Fener’den Ayvansaray’a hatta Eyüp’e

kadar her yer; elektrik direkleri, boş evlerin taş duvarları, kahvehanelerin, langırt salonlarının camları, paslı demir kapılar, yaşlı çınar ağaçları, gözün değip de görmeden geçemediği her biçim, yeni bir afişle donatılmıştı: Bu kocaman afişin ortasında, ışıklar altındaki bir sahnede, değişik renk ceketler, bir örnek beyaz pantolonlar giymiş, altı müzisyen genç, bir yandan çalgılarını çalar-ken bir yandan şarkı söylüyorlarmışçasına poz vermiş, gülen göz-lerlerle duruyordu. İki gitarist, bir flütçü, bir sazıcı, bir orgcu ve bir darbukacıdan oluşmuş topluluk fotoğrafının tam altında koca-man harflerle “Renkli Işıklar” yazıyordu. Koltuğunun altında pırıl pırıl bir darbukayla en solda duran oydu ve bu dünyadan elini ayağını çekip, o olağanüstü afişe binince üzerine inanılmaz bir çe-kicilik sarmalanmış, gözleri pırıl pırıl parlamış, gülüşü karşı ko-nulmaz bir güzellikle aydınlanmıştı. Nilgün bir afişten diğerine gözünü atlattığında aynı sıcaklıkla yeniden kavruluyor, kendini bir anda sahnenin tam ortasında, darbukacı Apo’nun karşısında bulu-yordu.

Eve dönerken gözlerinin önünde ışıklar altındaki bir sahne can-lanıyor, seyircilerin bitmek bilmeyen alkışları arasında kulakları sağır eden bir duyuru yapılıyordu: “Şimdi de karşınızda alkışları-nızla, “Renkli Işıklar”. O yüzünde ciddi bir ifadeyle ağır ağır yü-rüyüp bir kenardaki sandalyesine oturuyor, küçücük elleriyle, pırıl pırıl darbukasından inanılmaz ritimler çıkarıyordu.

Nilgün gece boyunca sıcacık düşlere dalıp dalıp gitti. İçinde başlayan karşı konulmaz kıpırtıyı ayırımsamaya çalışıyor, bu se-vinçle acı karışımı duygunun, dönüp dolaşıp yüreğinin bir kenarı-na yapıştığını hissediyordu. Her öğlen sıradan bir şekilde, sıradan bir sıkıcılıkla tekrarlanan karşılaşma gözlerinin önünde beliriyor; kör sokağın, kör kapısının önünden kopup, pırıl pırıl ışıltıların ya-ladığı inanılmaz güzellikteki bir cennet köşesine dönüşüveriyordu.

O gece sabaha kadar doğru dürüst uyuyamamıştı. Sokaktan ge-len ayak seslerini dinlemiş, yaklaşıp uzaklaşan sesler arasında onunkileri bulmaya çabalamış, karşı kapıda kaybolan görüntüler düşlemiş, heyecan içinde kıvranmıştı. Evdekilerden korkmasa pen-

cerenin önünde sabahlayacaktı.

İçini düğüm düğüm yapan uzun saatlerden sonra öğle vakti gelip Tahta Minare Caminin imamı “Allahu Ekber!” diye, ezan okumaya başladığında, demir kapı yavaş yavaş aralanmış, onun ilahi bir nurla yıkanmış gibi duran görüntüsü, kapkaranlık sokağı aydınlatıvermişti. Her gün biraz gerisinde durup, kaçamak bakışlarla sokağa göz attığı cumbanın penceresine fırlamış, onun briyantınli saçlarını savurur gibi yapıp kendisine sürüklediği bakışı yakalamak için hazırlanmıştı. O ise, mokasen ayakkabılarının arkalarını yavaşça oynatarak, ayaklarına geçirmiş, vücudunu yıllarca esir tutulduğu mahpusluktan yeni kurtulmuş biri gibi oynata oynata sokağa doğru sürmüş, başını yolun “taa” ucunda esrarengiz bir görüntü varmışçasına ötelere dikmiş, yerle basmıyormuş da uçuyormuş hissini veren yumuşak adımlarla yürüyüp, kaybolmuştu.

Bu kayboluş sanki yüreğinin bir kenarına yapışmış olan anlaşılmaz duygunun üzerine “Çozz!” diye bir kaynar su boca etmiş, içindeki bütün organlar bu sıcaklıktan erimişti.

Peşinden bağırmamak, ağlamamak, düşmemek, bayılmamak, kalbi durup ölmek için kendini zor tutmuştu. Tutmuştu tutmasına ya, birkaç dakikalık kaskatılıktan sonra dayanılmaz bir sıkıntıyla boğuluyor gibi olup evden fırlamış, bir bahane bile bulmadan, nasılsa dönüşte bir şeyler uydururum, diye kendini dışarı atmıştı. Attıktan sonra da çıldırmış gibi koşar adımlarla arka sokağa dolanmış, Yorgo’nun bahçesinin duvarındaki afişlere baka baka, her birinde yeni bir Apo göre göre Balat’a doğru koşmaya başlamıştı. Balat karakolunu geçip, Mehtap sinemasına doğru koşarken afişler iyice sıklaşmış, duvarlar boyunca yan yana yapıştırılmış resimler bir filmin karelerini oluşturur gibi sıralandığından, ardı ardına dizilen görüntüler oynamaya, resmin bir kenarındaki Apo, tıkr tıkr darbuka çalmaya başlamıştı. Edirnekapi’ya doğru çıkan yokuşun dibinden döndüğü sırada, içinde o afişlerden birine sahip olma isteği, onu doya doya seyretme arzusu azgınlaşmış; o tutkuyla, kim görür, kim görmez, diye düşünmeden bulabildiği afişlerin ucundan çekip sökmeye çabalamış, birkaç denemeden sonra

bir tanesinden onun olduğu bölümü sökmeyi başari, kopardığı resme bakamadan katlayıp cebine atmıştı.

Sonra her gece onu düşünmüş, kimselere sezdirmeden yatağının altındaki yırtık afiş parçasını çıkarıp, onu seyretmişti. Her gün öğlene doğru cumbadaki yerini alıp, onu beklemiş, her tavrından bir şeyler çıkarmaya çalışmıştı. Bazı günler kafasını hafifçe kaldırıp yukarılara doğru baktığı için umutlanmış, bazı günler kaşı gözü birbirine geçmiş küçücük suratını öne eğip, ufak adımlarla zıplaya zıplaya gidişini seyredip, kederlenmişti. Lime lime olmuş gönlünü kandırmaya, kendini içine soktuğu bataklıktan kurtarmaya çalışmış, ama başaramamıştı.

Daha sonraki günlerde, gece-gündüz sayıklamakla, yollarını gözlemekle bir yere varamayacağım, diye düşünüp, onun evden çıktığı saatlerde bir bahane uydurarak, dışarı çıkmaya başlamış; kapının önünde kırta kırta oyalanmış, tanıdık komşulara sohbetler açıp, oradan buradan sözlerle sokakta salınırken yan gözle etrafı kolaçan etmişti, o geliyor mu, diye.

Büyük hayal kırıklıkları yaşadığı, dayanılmaz acılar içinde kıvrandığı, bitmek bilmeyen uzun günlerden sonra artık bütün umutlarını kaybettiği bir gün rastlamıştı ona: Fener'den ekmek almış, ağır ağır eve dönüyordu. Gözleri her zamanki gibi yollardaydı, eve yaklaştığında iyice yavaşlayıp, zaman kazanmaya çalışmıştı. İşte tam o sırada karşı evin kapısında onu görmüştü. İlk defa yüz yüze karşılaşıyorlardı. İçini saran heyecandan bayılıp düşeceğini sanmıştı. Ne yapacağını bilemiyor, eve doğru adım atmaya çalışıyor, ama başaramıyordu. İnanılmaz müzisyen, müthiş insan, meşhur Apo afişten inmiş, kendisine doğru geliyordu. Gözlerden silinmeyen, gönüllerde taht kuran afişteki yeri boş kalmıştı. Bildiği bütün şarkılar aynı anda kulağında çınlamaya başlamıştı. Tam yanından geçerken utancını yenip, yüzüne doğru bakmıştı. Yüzü puslu bir perdenin ardında, iyi seçilmeyen karmakarışık bir karaltıdan oluşmuştu. Sokakta kendinden başka kimse yokmuş rahatlığında yürüyordu. Bir düş dünyasından inmiş, bildiğimiz sıradan dünyaya atlamış gibiydi. Yanından bir sel suyu gibi akıp, geçip

gitmişti...

Bu karşılaşmadan bir iki hafta kadar sonra içini allak bullak eden, duygularını tutuşturan, yeni bir olay gelmişti başına: Anne-si Makbule Hanımla birlikte Draman'daki bir akrabalarının evinden döndükleri bir akşam, yeni yetme iki çocuğun astığı afişleri görüp yanlarına seğirtmiş, bir süre şaşkın gözlerle baktıktan sonra inanılmaz gerçeğe doğru ağır ağır yol almıştı: Bu, yazlık Çiçek Sinemasında yardıma muhtaç çocuklar için düzenlenen "Toplu Sünnet Şöleni"ni haber veren bir ilandı. Sünnet ilanının yanında, "Programı siz saygıdeğer hemşerilerimize gururla sunarız" yazıyordu. Program: Saz heyeti- Palyaço- Dansöz- Bal Arıları- Renkli Işıklar Grubu ve Nuri Sesigüzel. Gittikçe bulanıklaşıp yok olan görüntülerin arasında bunları güçlükle okuduktan sonra gözlerinden yaşlar boşanmış, durumu fark eden annesine, sünnet olan fakir çocuklar için üzülüp ağladığı yalanını atmıştı.

Onu sahnede görebilmenin hayali bile dayanılır gibi değildi. Gerçeğine yüreğinin nasıl dayanacağını bilemiyordu. Bu sünnete gitmek için annesini ya da komşulardan birini nasıl ikna edeceği düşünüp, kendince planlar kurduğu günler boyunca içinden hep aynı cümleyi tekrarlayıp durmuştu: "Ne olursa olsun, dünya yıkıl-sa bile ben orada olacağım!"

Üç ev aşağıdaki Nuriye Ablanın abi-kardeş iki çocuğunu sinemadaki sünnet şölenine kaydettirmesi, bahane yaratmasını inanılmaz bir şekilde kolaylaştırdı. Annesinin "Pek görüştüğümüz yok ki onlarla, hem gidersek en azından oyuncak moyuncak da olsa bir hediye almamız lazım" şeklindeki ikirciklenmelerini, "Olur mu, Nuriye Abla yakın komşumuz, çocuklar elimizde büyümedi mi? Her Muharremde aşure getirmiyorlar mı? Çocukları Kandillerde ellerinde mumlarla kapımızı çalmıyorlar mı?" diye cevaplayıp, yatıştırmayı başarmıştı.

Üzüntüler, sıkıntılar arasında inanılmaz uzun geçen iki haftadan sonra dört gözle beklenen zaman gelmiş, mehtaplı bir ilkyaz gecesinde hayatının en unutulmaz anlarını yaşamıştı: Balonlar ve

fenerlerle bütün sinema süslenmiş, arka tarafa sıra sıra sünnet yatakları serilmiş, ön bölüme, izleyiciler için her zamanki tahta sandalyeler dizilmişti. Dondurma, çekirdek ve gazoz satıcılarının, girdip-gelen, oturup-kalkan insanların yarattığı kargaşanın her şeyi bir görüntü bulutu arkasına sakladığı; bağışmaların, konuşmaların, ağlaşmaların, gülüşmelerin kocaman bir uğultu olup, her yeri kapladığı sinema salonunu hayal meyal hatırlıyordu. Diğer sanatçılar da bulutlar arasında yüzen anlaşılmaz görüntülerden başka bir şey değildi: Kıvrılan bir kadın kalçası, zıplayıp duran hokkabazlar, kötü espriler yapan komedyenler, iki de bir sahneye fırlayıp programı sunan iri burunlu bir adam hatırlıyordu, yalnızca...

“Şşıt, füüff füüf! Bir iki kiiii, bir alooo .. Tamam! Şimdi de eeee.. Karşızdaaaaa aaaa, Renkli liiiii Işıklar larlarrrrrr!”

Ölüm buna benzer bir şey olmalıydı:

Sislerin içinden gelip, ilahi bir ışıkla aydınlandılar. Her şey yok olmuş, sadece sahne ortada kalmıştı. Yan yana dizili sandalyelere doğru yürüyen her biri başka bir renk ceket ve bir örnek beyaz pantolon giymiş ilahi yaratıklar arasında, onu hemen tanımış, tanır tanımaz da, içindeki bir yer, güneşe düşmüş bir buz gibi erimişti. Açık mavi ceketinin içinde gökyüzünde yüzen bir bulut kadar güzel ve erişilmezdi. Sahneyi yalayıp geçen renkli ışıklar arasında yerlerine oturmuşlardı. Onu sahnede gördüğüne inanmıyordu. Hatta onun sıradan bir insan gibi görünebildiğine bile inanamıyordu.

Sonra bütün seslerin sustuğu bir an oldu. Bütün görüntüler zamanın tam ortasında durdu. Gökyüzünde, yıldızların arasında yüzen birkaç martı sesi duyuldu.

“Şimdi çalacağımız parçayı seven ve sevilenlere ithaf ediyoruz”

“Dum dum tak, dum tak, dum dum tak, dumudum tak...”

“Bir bakış baktın, kalbimi yaktın.
Aşkın kemendini boynuma taktın.

Sen bir şahinsin, ben garip serçe.
Attın boynuma, demirden pençe.”

“Canım fedadır, senin yoluna.
Günahların da benim boynuma.
Çıkalım seninle, Bağdat yoluna.

Bahçende gülüm, kapında kulum, olmaya razıyım sevgilim
senin.”

Onun seyirciler arasında dolaşıp duran dalgın gözlerinin kendi üzerine değdiğini sandığı anlarda “pır pır” diye çarpan yüreğinin havalanıp uçtuğunu, yıldızlarla kaplı yaz gecesinin tavanına vurduktan sonra parçalanarak yeryüzüne döküldüğünü hissedip, bayılmayla ölme arası bir durumda, çırpınıp durmuştu.

O gecede onların çıktığı bölüme ait bütün renkler, bütün sesler, buğulu gözlerle izlediği görüntülerin en ince ayrıntıları, duyduğu seslerin bütün notaları, daha sonraki günlerde gözlerinin önünde canlanıp, kulaklarının içinde çağıldadı. 45’ lik bir plak gibi bütün zamanı baştan sona çalıyor, sonuna vardığında pikabın kolunu kaldırıp, plağın en başına bırakıyor; kederler, acılar, sevinçler içindeki zamanı, bütün gerçekliğiyle tekrar tekrar yaşıyordu:

Artık karşı cumbaya, ilahi bir mabedi izler gibi bakıyordu. Onun yaşadığı, yattığı, dolaştığı ev tam karşısındaydı. Belki görünmeyen bir yerden, o güzel gözleriyle kendisine doğru bakıyordu. Belki hiç ummadığı bir anda tekrar sokakta karşılaşacaklardı: “Sizi seyrettim geçen akşam, ne kadar da güzel çalışıyordunuz.” diyecekti. O gülümseyecekti; “Öyle mi, beğendiniz demek. Zira ses düzeni pekiyi değildi, ama idare ettik. Çok daha kaliteli yerlerde çıkıyoruz aslında...”

Herkesin güle oynaya, “twist” yapa yapa geçirdiği, onunsa yaşlı gözlerle, kederler içinde kıvranarak tamamladığı güzelim yaz boyunca onu sadece birkaç kez görebilmişti. Görebildiği bu kısacık zaman parçalarında da, değil ilgisini çekmek, eskiden üzerin-

den eksik olmayan kaçamak bakışlarını bile yakalayamamıştı. Bu içindeki ateşi azaltmak bir yana tekrar tekrar tutuşturmuş, günler geceler boyunca acılar içinde kıvranıp durmuştu.

Nilgün'ün yaz sonuna doğru, ılık bir Ağustos sabahı evden çıkıp, karşı cumbanın pencereleri kolağan ettikten sonra Balat çarşı içindeki Arif Efendinin bakkalından, bir teneke Vita yağı almak için yavaş yavaş yürürken, Çiçek Sinemasının briketten yapılmış arka duvarlarına, sabaha karşı yapıştırılmış, gıcır gıcır afişleri fark etmeyip tam önlerine kadar gelmesi, aşk acısından başka bir şekilde açıklamazdı. Üzeri kocaman afişlerle kaplı duvarın önünden yüreği kederli, başı eğik bir durumda geçiyordu. Gözlerinin önünde yazılar uçuşmaya başladığında bile henüz hiçbir şey anlayamamıştı: “Renkli Işıklar.” İçinden tekrarladı: “Renkli ışıklar.” Olduğu yerde donup kaldı bir süre. Sonra ağır ağır duvara doğru döndürdü başını. Afişin tam ortasında grubun kocaman bir sahnede ışıklar altında çekilmiş toplu bir resmi vardı. Gözleri bütün yüzleri hızla taradı. Onu bulamadı. Gitarcıya, flütçüye, sazıcıya, orgcuya baktı. En sonunda, yüreğini ağzına getiren bir heyecan içinde, darbukacıyı bulduğunda, gözlerine inanamadı: İri-yarı, bıyıklı bir adam, kocaman kıllı ellerinde, Eyüp Sultan'dan alınmış bir oyuncak gibi duran, metalik darbukaya vuruyor, şişmanlıktan gerilmiş mavi ceketi içinde, sanki az önce yiyip fazla kaçırdığı, işkembe çorbasının bütün şişkinliğiyle sandalyede oturuyordu.

Afiş gözlerinin önünde dönüp durmaya başladı. Renkli ışıklar bir yanıp bir sönüyor, sipsivri bir ışık gelip, önce gözlerine doluyor sonra yüreğinin anlaşılmaz bir bölgesine saplanıp, önüne gelen her şeyi paramparça ediyordu. Işık gelip, o büyük aşkın yerleştiği bölgeyi de kavurmuş olmalı ki, içindeki söz dinlemez keder “pufff” edip bir anda söndü. Koskocaman bir aşkın yüreğinden sızıp ayaklarının dibine doğru aktığını hissetti. “Belli ki rahat duramadı yerinde, parlak bir geleceği tepip gitti. Kim bilir, hangi izbe meyhanede sarhoşlara yem oluyordur şimdi.” diye düşündükten sonra kendi kendine “Ulan küçük Apo, ne de büyük sevmiştim seni” dedi.

SEVDAYA AÇILAN DÜKKÂN

Mavi boyalı, ahşap kapı hafif bir gıcırtyla açıldıktan sonra içeri onun girdiğini gören Mazhar, son günlerde hep neşeli olan yüzünde, gizlenmeye çalışıldığı halde kendini ele veren bir keder görünce meraklandı: Son günlerde hep yaptığı gibi;

“Hayrola Selim Abi, durumlar nasıl?” diye sordu.

Selim bu soruya hazırlıklı olduğu halde erken gelen ani giriş, özdenetimini bozdu; ne yapacağını, nasıl davranacağını şaşırdı. Yüzünü kaskatı, düzgün, umursamaz bir görünüme sokmaya çabalarlarken, zavallı, ağlamaklı, perişan bir ifadenin yerleşmesine engel olamadı. Neredeyse kendini tutamayıp, hüngür hüngür ağlayacaktı. Kendini içine düştüğü durumdan kurtarmak için konu dışına kaçmaktan başka çare bulamadı;

“Çok değişik mallar getirdim Mazhar’cığım, bir bak istersen?”

Mazhar, Selim Abinin kötü durumda olduğunu anladığı, hatta kötülüğünün nereden kaynaklanmış olabileceğini tahmin ettiği halde konunun üzerine gitmemek gerektiğine karar verip, onun sorduğu sorunun cevabını verdi:

“Tamam, bir görelim abi!”

Selim ayaklarını dükkânın tahta zemini üzerinde sürüye sürüye birkaç adım attıktan sonra titremesini güçlükle engelleyebildiği elleriyle her zamanki işine koyuldu: Önce cebinde taşıdığı örtüyü çıkarıp; türlü türlü yünler, makaralar, kurdeleler, çoraplar, çamaşırlar, örgü şişleri, fermuarlar, lastikler, düğmeler, kopçalar, çıtçıt-lar, kasnaklar dolu tuhafiye raflarının önündeki cam tezgâhın üzerine serdi; sonra elindeki tahta bavulu kaldırıp üzerine bıraktı. Tahta bavulun önündeki sürgüyü açıp, yavaşça kapağını kaldırdı. Kaldırırken de tam olarak ne anlama geldiği anlaşılmayan, ama dikkatle düşünülürse bütün sıkıntılarının kaynağını ortaya çıkaran bir söz etme gereğini duydu:

“İşimize bakalım abicim, kimseden kimseye hayır yok bu dünyada.”

Mazhar söyleyecek söz bulamadığı için kafasını sallamakla yetindi. Sonra tahta bavulun yanına gelip, içindekilere baktı: Radyo şeklinde, üzerindeki Japon kızın göz kırptığı oyuncakları; değirmen şeklinde, pervanesi dönen kalemtırışları; sürgüsü itilince, üzerindeki maymunun taklalar attığı kalemleri; güler yüzlü bir palyaçonun kafa salladığı kalem başlıklarını; üzerinde çeşit çeşit resimler olan rengârenk kokulu silgileri; Fener’li, Beşiktaş’lı, Galatasaray’lı tükenmez kalemleri; Japon malı, minicik dolma kalemleri; kapaklarında Lefter, Metin, Orhan Günşoray, Belgin Doruk resimleri olan küçücük bloknotları; sürüldüğü kâğıttaki görüntüleri çıkarıp, başka kâğıdın üzerine aktaran kopyacı mumları; ev, araba, top, gitar şeklindeki küçük kumbaraları; lastik pompası sıkıldığında zıplayan tavşanları; tabanca şeklindeki anahtarlıkları; kalp şeklinde, kilitli hatıra defterlerini; suya koyunca yapışık olduğu kâğıttan ayrılıp, başka kağıda aktarılabilen rengarenk çıkartmaları teker teker inceledi. İçlerinden bazılarının düzine fiyatlarını sordu. Fiyatını uygun bulduklarını kendi eliyle bavuldan çıkarıp, tezgâhın üzerine koydu. Tekrar göz gezdirip, bir-iki paket daha aldıktan sonra,

“Tamam, bu günlük bu kadar olsun, Selim Abi!” dedi.

Selim sattığı malların hesabını çıkarıp, tutarını söyledikten son-

ra küçük cari hesap defterine kaydetti.

Mazhar kasadan on lira çıkarıp, verdi.

Selim “Bereket versin!” dedikten sonra bavulunu toplayıp bir an önce gitmek için telaşlı ama, beceriksiz bir çabaya girişti. Kalemeler ellerinden kaydı, paketlerin içindekiler etrafa saçıldı.

Mazhar, Selim Abinin tahmininden de kötü olduğunu anlayıp, bir şeyler yapması gerektiğini, en azından ona bir dinlenme fırsatı yaratabileceğini düşündü:

“Çay söyleyeyim, içelim karşılıklı; ben de uykusuzum, açılırsanız biraz” dedi.

Selim bu cümlelerin, “Uykusuz olduğun, sıkıntılı olduğun belli, istersen derdini aç, rahatlırsın. İstemezsen konuşma, ama biraz topla kendini.” anlamına geldiğini anladı. Başını kaldırıp, Mazhar’ın ona yaramaz bir çocuk ifadesi veren çilli yüzüne baktı: Hiçbir şey açıklamasa da onun her şeyin farkında olduğunu anlayınca, başını sallayıp “Olur, peki, anlatacağım” anlamlarını bir arada barındıran bir onay hareketi yaptı.

Mazhar ayakta güçlkle duran yaşlı adama, tezgâhın arkasından bir tabure uzattıktan sonra kapıyı açıp, dört dükkân aşağıdaki kahvehaneye doğru yürüdü. Sıkıntı içinde ağır ağır ilerlerken, gözlerinin önünde üç ay kadar önce Selim Abinin kapıdan girişi belirdi:

Yağmurlu bir kış günü Selim dükkâna girdiğinde daha önce benzerini hiç görmediği bir ışıltı parlıyordu gözlerinde. Üzerinde hafif eskimiş de olsa, iyi bir kumaştan dikildiği belli olan kahverengi bir takım elbise vardı. Pek âdeti olmadığı halde küçük düğümlü, cılız bir kravat takmıştı. Yüzünden saçılan sevinçli saklamayıp, doğruca Mazhar’ın yanına gelmiş, büyük bir sırrı açıklayacağını belli eden kısık ve gizemli bir sesle anlatmaya başlamıştı:

“Hırka-i Şerif’de bir müşterim var Mazhar’cığım, iki yıldır mal veriyorum ona. Kocasını ölmüş, dul bir kadıncağız. Temiz yüz-

l , derli toplu bir kadın. İki de çocuğu varm  . Evlatlarına bakıp giden, pırlanta gibi insan senin anlayacağın. İçimden tertemiz bir alaka geçiyor. Yanlış anlama Mazhar'c ım, kötü bir gözüm varsa, nah  u anda önüme aksın. Ne yan bakm    ım var, ne laf yoklam    ım. İçimi yapıp, malımı veriyorum, o kadar.  ıkıp geliyorum, i te aynen seninle olduğu gibi. Aklıma gelenlere de uymuyorum, senin gibi ömrünü t ketm   birine bakmaz, diyorum içimden."

Sesi gittikçe canlanm  , gözlerindeki pırl t   oğalm  tı. Hızlı hızlı konuşuyor, c mleri ardı ardına sıralıyordu:

"Ge ende gittiğimde yağmurluydu hava, 'nah!' bu günkü gibi! Dükkânın arkasındaki gaz ocağında çay demlemi ti besbelli. Mis gibi çay kokuyordu ortalık. Ben bir şey söylemeden, valla aklıma bile gelmemişti, 'Bir  ay içer misiniz, Selim Bey?' dedi. 'Olur' dedim, oturdum karşısına. Elleriyle getirip, çay verdi bana. Dünyanın en güzel  ayı. Bitince bir tane daha getirdi. Oturdum, dondum kaldım, kalkamadım Mazhar'c ım.  ylesine tatlı tatlı konuşuyoruz ki sorma gitsin. Okulun dağılma saatine daha çok var, müşteri filan da girip-çıktığı yok. Nasıl olduysa, hafta sonları Beyoğlu'na gidip, ecnebi filmler seyrettiğimi söyledim. 'Yalnız mı?' diye sordu. 'Evet, bir başıma' dedim. O duraksadı. Ben, siz de gidiyor musunuz, filan demedim. 'Ben de severim, ama pek gidilmiyor, kadın başıma' dedi, 'sadece çocukları götürüyorum  ocuk Matinesine' diye ekledi. İşte o sırada, nasıl oldu bilmiyorum! Nasıl aklıma geldi, nasıl ağzımdan çıktı, nasıl o cesareti bulup, o lafı söyledim, belki Allah söyletti, bilmiyorum: 'İsterseniz uygun bir zamanınızda size eşlik edebilirim' dedim. Dedikten sonra da bin pişman oldum. K pk rmızı oldum, sırtımdan kaynar sular akmaya başladı; inanır mısın, Mazhar'c ım."

Mazhar bir şeyler sorması gerektiğini düşünüp, sormuştu;

"Peki, o ne dedi?"

"O ne dedi?" c mlisini duyar duymaz koskoca Selim Abi kendinden geçmiş bir durumda, "Komparsita"yı mırıldanmaya, bu

yetmezmiş gibi, kimse var mı, yok mu; müşteri gelir mi, gider mi, diye düşünmeden, bacakları üzerinde yaylanarak dükkanın içinde dönmeye başlamıştı: “Rampam pam pam, parara pam pam pam, parara pam pam para...”. Karşısında biri varmış da onunla dans ediyormuş gibi kollarını uzatıp, bu hayali “dam”la bir kaç tur attıktan sonra aniden olduğu yerde donup kalmış, “‘Olabilir! Bir Pazar gidebiliriz, siz isterseniz’ dedi. Anlıyor musun, Mazhar’cığım?” dedikten sonra sanki söyledikleri duyulmamış gibi tekrarlamıştı: “‘Bir Pazar gidebiliriz, siz isterseniz’ dedi.”

Bunları coşku içinde birkaç kez daha tekrarladıktan sonra “Ram pam pampam, pararra pam pam, trarara tranam...” diye, yeniden dönmeye başlamıştı, dükkânın tam ortasında.

Mazhar onu hiç böyle görmemişti. Karısından ayrıldığından beri yaklaşık on beş yıldır annesiyle yalnız yaşıyordu. Karısının onu terk edip gittiğine, başka biriyle yaşamaya başladığına dair dedikodular duymuştu, başkalarının ağzından. Kendisi bu konuyu hiç açmaz, biraz kıyısına yaklaşıldığında ise “Kim çeker benim gibi yarı deli bir adamı!” derdi.

O gün keyfinden uça uça giderken, kapının ağzında duraksamış,

“Malları dağıttıktan sonra en son onun dükkânına gideceğim, Mazhar’cığım. Vallahi heyecandan çıldıracağım. Sana adını söyledim mi? Adı Necla. Nasıl, çok güzel bir isim, değil mi? Çok kibar bir kadın, ismi de kendisi gibi kibar, değil mi?” demişti.

On gün kadar sonra geldiğinde bir şey belli etmemeye çalışmış, yüzüne başarabildiği en ciddi havayı takınmıştı. Sanki kırtasiyeciden kırtasiyeciyeye dolaşıp, kimselerin bulamadığı ilginç mallar satan seyyar bir satıcı değilmiş de büyük bir şirketin patronuymuş gibi ciddi ve ağır havalara girmişti. Her zamanki gibi bavulunu yerleştirmiş, kapağını araladıktan sonra mallarını tanıtip, öve öve bitirememişti. Satışını yapıp, parasını aldıktan sonra bavulun kapağını kapatmaya koyulduğu sırada hareketlerinde bir hızlanma, ellerinde engellenemeyen bir heyecan başlamıştı. Bunu fark eden

Mazhar, doğrudan sormadığı soruyu biraz üstü örtülü olarak sormuştu:

“Durumlar nasıl, Selim Abi?”

Selim bu soruyu dört gözle bekliyormuşçasına, yüzüne takındığı ciddi surattan bir anda sıyrılmış, yerine muzip gülücüklere belli belirsiz bir övünmenin karıştığı sevimli suratı yerleştirmişti. Hemen ardından, söyleyeceklerini ezberlemiş de sonradan unutmış gibi karman-çorman, kekeleyerek sıralamaya başlamıştı:

“Pazar günü hayatımın en güzel günüydü Mazhar’cığım. Onunla Tünel’de buluşup, Galatasaray’a kadar yürüdük. Benim yemek davetimi kabul etmedi, ‘Sinemaya geldik Selim Bey, o başka bir zaman olsun’ dedi. Öyle kibar, öyle nazikti ki anlatamam. Prenses gibiydi. Atlas Sinemasında muazzam bir Amerikan müzikali seyrettik. En çok da bu tür şeyler seviyormuş zaten. Bayıldı filme. Filmin arasında fuayeye çıkıp, birer gazoz içtik, o kadar. Başka ne ikram ettiysem kabul etmedi. Çıkıp birlikte yürüdük, Taksim’e kadar. Yan yana, böyle yürüyoruz, senin anlayacağın. Sonra Fatih’e giden bir otobüse bindik. İndiğimizde, ‘Burada vedalaşalım’ dedi. Gören-mören olur, diye anlayacağın. Yavuz Selim’e doğru yürüdü. Bir melek gibiydi, arkasından bakakaldım.”

Giren-çıkan müşteriler yüzünden daha fazla anlatamamış, ayakları yere değmiyormuş da, bulutlar arasında yürüyormuşçasına gözden kaybolmuştu...

Daha sonraki her gelişinde, aynı şekilde saklı sevinçler kaplı yüzüyle kapıda belirmiş, ciddi olmaya çabalayarak işine koyulmuş, işini bitirdikten sonra “Mazhar’ın “durumlar nasıl?” diye sormasını beklemeye başlamış; o sormazsa da bir yolunu bulup, kırtasiyeci kadınla birlikte geçirdikleri zamanları anlatmaya başlamıştı.

“Bir yemek yedik Bebek’te. Ben ısrar etmesem gelmeyecekti ama, ısrarlarımı kıramadı. Aramız çok iyi Mazhar’cığım. O kadar tatlı konuşuyoruz ki. Hayatımın en mutlu günleri, inanır mısın?”

Sonraki günlerde her geliş benzer güzellikteki yeni haberlerle

doluydu. Doyumsuz sohbetleri, birlikte yapılan yürüyüşleri, karşılıklı yenen yemekleri, Ada gezintilerini, Boğaz turlarını, Yeşilköy sahillerini anlata anlata bitirememişti.

Mazhar anlattıklarına başıyla onay veriyor; “Gayet güzel”, “Tabi”, “Çok şanslısın”, “Hadi hayırlısı”, gibi cümleleri peşpeşe sıralıyordu.

Her gelişinde giderek artan neşesi, yine de on beş yirmi gün önceki, unutulmaz günün yanında sönük kalırdı.

O gün içeri girdiğinde, ciddi bir ifadeyle örtmeye çabaladığı sevincini, satışı bitirene kadar saklayamamış, her zamanki alışılmış soruyu bekleyememişti. Bavulu kapının yanına koymuş, içerde yünlere bakan iki kadın, camekândaki kalemtraşlardan birini seçmeye çalışan bir oğlan olmasına rağmen konuya balıklama dalmış “Mazharcığım sana çok müthiş bir haberim var, kulaklarına inanamayacaksınız!” diye, neşe içinde bağırıyordu.

Müşterilerin çıkmasını beklediği süre boyunca yerinde duramıyor; ellerini oynatıyor, bacaklarını kıpırdatıyor, dudaklarını yiyor, gözlerini kırıştırıyordu.

Müşteriler çıkar çıkmaz, Mazhar’a doğru bir iki sert adım attıktan sonra “rap!” diye durup “hazır ol” vaziyetine geçmiş; “Selim’le Necla evleniyorlar, komutanım!” diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Bağırıdıktan sonra içinden taşan sevinci daha fazla saklayamamış, düpedüz kahkahalar atmaya başlamıştı.

“Teklifimi kabul etti. Beni dünyanın en mutlu insanı etti. Evleneceğiz Mazhar’cığım. Düşünebiliyor musun, Necla Hanımla evleneceğiz!”

Mazhar “Oooo, hayırlı olsun! Güzel haber! Kutlarım sizi!” dedikten sonra söyleyecek söz bulamayıp, “Bizi de çağırırsınız artık nikâhınıza.” demişti.

Selim gülümsemekten ve mutluluktan ağzı hep açık olduğu için konuşamıyor, yerinde duramadığı için dükkânın içinde bir sağa, bir sola gidip-geliyordu. Yaptığı işi, orada niçin bulunduğunu

unutmuştı, belki nerede olduğunun bile farkında değildi. Dükkâna giren-çıkan müşterilere aldırmaksızın, durmadan gülümsüyordu...

Mazhar kahvehaneye iki çay söyledikten sonra dükkâna dönerken Selim Abiyi neyin bu duruma getirdiği tahmin ediyor; yine de konuyu onun açması gerektiğini düşünüyordu:

Dükkâna girdikten sonra onun taburenin üzerine yığılıp kalmış gibi duran bedeniyle karşılaştı; yüzü bembeyaz, saçları darmadağın, gözleri kıpkırmızıydı. Belli ki sabaha kadar uyumamıştı. Başını önüne eğmiş, gözünü sabit bir noktaya dikmiş, hareketsiz oturuyordu.

“Söyledim çayları, şimdi gelir!” gibi gereksiz bir söz söyledikten sonra tezgâhın arkasına geçip, Selim’in karşısına oturdu. Söyleyecek başka şey bulamadığı için tezgâhta dağınık duran birkaç makarayı toplayıp, kutularına dizdi. Ortalıkta sıkıntı dolu, derin bir sessizlik oldu.

Selim konuşma sırasının kendinde olduğunu düşünüp; sözü evirip-çevirmeden, doğrudan konuya girmesi gerektiğine karar verdi. Başını kaldırıp, Mazhar’a doğru baktıktan sonra titreyen dudaklarından paramparça kelimeler döküldü:

“Biz ayrıldık. Yattı o iş, Mazhar.” dedi.

“Yapma bee, Selim Abi! Sebep?” diye geldiğinden beri tahmin ettiği hatta neredeyse kesinlikle bildiği duruma şaşırmış gibi göründü Mazhar.

“Sebep!” deyip, duraksadı Selim; dudakları oynuyor, ama konuşamıyordu. Belli ki konuşurken ağlayacağından korkuyordu. Gözlerini yeniden yere indirmiş, sabit bir noktaya takmıştı. Söyleyecek başka bir söz bulamayıp, az önceki cümleyi tekrarladı:

“Yattı o iş, Mazhar.”

Mazhar “Sebep?” sorusu cevapsız kaldığı için ne diyeceğini şaşırıp, duraksadı. Çaresizlik içinde,

“Üzülme, olur böyle şeyler. Kısmet!” diye kaderci bir cevap

vermek zorunda kaldı. Selim'den hiçbir tepki alamayınca, sessizliği bozmak için konuşmasını sürdürdü:

“Sonradan bozulacaksa, yol yakinken dönmekte yarar var, değil mi?”

Kapı hafif bir gıcırtyla açıldı. Kahvecinin çırağı tek elinde taşıdığı iki çayla içeri girdi. Birini Mazhar'ın önündeki tezgâha koydu, diğerini Selim'in kendine doğru uzanan eline bıraktı.

Kahveci çıktıktan sonra çayını “tıngır tıngır” karıştıran Selim, dalgın gözlerle şekerlerin erimesini izledi. Uzun süre öylece durduktan sonra bardağın yarısını bitirecek kadar büyük bir yudum aldı. Büyük bir sırrı açıklamadan önceki son hazırlıkları yapıyor gibiydi. Cümleler kendiliğinden ağzından dökülüyor gibi konuşmaya başladı:

“Nikâh için başvurmaya gidiyoruz, geçen hafta, ‘Sana bir şey diyeceğim.’ dedi. ‘Buyur canım, söyle.’ dedim. ‘Nikâhtan önce evini benim üstüme yap’ dedi. Çok şaşırdım, ‘Nereden aklına geldi böyle bir şey’ dedim. ‘Benim kendimi garantiye almam lazım’ dedi. Sonra bir yığın şey söyledi ama, ben bayılacak gibi olmuştum, hepsini anlayamadım: ‘İkinci evlilik kolay değilmiş. Bunda da bir sorun çıkarsa, tekrar evlenemezmiş. Çocukları varmış. Benim başka mirasçılarım varmış. Bana bir şey olursa ortada kalırmış. Ömür boyu çile çekmiş.’ filan falan. Kafamın tası atıverdi Mazhar’cığım: ‘Evlilik mi yapıyoruz, pazarlık mı?’ dedim. ‘Olmaz öyle şey!’ diye, kestirip attım. ‘Hem anneciğimin de hissesi var o evde, Yalova’daki tarlasını satın, ek yapmıştı, ben alırken.’ dedim.

Konuştukça sesindeki üzüntü yerini öfkeye bırakmış, cızırtılı konuşması giderek bağırmaya dönüşmüştü:

“Daha da kötüsü, ‘Düşün kararını ver, o zaman!’ diye bana rest çekmesi. Düşünebiliyor musun, yaşanan hiçbir şey önemli değil, onun için! Ev yok; evlilik de yok. Birkaç dönüm baba yadigârı toprağı saymazsak, Çarşamba’daki, o üç katlı evden başka hiçbir şeyim yok, biliyorsun. Onu da yıllarca kapı kapı dolaşıp, dış-

ten tırnaktan arttırıp, yapmışım. ‘Sen yeniden düşün. Kararın değişirse, yerimi biliyorsun; değişmezse kapımdan bile geçme’ dedi. Buna daha da çok alındım. Hiç mi bir şey yaşamadık; o güzel günlerin hiç mi hatırı yok!”

Durumun beklediğinden de kötü olduğunu öğrenen Mazhar, ne söylemesi, nasıl davranması gerektiğini düşünüyor, doğru davranışın ne olduğuna karar vermiyordu. Karşısındaki adamın deliller gibi sevdiği kadını kötölemeye dili varmıyor, söylenenlerin önemsiz olduğunu savunmanın yanlış olduğunu düşünüyor, büyük bir aşkla tutuşup, yanmakta olan adamı teselli etmenin olanaksız olduğunu biliyordu. Bu karmaşık düşünceler içinde, Selim’in bembeyaz yüzündeki derin çizgiler arasında dönüp duran kıpkırmızı, küçük gözlerine bakıyordu. Uzun süre bocaladıktan sonra yine çok klasik, çok sıradan bir cümleye sığındı:

“Hayırlısı!”

Selim bu cevabı hayal kırıklığıyla karşıladı; ben karışmam olan olmuş, gibi bir anlam içerdiğinin farkındaydı. Bu yüzden hiç duymamış gibi davrandı. Çaresizlik içinde yeniden kendi iç dünyasına dalıp gitti; yaşadığı inanılmaz güzel günlerin, içini “pır pır” ettiren görüntülerinin peşi sıra sürüklenmeye başlamıştı. Uzun bir uykunun içinde gördüğü inanılmaz güzellikteki bir rüyadan uyanmış, kendini yeniden eski-püskü, perişan, sefil hayatının ortasında bulmuştu; hem de bu sefer kırılmış bir yürek, paramparça olmuş duygularla.

Onun ağlamaklı gözlerine, derin çizgilerle dolu pelteleşmiş yanaklarına, darmadağın bembeyaz saçlarına üzüntü içinde bakan Mazhar, büyük bir aşkla yanıp tutuşan Selim Abinin durumunu görünce, suçluluk hissedip, onu perişan eden kendisiymiş gibi bir duyguya kapıldı. Güçlkle hayata tutunmaya çalışan yaşlı adamın, bu kederden ya da bu sevinçlerden sonra ayakta kalabileceğinden emin değildi. Bu düşünceler arka arkaya aklından geçtikten sonra kararsızlık içinde bocalamaktan sıyrılıp, aslında ne söylemesi gerektiğine dair bir sonuca ulaştı:

“Selim Abi karışmak bana düşmez ama; bir daha düşünsen, tekrar görüşsen, bir çözüm bulunamaz mı?” dedi.

Bu sözler Selim’in keder içinde kapanmış, yorgun gözlerinin aralanmasına yol açtı:

“Belki ben de çok dik çıktım. Kestirip atmamalıyım hemen. Ama onun bu kadar sert olması, vurdum-duymaz olması, beni deli etti. ‘Karanın değişirse, yerimi biliyorsun; yoksa kapımı çalma.’ Bu ne demek yani?”

Mazhar, görünüşte kırgınlık ve hiddet içeren bu cevabın altındaki umut ve teslimiyet duygularının farkına vardı. Bu bir bakıma aklından geçmekte olan düşüncelerin doğrulanması anlamına geliyordu. Bir an için kendisini sonu önceden yazılmış ve az sonra bitecek olan bir filmi izliyormuş gibi hissetti. Bu filmdeki rolü hat-ta söyleyeceği sözler bile belirliydi belki de.

Kısa süren bir sessizlikten sonra Selim, Mazhar’ın konuşmasına fırsat vermeden heyecanlı ve yüksek bir sesle atıldı:

“Şeytan diyor ki, ‘Tamam’ de! Al evimi üstüne! Her şey istediğin gibi olsun. Bir kötülük yaparsan da yüzüne gözüne dursun!”

Hemen ardından az önceki sözleri söyleyen kendisi değilmiş de bir başkasının konuşmasına itiraz ediyormuş gibi sessiz ve sakin bir sesle devam etti:

“Belki haklı, çok çekmiş kadıncağız. Büyütmesi gereken çocukları var. Kendisi için bir şey istemiyor zaten. Ne yaparsa çocukları için yapıyor. Benim durumum ortada, bir ayağım çukurda. Şeytan diyor ki...”

Sözünün burasında duraksayıp, soru soran gözlerle Mazhar’ın yüzüne baktı:

Mazhar, Selim’in parlak bir ışıqla aydınlanan gözlerine bakıp; “Şeytan bazen doğru söyler” dedi.

DENİZ ÜSTÜ MEDENİYET

Oyuncağa benzeyen küçücük vapurların yanaşıp-kalktığı Fener İskelesinin hemen yanında, denize doğru uzatılmış birkaç kalsla oluşturulmuş, eğreti bir sandal iskelesi vardı. İskelenin iki yanına sıralanmış eski-püskü sandallar, kirli sularda ağır ağır sallanarak Kasımpaşa, Yemiş Hali, Yağ İskelesi, Galata, Eminönü yönüne gidecek yolcuları beklerlerdi.

Surların altındaki izbe kovukta atölyesi olan bir tornacı; ucu eriyen torna kaleminin yerine yenisini almak için yola çıktıktan sonra aynı yöne giden vapuru beklemek yerine daha erken hareket ettiği için sandalı tercih edip, tahta iskeleye geldi. Geldikten sonra iskele üzerinde dikkatlice birkaç adım atıp, durgun sularda yavaşça sallanan ilk motora atladı. Atlarken de, iyi ki sıra motorlu sandaldaymış, iki dakikada atar bizi karşıya, diye düşündü. İçine bindikten sonra ortadaki tahta sıraya, motorcunun tam karşısına oturdu. Motorcu, gözü aşına müşterisine;

“Hayırlı işler Abi, karşıya mı?” dedi

“Karşıya, Galata’ya!” dedi, tornacı.

Motorcu, “Kolay, merak etme sen” gibilerden başını salladı...

Tornacı yorgun gözlerini karşı kıyılarına, fabrikaların, tersanelerin, atölyelerin mekanik bir çirkinlikle sarmalandığı, soluk tepelere çevirdi. Durmadan dönen cisimlere bakan yorgun gözleri, yerinde duran şeyleri de dönüyormuş gibi hissettiği için karşı tepelerin birbiri üzerine devrildiğini sandı. Böyle olunca da Dünyayı tornada dönen bir “iş” gibi algıladı bir süreliğine. Uzun uzun baktıktan sonra dönüp duran her şey yavaşlayıp, hareketsizce boşlukta asılı kaldı. Kapanıp kaldığı yağ ve çelik kokulu, izbe atölyeden dışarı çıkmak, denizin üstünde olmak, iyi gelmiş; bir Bafra sigarası tüttürdükten sonra iyiden iyiye keyiflenmeye başlamıştı: Her sabah yedi kırk beş vapuruyla Galata’ya gidip, akşamları yedi on beş vapuruyla döndüğü çıraklık günleri geldi aklına. Küçücük haf-talıkların verdiği büyük mutlulukları hatırladı. Adı “Usta” olarak anılmaya başladıktan kısa bir süre sonra kelepir bir torna aklını çelmiş, bir tezgâh sahibi olmanın hayaline kapılıp gitmişti. Elde avuçta bir şey olmadığı için Balat’a doğru uzanan yıkık-dökük surların arasında, kovuk gibi bir dükkânı Kilise Vakfından yok pahasına kiralayıp, atölye yapmıştı. Yine de aynı çevrenin dışına atlayamamış, bir tekdüzelikten kurtulmaya çabalarken bir başkasına takılıp kalmıştı.

Huzur içinde karşı tepeleri izlerken, ertesi gün öğlene yetiştirilmek üzere bir pompacıya iki yüz tane “mil” sözü verdiğini hatırladı. Yolda kaybettiği zamanların gece mesaisine ekleneceğini düşününce canı sıkılıp, gelen başka yolcu var mı, diye iskelenin başına doğru baktı. Kimseleri göremeyince motorcuya dönüp sordu;

“Kaç kişiyle kalkıyoruz, kaptan?”

“Üç olsun kalkarız, motor beş kişilik aslında!” dedi motorcu, “hemen dolar meraklanma!” diye ekledi.

Tornacı “Yok canım, önemli değil. Karşıdan acil bir malzeme alıp dönmem lazım da!” dedi.

Motorcu, gözlerini iskeleye çıkan daracık sokağın ucunda gezdirirken az önce söylediği cümleyi bu kez değişik bir vurguyla

tekrarladı:

“Hemen dolar meraklanma!”

Bunu dedikten sonra hem sohbeti sürdürüp müşterisini rahatlatmak hem de sandalıyla ve dokuz ay önce yeni taktırdığı motoruyla övünmek için;

“Dolduktan sonra beş dakika. Motorlu bizim sandal” diyerek, elini ayaklarının dibinde duran, üzerinden yağlar sızan motora doğru uzattı.

Onun bu sözleri tam yanındaki sandalda oturan ve sıranın bir an önce kendisine gelmesini bekleyen diğer sandalcının ağızına gitmiş olacak ki;

“Seninki beş dakikaysa bizimki de on dakika. İki üç kürek vurdun mu karşısın. Hem de senin gibi ‘pata-küte’ dumanın ortasında boğularak değil.” diye söze karıştı.

Motorcu, sandalcıya dönüp;

“Ula sen adam olmayacaksın, hangi devirde yaşıyoruz oğlum? Gavur neredeyse Aya adam indirecek, sen daha küreктen bahsediyorsun!” dedi.

Sandalcı;

“Ulan baban motorla mı balığa çıkardı Rize’de? Bir de benzin parası mı vereceğim her gün, söyle bana?” dedi.

“Sen ne anlarsın medeniyet denen şeyden. Zamana ayak uyduracaksın, oğlum!” diye cevapladı motorcu.

“Bu külüstür mü medeniyet?” diye motoru aşağıladı, sandalcı.

Öbürü iyice kızdı.

“Koy altı kişi de, taşı bakalım. Sen yarı yola varmadan, ben döner geri gelirim, naber!”

“Dönecekmiş, çok müşteri var da sen hızlanmaya çalışıyorsun. Hani dolduramadın on dakikadır sandalını? Duyanda, millet kuyrukta sanacak!”

“Ulan, param yok da takamadım, desen; biriktirip alacağım,

desen yine iyi!”

“Param yokmuş, Taşlıtarla’da bir evlik arsayı babam mı aldı?”

“Duyan da bir şey aldın sanacak, Taşlıtarla denen dağın başında, tapusu olmayan arsaya yatırmış parayı, konuşuyor!”

“Sen öyle bil, muhtardan senedim var. Kışı geçireyim bir gecekondu yerleştireceğim, geçip oturacağım da içine!”

“Oturacaktı, dağın başı orası, atla mı geleceksin?”

“Senin dünyadan haberin yok. Saat başı minibüs var, Edirnekapı’ya. Çok biliyorum sanıyorsun!”

“Zaten senin gibi uyanıklar içine etti memleketin. Taşlıtarla’da gecekondu yapacaktı. Var mı, iskanın? Yok!”

“Yoksa yok, toprak benim değil mi?”

“Toprak dediğin hazine arazisi, el altından satıyorlar, senin gibilere”

“Ben evimi yapayım da sen beni sök at bakalım yerimden, kolay mı orası?”

“Sen kimden alıyorsun bu akılları bilmiyorum da, sonun kötü olursa sızlanma bazıları gibi!”

“Kim sızlanmış, Demokratları kastediyorsan, kıskançlıklarından indirdiler adamları.”

“İyiymiş değil mi, senin gibi gecekonduculara imkan verdiler, diye.”

“Boş konuşma be. Üç-beş kuruşu onların devrinde gördük elimizde...”

Tornacı sabırsızlanmaya başlamıştı; başka yolcu olup olmadığını anlamak için başını ikide bir geri çevirip etrafı kolaçan ediyordu. Gittikçe sıkıcılaşan tartışmadan hoşnut olmadığı yüzünden anlaşılıyordu: “Onların yarına yetiştirilecek iki yüz tane milleri yok nasıl olsa. Zaman doldurup, bir oraya-bir buraya gidip gelmekten başka bir dertleri de yok. Şimdi gidip torna kalemini, “şıp” diye bulacak mıyım belli değil. Mal bitip de ithali gelmemişse,

dükkan dükkan dolaşıp ara bakalım. Bulsan bile öyle bir para isterler ki yaptığımız işi bile karşılamaz.” diye düşünüyordu.

Konuşulanları duymamak için başını yeniden denize doğru çevirdi. Uğultu olarak algıladığı konuşmalar içinde bıçak gibi cümleler duyuyor; bir an önce motorun gitmesi için dua ediyordu...

“Astınız koskoca başvekili be!”

“Hadi oradan canım, ordu astı.”

“Sizin parti olur demese, zor asardı, ordu.”

“Oğlum İsmet Paşa asılmasın diye çok gayret sarf etti ama, genç subaylara dinletemedi.”

“Tamam iyi yaptınız. Şimdi yeniden döneriz karneyle ekmek devrine.”

“Oğlum savaş vardı dünyada. Savaşı biz mi çıkardık, karneden söz ediyon.”

Bu diken diken uğultunun arasında, iskeleden gelen gıcırtilar duydu tornacı. Umutla başını çevirip baktı. Saçı-başı darmadağın, yüzü-gözü karmakarışık, akşamdan kalma olduğu açık-seçik belli olan genç bir adam soluk deri montu içinde yalpalaya yalpalaya motora doğru geliyordu. Motorcu denizin dibini boylamasından endişe ederek, o yana doğru seğirtti ama, adamın yardım almaya filan niyeti yoktu.

“Hiç meraklanma babalık, hayatım deniz benim. Uzun yol gemisinde tayfayım!” dedikten sonra ekledi “Ne zaman kalkıyoruz?”

“Babalık” kelimesi motorcunun hoşuna gitmedi, ama müşteri seçmek gibi bir şansı olmadığı için, bozuntuya vermedi.

“Gel abi bir kişi kaldı, hemen kalkıyoruz!” dedi, sonra bunu doğrulamak istercesine ıssız sokağın derinlerine doğru bağırdı:

“Karşıya biirr. Kasımpaşa, Galata, Yemiş Hali, Eminönü bir kişi kaldı!”

Bu çağrı düğümleyenveren hayatın içinde metalik bir ses olarak bir süre yol aldıktan sonra dönüp geri geldi.

Genç adam, hadi bakalım öyle olsun, gibilerden kafasını yan

yatırıp, alışkın adımlarla sandala atladı. Atladıktan sonra yalpalaması, sandalinkine karıştığı için kaybolup, gözle görünmez oldu. Ön tarafa oturmakla ayakta durmak arasında ilişti. Başının içinde bin bir ses, bin bir uğultu halinde dönüyor; gözünün önünde dönüp duran görüntülerin içinde hangisinin gerçek hangisinin önceden kalma olduğunu ayırt edemiyordu. Dün gece Balat'taki Agora Meyhanesinde önüne kaç bardak şarap geldiğini kesinlikle hatırlamıyordu. Tahta bir fıçının etrafına ilişmiş üç kişiydiler: Bir sinema makinisti, bir matbaacı, bir de kendisi: Makinistin kopuk film muhabbetleri, makine dairesinde ellediği kızlara ait maceraları, anadan doğma kadın görüntüleri üzerine anlattıkları içkinin etkisiyle anlaşılmaz bir hal alınca, sözü matbaacı kapmış bu kez de kağıtlar, dergiler, fotoğraflarla dolu sıkıcı bir sohbetin kapıları aralanmıştı. Uzun süre onu da çektikten sonra saat bir civarında bir bahane uydurup kendini dışarı atmış, dünyayı gezip-tozduğu halde onların yanında konu sıkıntısı çekmenin ve söz sırası alamamanın acayıplığına şaşırıp kalmıştı.

Sandalın ucunda çalkalanan suları izlerken aklına İskenderiye açıklarında üç hafta liman sırası bekledikleri günler geldi. Limana vardıkları halde boşaltma için yanaşamıyorlar, yanaşamadıkları için de gümrükten geçip karaya çıkamıyorlardı. Ambardaki bütün erzak bitmişti. Sadece ekmek için un, yeşil mercimek ve su vardı. Sıra bekleyen gemilerle kripto haberleşmesi kurmaya; erzak değiş tokuşu yapmaya başlamışlardı. Gece filikalarla erzak gidip-geliyordu. Açlık bir yandan, insanı içten içe kemiren kadın arzusu bir yandan, beyinlerini karmakarışık yapmıştı. Her şey yemek ve kadın olmuştü; deniz, martılar, balıklar...

Saat beş civarında Tophane'den gemisi kalkıyordu. Karaköy'deki gemi acentesine evraklarını teslim edecek, oradan tünelle Beyoğlu'na geçecek, kalan iki üç saatinde bir iki lokma yiyip, Tarla başı'nın arka sokaklarındaki evlerden birine gidecek, kadına mahsus her güzelliği tadıp, içinde biriktirmeye, hafızasının bir köşesine kazımaya çalışacaktı. Bütün bunlar için zamanı azdı.

"Kalkmıyor muyuz, beybaba?" diye yeniden bağırdı tayfa.

Motorcu “karşıyaa birrr!” diye bağırды, elimizden geleni yapıyoruz, kismet artık dercesine. Sonra yolcuları oyalamak için bir sohbet açmak gerektiğini düşünüp, yüzünü yeni gelen yolcuya çevirdi:

“Bana sorarsan dünyanın merkezi burasıdır. Dünyanın en büyük medeniyetini on günde paramparça etmiştir Osmanlı. Bu suların altı batık doludur, çıkartıp satsan Türkiye kalkınır, borcu harcı kalmaz, vallahi.”

“Sanki burada doğmuş da övünür, durur. Unutmuş gezdiğini Rize’nin yaylalarında.” diye, yeniden söze karıştı yandaki sandalcı.

“Yaylada doğdum diye, yaylada mı kalacağım?” Medeniyet nasıl gelişecek o zaman?”

“La konuşma da sandalını doldur. Kestin bizim kismetimizi de. Medeniyet, medeniyet, diye tutturmuşsun!”

“Ne olmuş yani? Medeniyetle kismetin ne alakası var!”

“Olmaz olur mu ya! Ben iki yolcuyla kalkıp gidiyom. Sen illa üçü, dördü bulacaksın!”

“Bulmayıp da zararına mı gideyim karşıya?”

“Yaaa! Kendi gücünle gidip-gelsen, bir kişi bile olsa zarar etmezsin”

“Sen öyle san saf köylü. Emeginin değeri ne olacak? Yaktığın enerji ne olacak? Yediğin yemeğin parası, çocuğun nafakası, sandalın boyası ne olacak?”

“Ulan vallahi bir adam şöyle-böyle konuştu mu, cinlerim tepeme çıkıyor; emek, yemek filan demeye başladı mı, bil ki komünisttir.”

“Ben mi komünistim! Ulan yirmi yıllık sandalcıyım. Cahili cüheyla zora düştü mü, medeni insanlara komünist diye saldırır, her zaman.”

“Lan medeni olalım, diye bir araba yaptınız da resmi geçidin

ortasında ‘pıt’ diye kalmadınız mı? Konuşturma şimdi adamı.”

“Konuşsan ne olacakmış, dört buçuk ayda araba yaptı bu güzelim millet. Demek ki neleri yapmaya kadir. Senin gibiler ne anlar medeniyetten?”

Tayfa yamuk yamuk baktı sandalcılara; akşam yakalayamadığı konuşma fırsatını şimdi yakaladığını hissedip; dünya, medeniyet ve komünistlik üzerine bir giriş yaptı:

“Gemiciyim ben; dünyayı gezdim. Herkes bulunduğu yeri ver durur, birincisi bunu gördüm. Herkes halinden şikayetçidir, ikincisi bunu gördüm. Aklını kullanan her yerde paşadır, bunu gördüm. Ha bir de şunu gördüm, her ülkede kadının orospusu da vardır iyi-si de. Kominizme gelince Rusya’da bir tane bile genelev bulamazsın ama, beş dolara istediğinle yatarsın.”

Tornacı, dünyayı gezip-görmüş bir adam olduğu için tayfanın sözlerini hayran hayran dinledi. Onun yaptığı işe ıpta etti. Bilmek buydu işe. Kendisi gibi tornadaki “iş”lerle birlikte dönüp duran biri ne bilebilirdi.

Sandalcı ve motorcu ne cevap vereceklerini şaşırmışlardı. Aslında o sırada önemli olan iyi-kötü bir sohbetin olmasıydı. Ciddileşen hava bir anda sıkıcı bir durgunluk yaratmıştı.

Tayfa sessizliği kendi sözlerinin ağırlığı olarak yorumladı. Kimsenin sesinin sedasının ıkınamasından cesaretlendi.

“Yaşamasını bilirsen, her yerde yaşarsın, anlatabiliyor muyum? Yoksul lke yoktur, yoksul adam vardır. işini bilen, her yerde yaşar. Kuzey Afrika’da öyle yerler gördüm halkı fakirlikten kırılır; ama, orada öyle adamlar var ki, Amerika’da bile öyle sefa süren yok. Yani sızlanmayla değil bu işler. Her şeyin başı sabır derler; yok öyle şey. Bir yolunu bulacaksın, zıplayacaksın. Zıplayamadın, u o zaman uygun bir yere. Her şeyin güzeli burada. Nah burada! Mesela Arap karısı der geçersin; güzeli dünya güzeli... “

Dinleyenler bir yandan sabırsızlıkla etrafı kolaçan ederek yeni yolcu gelmesini bekliyorlar; bir yandan da bu sözlerin sonu nere-

ye varacak, tayfanın söyledikleri gerçekten kıymeti olan bir yorum ulaşacak mı, diye sıkıntı içinde kıvranıyorlardı.

Tayfa konuştuğu kendi zamanından çaldığının ve anlattıklarını hiç bir şekilde toparlayamayacağını farkına aynı anda vardı: Varınca da kimsenin beklemediği bir şekilde konuyu şöyle bağladı:

“Akşamüstü gemim kalkıyor. Yolculuk Libya. Dönüş İskenderun. Oradan İtalya... Yahu sınırlı bir zamanım kaldı. Bir karı bulup, elveda seferi yapmam lazım Beyoğlu’nda. Kalkmıyor mu be, bu sandal?”

Motorcu söyleyecek söz bulamadığından, ezile büzüle etrafı yeniden yokladı.

“Gelmeden kalk Abicim o zaman. İşimiz var, zamanımız sınırlı.” diye çıkıştı, iyice cesaretlenen tayfa.

“Kurtarmıyor be Abi. Mazot dediğin para. Günde sekiz-dokuz sıra geliyor zaten. Sandal fazla burada.” diye alttan alan motorcu, yan gözle sandalcıya baktı.

Sandalcı beklediği fırsatı yakalamıştı.

“Sıra bende olsa kalkmıştım. Şimdi karşıdaydık çoktan.” dedi
Tayfa atıldı:

“Bırak da sandalla gidelim o zaman!”

“Ohooo, olur mu! Sırayla bu işler. Hem öyle dediğine bakmayın, buradan çıksa, on beş dakikadan önce Galata’ya varamaz. Ben ‘pırrrr!’ dedim mi karşıdayım. Medeniyet bu işte”

“Benim yetiştirmem gereken işler var. Olmasa önemli değil!” diye, söze karıştı tornacı.

İşte tam o sırada, sularda hafif bir kımıldanma başladı, arkasından kalın pervane gövdesinin suyun içinde dönerken çıkardığı bulanık gümbürtü duyuldu. Hepsi birden başlarını döndürüp, vapur iskelesinden yana baktılar: Küçük “Camialtı” vapuru motorlarını susturmuş, çamurlu denizi zorlayarak, iskeleye yanaşıyordu.

Bu görüntünün hemen ardından, tornacı bulunduğu yerden doğrulup iskeleye atladıktan sonra arkasına bile bakmadan vapura doğru koşmaya başladı. Onu gören Tayfa da kısa bir şaşkınlıktan sonra “Abi hayırlı işler, acelem var. Kalkıyor!” deyip, vapura doğru seğırtti.

Motor bomboş kalınca, giden yolcuların arkasından “Olur mu bu kadarı ya! İnsanoğlunda ahlak-namus kalmamış!” tarzı el kol hareketleri yapan motorcu, yanındaki sandalcıya dönüp, onaylayan gözleriyle karşılaşmak istedi.

Sandalcıysa ellerini ıslakmış da kurutmak istiyormuş gibi motorcunun yüzüne doğru silkeleyip:

“Ulan sıcım medeniyetine!” dedi.

UZAKLARDAN GELEN YAKIN

Kıpkırmızı olmuş kok kömürlerinin sakın sakın çıtırdadığı sobanın başında oturup, sessiz sedasız radyo dinlediğimiz uzun kış gecelerinin birinde, sokak kapısındaki tokmağın tıkırdadığını duyduğumuz zaman, hepimizin yüzünde aynı meraklı ifade dolaşır, aklımızdan aynı soru geçerdi:

“O mu?”

Saniyeler kadar süren bir şaşkınlıktan sonra kimsenin yerinden kımıldamasına bile fırsat vermeden, oturduğum yerden fırlar; aklımdan geçmekte olan mutlu olasılığın bir an önce doğrulanması arzusuyla, ahşap tavanlı salonu rüzgâr hızıyla geçip, soluk boyalı kapıyı sihirbaz çabukluğunda açtığım gibi karanlık merdivenlerde kaybolurdum.

Ya rüzgâr, ya da o; gecenin bu saatinde başka hiç kimse olamaz. Daha kapıyı açmadan, üzeri ayakkabılarla dolu loş sahanlığı geçmeden önce, bu heyecanlı sorunun cevabını öğrenirdim: Demir parmaklıkların arkasındaki buzlu camda onun kımıldamadan duran gölgesi.

“Yaşasın, gelen o!”

Ağır demir kapıyı açar açmaz, arkadan vuran soluk bir sokak lambası ışığının yaladığı yüzüne bakar, sevinçle gülerdim. O, yüzündeki kibar gülümsemeyle hiç kıınıldamadan durur; ince, uzun parmaklarını saçlarının üzerinde usulca dolaştırır, gördüğümün bir düş olmadığını kanıtlamak istercesine, kendini tanıttı;

“Dayın geldi!”

Bu iki güzel kelime yüzlerce anlama gelirdi:

Dışarıda bir karış çamur da olsa tertemiz ve boyalı olan ayak-kabılarını ağır hareketlerle çıkaracak; pardösüsünü üzerinde kabartma bir kuş olan, soluk aynalı, eski portmantoya özenle asacak; fötr şapkasını askıların üstündeki rafa, kıymetli bir porselenden yapılmışçasına dikkatlice yerleştirecek. Elindeki siyah deri çantasını kutsal bir emanetmişçesine yavaşça bana verecek. Ben sevinç içinde koşarak merdivenleri tırmanırken; o, sakın, ölçülü adımlarla, sessizce arkamdan gelecek.

Odaya girince, sevinç çığlıkları; mutluluktan uçan insanların ne yapacağını, ne söyleyeceğini, nasıl sarılacağını şaşırmış davranışları.

O daima sakın, ölçülü: Annesinin elini, eve ilk defa gelen eski bir tanıdıkmiş gibi ürkekçe ve saygıyla öpecek. Kız kardeşini abartısızca kucaklayacak. Benimle ablamın başını okşadıktan sonra elini uzatıp, öpmemize izin verecek. Mutlu gülümsemesini utan- gaçça gizleyerek, ağır hareketlerle gidip cumbadaki sedire otura- cak. Gözlerini yüzlerimizde hasretle dolaştırdıktan sonra buğulu sesiyle yavaş yavaş anlatmaya başlayacak...

O, anlatmaya başlar başlamaz, biz bambaşka bir dünyaya doğ- ru ağır ağır süzüleceğiz:

Ege'nin sakın kasabalarının ıssız ve sıcak sokaklarında dolaşa- cağıız önce. Aşı boyalı ahşap kapıları gıcirtıyla açıp, asmalar ve ortancalar içindeki iç bahçelerde, gül desenli kumaşlarla kaplı, se- rin sedirlerde soluklanacağız. Buğulu şerbetler içeceğiz, sıcak soh- betlerin arasında dolaşırken.

Oradan ayrılıp kasabanın çarşısına ineceğiz. Bakırcılar sokağında, tanıdığımız bir melodinin ritimlerini çağrıştıran, çekiç sesleri duyacağız. Marangozhanelerden gelen çam kokusunu içimize çekeceğiz. Saraçlar sokağında, deri, keçe kokusu gelecek burnumuza. Karnımız acıkınca börekçinin, çöp şişçinin sakın ve huzurlu masasına oturacağız keyifle. Yemeğimiz bitince tavşankanı, mis kokulu çaylar içeceğiz, kızıl akşam güneşleri yüzümüzde oynasırken. Sarmaşıklar masamızın üstüne kadar gelip, saçlarımıza değecek. Gece olunca, sıcağı kendi halinde bırakıp, dar sokaklarda akşam çiçeklerini koklayarak yürüyeceğiz. Evlerin pencerelerinde soluk gaz lambalarının, ısıtılı lükslerin yarattığı gölgeleri izleyeceğiz bir süre. Sonra küçük bir jeneratörün canlandığı yazlık sinemanın önünde duracağız. Kirli bir ampulün aydınlatığı film afişlerini, renkli yazıların arasında Yılmaz Güney'in, Orhan Günşoray'ın, Göksel Arsoy'un gülen yüzlerini göreceğiz. Ağlamaklı Muhterem Nur'a bakacağız üzülen. Briketten yapılmış kulübesinde bilet kesen biletçiyi; kasadan çıkardığı gazozları buz dolu kovaya dizen gazozcuyu, gelenleri feneriyle karşılayan ışıkçıyı izleyeceğiz bir süre...

Söz filme, sinemaya geldi mi, bitmek bilmeyecek; makine dairelerinden, afişçilerden, jeneratörlerden, kameramanlardan, kadın-erkek ayrı ayrı oturulan sinema salonlarından geçtikten sonra film senaryolarına, figüranlara kadar gelecek, film pazarlamasına vardığında ise birdenbire duracak:

Dudaklarındaki sevimli gülümseme yavaş yavaş solup, sıkıntılı çizgiler dolaşmaya başlayacak yüzünde. İşlerin kesatlığını anlatacak, elinde kalan, kiraya veremediği filmlerden dem vuracak. Haksız rekabetleri, sözünde durmayan insanları, karşılanamayan masrafları anlatacak uzun uzun. Sonra sözü uzatıp; ortamı karamsarlaştırdığının farkına varacak birden. Kırık bir gülümseme kondurup dudaklarına, "Neyse, Allaha şükür, geçinip gidiyoruz işte!" diyerek bizi rahatlatmaya çalışacak.

Eski zamanlara atlayacak oradan, yıldızının çok daha parlak olduğu dönemlerle avutmaya çalışacak kendini. "Pesen Film"de

çalıştığı günleri; Cahide Sonku'yla tanışmasını; Ayhan Işık'la, Eşref Kolçak'la, Önder Somer'le yaptığı sohbetleri anlatacak. Aylarca uğraşıp yazdığı "Güldağ'lı Cemile" isimli senaryosu kabul edildiğinde yaşadığı sevinci anlatacak; ezbere bildiğimiz halde dayanamayıp filmin konusuna girecek tekrar: Yoksul bir Anadolu köyünü, samanlıkları, çeşme başını, buğday tarlalarını gözlerimizin önünde canlandıracak. Mümtaz Ener'in yönetmenliğini, Halit Akçatepe'nin oyunculuğunu övecek uzun uzun.

Bunları anlatırken coşacak, gözleri pırıl pırıl parlayacak. Sonra bizim hiç ses çıkarmadan oturup, anlattıklarını ilahi ayetler gibi dinlediğimizi fark edip;

"Neyse, ben bitireyim sözlerimi sonra sizinkileri dinleyeceğim" diyecek.

Oradan hızla Beyoğlu'na geçecek. Herkesin bilmediği esrarengiz arka sokaklara dalacak. Yeşilçam'ı, kırık dökük film yazıhanelerini, figüran kahvehanelerini, derme çatma dekorasyonları, evinden kaçmış yeni yetme artist adaylarını, insan tüccarlarını, üç kağıtçıları, salaş meyhaneleri, tuzaklarla dolu kumarhaneleri, beyefendi rolüne girmeye çalışan züppeleri, iyi kalpli kabadayıları anlatacak, anlatacak...

Annemin konuşmaların arasında bir fırsatını bulup, kızgın sobanın üzerinde demlediği çay, buram buram kokmaya başladığında, duraksayacak; büyük bir "Ohhh!" çekerek, eski püskü otobüslerle Turgutlu'dan bu yana çektiği sıkıntılı yolculuğun yorgunluğunu bir kelimedede savuracak. Hayatının en mutlu zamanlarına, anasının dizlerinin dibinde dolaştığı yıllara, Vefa Lisesinden çıkıp ağır ağır yürüdüğü daracık sokaklara, üstünü çıkarıp külotuyla daldığı Haliç'in tertemiz sularına, savaş yıllarında elinde karneyle ekmek beklediği kuyruklara götürecek olan bir büyük "ohhh!" daha çekecek, çayından ilk yudumu aldığı anda.

Çocukluk yıllarına dönünce kurtulamayacak güzelim anılardan, eski arkadaşlarını hatırlayacak; Ömer'i, Aleko'yu, Bedri'yi soracak teker teker. Cilacı Nuri'nin, kırtasiyeci Mazhar'ın, çama-

şır suyu imalatçısı Şarapçı Cengiz'in, şekerçi Cemal'in sağlıklarını, işlerinin durumunu merak edecek. İyiliklerde sevinip, kötülüklerde üzülecek; her şeyin bozulduğundan dem vurup, suçu kötü giden zamanın üstüne atacak.

Sonra birden duraksayacak, bizler için aldığı hediyeler gelecek aklına. Telaşsız, sakince etrafa bakınacak;

“Getir bakalım benim kara çantamı!” diye seslenecek bana.

Ben radyonun yanına koyduğum çantasını kapıp getireceğim. Bekle bakalım, gibilerden bir işaret yapacak usulca. Bir tütün kolonyası çıkaracak çantasından, “Bu genç ve güzel kalanlar için” deyip annesiyle ablasını işaretleyecek, başucuyla. Sonra “Bu da ağzının tadını bilenler için” deyip, bir kutu pişmaniyeği ellerime bırakacak. Benim utangaç bakışlarımı fark edip üsteleyecek “Aç bakalım, hemen başla ucundan. Ablana da ver, ninenle annene de ver. Ben istemem, çayın tadını bozamam şimdi!”

Annemle ninemin, bir fırsatını bulup, eşini ve çocuklarını sormasını, kısa, ayrıntısız cevaplarla geçiştirecek, “İyiler vallahi, elerinizden öperler. Ne olsun, çoluk çocuk yuvarlanıp gidiyoruz işte! Biri orta birde şimdi, kocaman oldu kerata. Diğeri ikinci sınıfta, o daima minik. Ufak tefek, ama akıllı bir kız olacak, canımın içi”

Duygulanıp eski üzüntülere atlayacak. Belki de bu konuları içine atıp, başkalarıyla paylaşamadığı için bize açacak: Erken keşildiği için elinde kalan kavaklar, borçlarını kapatmak için satmak zorunda kaldığı arsa, iyi sulanamadığı için ürün vermeyen zeytinlik, iş yapmayan, pasajdaki havlucu dükkânı...

Sonra savunmaya geçecek kendini, kimsenin teselli etmesine fırsat vermeden anlatacak; “Tarım da ticaret de bizim işimiz değildi. İstanbul’da büyüdüm ben, filmcilikten anlarım bir tek. Üvey baba elinde kalmayalım, gözden uzak olalım, diye gittim kasabaya, polis dayımın yanına. Kısmet böyleymiş, orada evlendim, ama oralı olamadım bir türlü. İyi ki de böyle oldum, çok memnunum hayatımdan. Göçmen çocuğuyuz ne de olsa. Elimden tutanım ol-

madı, bizden ancak bu kadar.

Kendini fazla yerdiği hissine kapılıp, yeni bir moralle karşı atağa geçecek aniden, “Artist bile olabilirdim. Karmakarışık bir hayat olduğu için istemedim. Evim, ailem olsun diye, üstüne gitmedim. Menderes Köprüsü’nde, komiser rolünde seyrettiniz; gerçi beş dakikalık bir roldü ama olsun. İzzet Günay’a, firari kardeşi Tamer Yiğit’i arama görevinden çekilebileceğini söylüyordum. O da ‘Hayır, ben görevimin başındayım’ diyordu. Hatırladınız mı?”

Biz Balat’taki Çiçek Sinemasında, bütün komşulara, bütün arkadaşlara hatta sinemanın gazozcusuna bile “İşte çıktı. Bu benim dayım, masanın arkasında duran komiser” diye böbürlendiğimizi, “Vay be, hakikaten çok iyi bir artist” diye övgüler dinlediğimizi, o günden sonra da meşhur bir tanıdığı olan, önemli insanlar olarak itibar gördüğümüzü, anlatacağız. Başımızı sallayıp, elimizle, “nasıl unutulur!” gibilerden hareketler yapacağız.

O bunlarla fazla ilgilenmeden devam edecek, “Ne farkım vardı, Muzaffer Tema’dan?” Bizim kafamızı salladığımızdan emin olduğundan, hiç yüzümüze bakmadan kendisi cevap verecek, “Hiçbir farkım yoktu, ama ben mazbut adamım, aile adamıyım. Anlatabiliyor muyum?”

Biz onun düzgün ve kibar hatlı yüzüne, kısık gözlerine, biçimli burnuna, özenle taranmış saçlarına bakmaksızın tekrar tekrar başımızı sallayıp, onaylamaya devam edeceğiz.

Kendi kendine verdiği moralle coşacak. Az önce yanına getirdiğim siyah çantasına sarılacak. Fermuarını yeniden açıp, içinden katlanmış bir Ege gazetesi çıkaracak. İlk kez bakıyormuş gibi dikkatle çevirecek sayfaları. Aradığı yere geldiğinde gülümseyecek. Çevirip bize gösterecek gazeteyi. Kendisinin kaleme aldığı büyük puntolu bir yazıyı işaretleyecek gözleriyle. Türk Sineması ya da filmciliğin sorunları üzerine yazdığı yazıyı, ağır ağır okumaya başlayacak...

Boşalan çaylar yeniden yeniden dolacak. Sobanın çıtırtıları, sokaktan gelen köpek havlamaları, bozacıların naraları, bekçi dü-

dükleri duyulacak sözlerinin arasında...

Yazısının sonuna doğru yaklaşırken, göz kapakları ağırlaşmaya başlayacak, okuma hataları yapacak sık sık.

Bitirdikten sonra, yorgun bir sesle yazdıklarının açıklamasını yapmaya çalışacak.

Kapanmakta olan göz kapaklarının baskısına boyun eğip, bir süre sustuktan sonra, “Bir uyku çekelim artık, sonra konuşuruz bunları” diyecek. Ağır ağır yerinden doğrulup, arka taraftaki odaya doğru yollandığı sırada “Nerede dayınızın mavi çizgili pijaması?” diye soracak...

Ertesi sabah uyanır uyanmaz arka odaya gideceğiz ve onun düzgünce katlamış, boş yatağıyla karşılaşacağız.

YOLLAR BİTTİĞİ ZAMAN

Bir an için bütün geçmişin hafızasından silindiğini hissetti. Nerede olduğunu, buraya nasıl ve nereden geldiğini çıkaramayınca büyük bir korkuya kapıldı. Bir ipucu bulmak için çevresine baktı. Kendine tanıdık gelen, geçmişte yaşadıklarını hatırlatan tek bir iz bile bulamadı. Bulamayınca, buralara sonradan gelen bir yabancı olabileceğini düşündü; bunun hemen ardından, nereden gelmiş olabileceğini sorgulamayı başardı. Nereden sorusu, nasılları, ne zamanları, kimlerle birlikteleri kurcaladı doğal olarak. Geçmiş zamanlar, puslu, silik görüntüler olarak parça parça ortaya çıkmaya başladı. Bu, bir an için bile olsa, unutulmuş olan büyük bir sıkıntının yeniden azgınlaşması gibi bir sonuca vardı, ister istemez. Karşısında yavaş yavaş belirmeye başlayan gerçekler, keşke yaşanmamış olsa ya da silinip gitse denecek kadar sıkıcıydı: Yaşanıp bitmiş ve şimdi artık devamına katlanmanın çok güç olduğu saçma sapan bir hayat, kalakaldığı noktadan umursamazca ilerilere doğru akıyordu.

İçine başa çıkılmaz bir sıkıntı yeniden yerleşirken; o, ne yapacağını bilmez bir durumda, dış duvarları kırmızı tuğlalarla örülü, kocaman bir yapının, kale surlarına benzeyen korkunç cephesine

bakıyordu...

Pencerenin önündeki koltukta, gündedir değiştirilmediği için kirden koyulaşmış çizgili pijamasıyla bir mumya gibi oturup, görmez gözlerle sokağa baktığı, uzun günler geçtiğinin farkındaydı. Geçen zamanın uzunluğu hakkında kesin bir düşüncesi yoktu: İki ay da olabilirdi, iki yılda; belki de sadece iki hafta. Arada sırada güneşin doğup-battığını, İkide bir ezan okunduğunu, bazen şırıl şırıl yağmur yağdığını, bazense saldırgan bir güneşin gözünü kamaştırdığını hatırlıyordu. Bir motor uğultusu, bir at arabası tıkırtısı, bir seyyar satıcı çığlığı geliyordu kulağına. Hiç dinlenmediği halde hep açık duran radyo, ara sıra yok oluyor, arada bir “hışır hışır” hışırıyordu. Şarkılar, türküler birbirinin içine karışıyor; birileri anlaşılmayan cümleler sıralıyor, birileri iri iri nutuklar atıyordu. Geceleri bekçi düdükleri, sarhoş naraları duyuyordu karanlığın arasından. Bütün bunlar dönüp dolaşıp, tekrarlanıyor; ama, zaman hiçbir yere varmıyordu. Elleri dizinin üstünde, önüne seriliveren sevimsiz hayata çaresizlik içinde bakıyordu.

Peki neden, bu sabah gardıropta bulabildiği eski-püskü ne varsa, sırtına geçirdiği gibi sokağa fırlamış; nereye gittiğini bilmez bir durumda kendini yollara vurmıştu! Ölümün ansızın üzerine çullanacağını hissedip, korku içinde dışarı mı kaçmıştı! Yoksa tam tersine yaşamaktan sıkılıp ölmeye karar vermiş de bir an önce kurtulayım şu saçma dünyadan, diye uygun bir yer aramaya mı başlamıştı!

Yürüdü, sabahtan beri olduğu gibi: Maçka'nın Beşiktaş'a doğru alçalan sırtlarında, eski bir bostana açılan daracık sokaktaki evinden dışarı fırladıktan sonra içine çöreklenen bitiş duygusunu gidermek istercesine tepelere doğru tırmanmıştı. Şimdi bir Üniversiteye dönüşmüş tarihi “Silahhane” binasının önünden yürümüş, Maçka Parkının lüks apartmanlara doğru yaslanan, yaşlı ağaçlarının önünden ilerlemiş, Harbiye'ye geldiği zaman, belki çocuksu bir haz alırım da kurtulurum bu yitip gitmişlik duygusundan, diye Taksim'e giden tramvaya atlamıştı. Görmekten korktuğu yüzlerin, fıldır fıldır dönen korkunç gözlerin, yapış yapış konuşmalar-

rın arasında debelenip durduğu, ona upuzun gelen bir yolculuktan sonra Taksim’de kendini dışarı zor atmış. Stadının önündeki bir merdivene oturup, güç toplamaya çalışmıştı; nereye doğru gittiği belirsiz yürüyüşüne başlamak için.

Melahat dönmemişti. Döner gelir sanmıştı oysa; sokağın ucuna bile gidemez, eski bostanın içinden bile geçemez, korkudan yığılır kalır sanmıştı. Alışılmış, sıradan bir tartışmanın sonrasında sanki önceden hazırlanmış çantasını alıp gittikten sonra hava kararan kadar pencerenin önünde oturup, uzun uzun sokağa bakmıştı. Gece yarısı olup da uykusu gelince, yıllardır birlikte yattıkları iki kişilik yatağın bir kenarına kıvrılıp yatmıştı; dönüp gelirse yeri boş kalsın diyerek. Sabah uyanınca, uykulu gözlerini yavaş yavaş aralamış; nasıl olsa gelmiş, sessizce uzanıp yatmıştır yerine, diye vurdumduymaz tavırlarla yanına bakmış, bomboş yorganın çirkin kıvrımları arasında arsızca oynayan sırnaşık bir kış güneşiyle karşılaşmıştı. Sonra kalkıp iştahlı bir kahvaltı etmişti. Hatırladığı son iştahlı yemek de buydu zaten. Ona yıllar gibi gelen, uzun uzun zamanlar geçtikten sonra öğlen olduğunda, kendi durumuna şaşıp kalmıştı: Melahat’ı özlemek, merak etmek şöyle dursun sanki öyle biriyle hiç tanışmamış, iki yıl nişanlı kalmamış, on üç yıl evli olarak birlikte yaşamamıştı. Bunu zamanların farklı hızlarda akmasına bağlamış; o gittikten sonra çok farklı bir zaman çizgisine geçtiği için hayatın en ağır temposunda aktığını; dolayısıyla gidişinin aylar, yıllar öncesinde kaldığını düşünmüştü. Birlikte yaşadıkları hayat; kuru, yavan ve sevimsizce tekrarlanan günlerden oluştuğu için, on üç yıllık evlilik, on üç gün gibi gelivermişti kendisine. Akşam olduğunda “Melahat” diye birini hatırlamıyordu neredeyse.

İçinde küçük de olsa bir kıpırtı hissetse, yüreğinin kenarındaki bir yer “cız!” etse, hadi bunları bir yana bıraktı diyelim, aklı pişkinlikle ortaya çıkıp, “Ne halt edeceksin bu yaştan sonra tek başına? Git gönlünü al, tut elinden getir geri. Yaşlılığında, zor gününde bir can yoldaşın olsun” dese, kalkıp peşi sıra gidecekti belki de. Saçma sapan da olsa bir sebep bulup, onu aramaya karar ver-

se, eliyle koymuş gibi bulacağını; Üsküdar'ın Bağlarbaşı'na doğru yükselen dimdik yokuşlardan birindeki cumbalı ahşap evin kapısını "tık tık tık!" diye çaldığında, yukarıdan koca kafalı, pörtlek gözlü kaynanasının çokbilmiş suratının uzanacağını sonra da hiç şaşırmamış pozlarına hatta hiçbir şeyden haberi yokmuş havalarına girerek, "Sen mi geldin Necmi'ciğim? Sepeti sarkıtıyorum, biraz bekle!" diyerek, cumbanın içinde kaybolacağını, adı gibi biliyordu. Böyle bir anı düşünmenin içinde yarattığı sıkıntı, darbe hatta düpedüz yıkım, Melahat'ın geri dönmesi gibi bir olasılığı tamamen ortadan kaldırıyor; geriye bir ucu açık, nereye savrulacağı belirsiz, saçma sapan bir hayat kalıyordu.

Onu adını bile hatırlayamayacak kadar unuttuğu uzun günler boyunca, kapısını doğru dürüst hiç kimse çalmamıştı. Bir gün postacı gelmiş, iki mektup birden getirmişti. Birincisi, İzmir'de yaşayan ablasından geliyordu. Karşıyaka'daki apartmanın üçüncü katındaki kiracını çıktığını, bir muhasebeciye iki yüz liraya kiraya verdiğini; ilk kira tamire gittiği için hesabına para yatırılmadığını yazıyor, sonunda da Melahat'ı benim için gözlerinden öp, diyordu. Melahat'ın gittiğini bilse, üzüntüsünden kahrolmuş rolleri yapar, "Git, al getir karını, sakın ha!" diye talimatlar verir, bu arada için için sevinirdi; hem güç bela başardığı samimi, sevecen görünümüne rolünden kurtulduğu için hem de kendisi ölürse mirastan alacağı pay çoğaldığı için. İkinci mektup ise bankasından geliyor, hesaptaki her iki yüz liraya bir kura numarası vererek, yapılacak apartman dairesi çekilişini haber veriyordu. Bir iki kere de Hava-gazı İdaresinden bir adam sayacı okumak için gelmişti. Bunların dışında birkaç dilenci, bir kalaycı kapsını çalmış; ayı oynatan adam belki bahşiş koparırım, diye defini cama doğru uzatmıştı; ama, hepsi de pencerenin önündeki çökmüş bedenini, soluk yüzünü, ferî sönmüş gözlerini görünce, "Amanın perili eve mi geldik!" diye düşünerek, ortalıktan kaybolup gitmişti.

Birkaç gece gramofona bir-iki taş plak koymuş, Müzeyyen'den "Kimseye Etmem Şikayet"i dinlemişti, belki kendimi oyalayıp, avuturum diye. Bazense çok sevdiği "Kulüp Rakısı"ndan birkaç

kadeh parlatmış, yurt dışından getirttiği buzdolabından buz alıp, rakıyı kıvamına getirdikten sonra, yanına memleketten gelen Trakya koyun peynirini katıp, keyifle yuvarlamaya çalışmış, ama hiçbir zevk alamamıştı. Bir keresinde, iki üç apartman ötedeki bakkala gitmeyi başarmış; sucuk, kavurma, pastırma gibi pişirmeden tükünebileceği yiyecekler almıştı. Çoğu bozulup, atılan bu gıdalardan sonra tekrar gittiğinde, bakkalın ortadan bitiştik kapkalın kaşlarının altında fıldır fıldır dönenen uzun kirpikli, pörtlek gözlerini görünce, içini bir korku kaplamış, istediklerini söylemeden soluğu evde almıştı. Sonra günlerce aç kalmıştı; hiçbir şey yiyememiş, yıkanamamış, uyuyamamış, pencerenin önündeki koltuktan kalkamamıştı. Daha sonraları kapıdan geçen satıcılardan simit, poğaç, yoğurt, tahin-pekmez gibi yiyecekler alıp, bir kenarda iyice bayatlattıktan sonra iştahsız lokmalar almıştı. Ara sıra şokaktaki çocuklardan birini çağırıp, bakkala yolluyor, bir iki kalem ihtiyacını aldırıp; yirmi beş, elli kuruş harçlık veriyordu. Çocuk isteğinin beyninin bir kenarında umursamazlıkla körelip kaldığını fark etmişti, onlarla konuştuğu zaman.

Melahat dönmemişti. Gözleri sokakta, kulakları zilde, günlerce aranmayı, sorulmayı, yalvarılmayı beklemiş sonra umudunu kesip, sağa sola kendisinin bile inanmadığı soğuk cümleler savurmuştu: “Dünyada dönmem, tam on üç sene çektim, o meymenetsiz adamı. İçimi kararttı, gençliğimi heder etti benim. Kendine benzetip, çürüttü. Aman adı batsın, malı-mülkü batsın inşallah!” Kısa zaman sonra hırçınlığı yerini içinde bocalayıp durduğu karmakarışık düşüncelere bırakmış; önce, günlerce, aylarca hatta yıllarca düşünüp verdiği kararın doğruluğundan kuşkuya düşmüş; sonra, ben ne yaptım da yıktım, öyle-böyle süren yuvamı, diye pişmanlıktan kendi kendini bitirmeye başlamıştı. Pişmanlığın ardından kandırılma duygusuna varmış; buradan belki de kimselerin düşünemediği bir gerçeğe ulaşmıştı: “Allahın belası Necmi, beni bile bile bu gidişe zorladın. Sürdüğün yöne doğru gidip, kurduğun tuzağa düştüm sonunda. Kendi atamadığın adımı, bana attırtırdın. Sevinçten uçtun arkamdan. Belki yerimi alacak kadını bile hazırlamıştın.

İkide bir evden çıkıp çıkıp sokak sokak dolaşırdın. Belki bir sürük almışsındır bile evine!”

Kendinin arayıp da bulamadığı gerçeği Melahat bulmuştu belki de, “sürtük” hariç olmak üzere.

Üzerine soğuk bir ürkekliğin sarmalandığı Rum Lisesinin kıpkırmızı duvarlarını arkasına alarak, binaların ardında yok olup gitmiş, ürkek bir ikinci güneşinin, yapayalnız, kapkaranlık bıraktığı; loş, serin, rutubet kokulu sokaklara doğru yürüdü. Yürüdükçe eskildiğini, eskidiğini, eridiğini hatta düpedüz yok olup gittiğini hissediyordu. Geçmişten kurtulmaya çalışırken giderek gerçeklerden kopuyor, içi paramparça olmuş bir durumda, kapağı açılmamış bir hayal dünyasına doğru sürükleniyordu. Bu dimdik bir yokuştan aşağı düşe-kalka sürüklenmekten daha çok bir uçurumun kenarına gelip, aşağılara bakmak sonra tehlikenin zevkiyle kendinden geçip, boşluğun ortasına doğru atlamak gibi bir duyguydu. Eskinin bittiğini hissetmenin ne anlama geldiğini sorguluyordu bir yandan, sorgularken de sakın bu aynı zamanda hayatın bitişi belirlemezsin, diye korkuya kapılıyordu ister istemez. Hayatının bitmeyip de sürmesinin ne anlama geldiğini düşünüyor, bundan sonrası için aklına yatan, içindeki bir yerleri kımıldatan ya da en azından “eh ne yapalım bundan sonra da böyle idare ederiz” dedirten, hiçbir biçim yoktu. Şimdilik yürüyecek ve gördükleriyle oyalanacaktı. Belki bir yerde yığılıp kalacak, bu dünyayı işe yaramaz, saçma sapan bir adamdan kurtaracaktı. Belki hiç beklemediği anda gökten zembille inmiş gibi bir gerçeğe ulaşacak, aldığı yeni karara kendisi bile şaşırıacaktı. Bir hayal kuracaktı aylar sonra ilk defa, yeni bir hayat da nasıl olurmuş, deyip hiç bilmediği bir yere yapışacaktı. Belki hiç ummadığı bir yerde Melahat’la karşılaşacak, ama tanıyamayacaktı. Belki yüksek bir yer bulup kendini aşağı atacaktı. Ayakları kendini yavaş yavaş kent dışındaki surlara doğru götürdüğüne göre en önemli olasılık da buydu.

Beyoğlu’nun daracık ana caddesini sürüne sürüne yürürken, üzerine kapaklanacakmış gibi duran, kara suratlı binaların arasındayken boğulma hissine kapılıp, bayılacağını sanınca, adımlarını sık-

laştırmış; kendini güçbelâ Tünel'deki iki masa, sekiz sandalyeden oluşmuş, yağ kokulu bir lokantaya atmıştı. Bir tabak çorba içip, içindeki ezilmeyi giderdikten sonra dışarı çıkınca, gözünü daracık sokakların ucundan belli belirsiz gözüken denize dikip, Kasımpaşa sırtlarından aşağıya doğru inmişti. Haliç'in kıyısına vardktan sonra hiçbir sebep yokken Kasımpaşa iskelesine girip, vapur beklemeye başlamıştı. İlk vapur Eminönü yönünde olsa Eminönü'ne gidecek; Mısır Çarşısının baharat kokulu koridorlarına dalacak, Sultanhamamı'nın sokaklarında kaybolduktan sonra Gülhane Parkının içinden geçip, Sarayburnu'da kendini deniz atacaktı, belki de. İlk vapur Eminönü yönünden gelip, Haliç'e doğru gidince kendini içine atmış; orta sahanlıkta durup, kirli sulara baka baka giderken, atlayıp atlamamak arasında bocaladığını hissedince, ilk iskele olan Fener'de inmişti; ne olur ne olmaz, dünya hali bu, belki bir şeyler değişir içimde, diye.

Melahat'tan önce de bir hayatı olduğunu hatırladı. Belki onunla geçirdiği uzun zamanın bir çırpıda silinmesi önceki geçmişinin yakınlaşmasına yol açmış, belki de hafızasındaki bir bölümün temizlenmesi başka bölümlerin kımıldanmasına, imkân tanımıştı. Sebep ne olursa olsun, çocukluğuna doğru kayıyordu düşünceleri. Belki o yılları düşününce, unutulmuş mutlulukları hatırlatacak, içindeki başa çıkılmaz sıkıntıyı dağıtacak, bu hayatta biraz daha kalmasını sağlayacak bir avuntu bulacaktı kendi kendine.

Durup dururken, Tekirdağ'da çarşı içinden başlayıp tepeye doğru çıkan sokakların birinde, üç katlı ahşap bir binada oturdukları yılları hatırlayıverdi. Kısa boyuna rağmen, küçük dağları ben yarattım, edasıyla yürüyen babasının elinden tutup çarşıya gittikleri, gelen-geçen herkesin kendilerine selam verip, hal-hatır sordukları günler canlanıverdi gözlerinin önünde. Tam olarak ne yaptığını anlayamadığı babasının işi, belki kendisinin bile nasıl oluştuğunu bilmediği bir varlığı yönetmektir: Tarlaları icara vermek, ürünleri iyi fiyata satmak, çarşı içindeki dükkânlardan kiralari toplamak, arsa alıp-satmak, bankalarla anlaşp, yüksek faiz almak gibi. Bunların dışında bitmek tükenmek bilmeyen aile içi sorunlarla

ilgilenmek, yardım için gelenleri başından savmak, şehrin ileri gelenleriyle sahte de olsa sıcak ilişkiler kurmak gibi azımsanmayacak yoğunlukta işleri de vardı. Çanakkale Savaşında cephe gerisinde Levazım Baş Emmini olarak, bütün erzaktan sorumlu kişi olarak bulunmuş olmasının kazandırdığı saygınlıkla, koskoca Tekirdağ'da, kime sorsan gösterir, denilen adamlardan biriydi babası. Bu varlığın gündelik hayata yansması ise, yamasız elbise, deliksiz ayakkabı, hakiki yün kasket giymek ve her istenen yiyeceğin alınıp, akıllara ziyan bir iştahla, inanılmaz miktarlarda tüketilmesinden oluşmuştu aslında. Arka bahçeye açılan zemini mozaik taş döşeli koskocaman mutfakta, geleni gideni hiç eksik olmayan kocaman kocaman sofralar kurulur; tabak tabak pilavlar, tencereler dolusu etler, tepsi tepsi kadayıflar yenir, üzerine bardak bardak şerbetler, kahveler, çaylar içilirdi. Anasının yorgun, hamarat elleri canlandı gözlerinin önünde.

Cumbadan cumbaya uzanan iplere serilmiş, rengarenk çamaşırlar, sebebi belirsiz bir şenlik havası yaratıyordu; Fener'den Balat'a doğru alçalan tepenin, kargacık-burgacık sokaklarla dolu yamaçlarında. Daha önce buralara hiç gelmediği için başka bir memlekete gitmiş duygusuna kapılıyor, bundan da bir keyif alıyordu, kendi pek farkında olmasa da. İlk defa gördüğü her sokak bir başka sürpriz, bir başka bilmece yaratıyor; bu ise sonu belirsiz yolculuğuna masalsı, esrarengiz bir hava katıyordu. Dur bakalım, diyerek saptığı her sokak, eğrile büküle devam ettikten sonra yeni bir sokağa gönderiyordu kendisini. Semti bilmeyenler bir labirentin içindeymişçesine saatlerce dolanıp, bir bilinmezliğin tam ortasında kalabiliyorlardı, ellerinde olmadan. Ucu görünmez sokaklar daracık avlularda sonlanıyor, kıvrıla kıvrıla inen merdivenlere açılıyor, birden daralıp bir yoğurtçunun kefelerini değdirmeden geçemeyeceği aralıklarda noktalanıyordu. Hayatıyla ilgili sonu belirsiz bir bilmecenin içine yuvarlandığı anlıyor, bütün bunların sıradan rastlantıların ötesinde, kendisi için bir sınav, hayatının geleceğine açılan bir bilmece olduğu düşünüyordu. Evde geçirdiği uzun günlerden sonra bu yolculuğun sonu belirsiz bir oyalanmadan ibaret ola-

mayacağı, daracık sokakların yarattığı bilmecenin, kaderinde önemli bir nokta olacağı gibi tuhaf yorumlar yapıyordu, kendi kendine.

Babasının, varlığının sadece kırkta biri sayılabilecek, küçük bir çuval altını, İstanbul Kapalıçarşı'daki bir Süryani'ye kaptırıp, köşesinde kuru bir yaprak misali, yavaş yavaş eridiği günleri hatırladı. Hatırladıktan sonra da elinde olmadan, onun Tekirdağ'dan İstanbul'a giden bir gemiden denize atlayıp, hayatına son vermesinden sonra evde yaşanan kederli, kasvetli, soluk günler geliverdi aklına. Ondandır bir türlü toparlanamayan hayatı, kendisini önce İstanbul'a, oradan da Melahat'ın kucağına atmıştı. Şişli'de açtığı kumaş mağazasını üç yıl işlettikten sonra iş yapamadığı için kapatınca, belki de sırf ölüm ve iflas korkusundan kurtulamadığı için başka hiçbir işe girişmeyip, rahmetli babasından kalan malların gelirleriyle yaşamaya başlamıştı. Hayatını yavanlaştırıp, çekmez kılan; amaçsız, heyecansız bırakan bu destek, sıradan hayatları var eden "oyalanmayı" almıştı elinden. Mirası tüketip bitirecek çılgın, deli-dolu bir karakteri olmadığı için kendi kendine kızıp; ruhunun korkak, beyninin tembel, duygularının donuk olduğuna karar vermişti çoğu zaman. Kıvrak, canlı, gözü yükseklerde, şımarık, hoppa, zilli hatta düpedüz fındırdek bir kadına düşmeyip; kendisi gibi sıradan ruhlu, basit bir kadınla evlenmenin de büyük bir şanssızlık olduğu düşünmüştü birçok kere.

Cumbaları birbirine değecekmiş gibi duran, soluk yüzlü binaların arasından süzülüp giden daracık sokak, onu sınıksız sarmalayıp, dik bir bayıra doğru vurmuş; sabahtan beri yürüdüğü için artık sızlamaya başlayan bacaklarına, sonuna vardığını hissettiği enerjisine aldırmaksızın, ağır ağır tırmandırdıktan sonra tüm gücü tüketip de bir kenara yığılmak üzereyken, bu civarlar için inanılmaz ferahlıkta bir düzlüğe bırakmıştı. Akşam olmadığı halde yamaçların ve binaların ardında kalıp, görünmez olan güneşin neredeyse karanlık bıraktığı sokaklardan sonra düzlüğe varır varmaz, değip geçtiği her yeri inanılmaz güzellikte tablolara dönüştüren kızıl ışıkların yalayıp, parlattığı görüntülerle karşılaşmıştı. Akşam güneşinin ılık ışıkları az önce ıhlaya-pıhlaya tırmandığı sokağın

meydanda sonlanan ucunu aydınlatmış; burada yer alan evlerin pencerelerini, sokağa açılan bembeyaz mermer merdivenlerini, kapılarının önünde sarmalana sarmalana tırmanan asmaları, üzerlerinde türlü türlü tonlar oluşan kızıl pırıltılarla doldurmuştu.

Sokağın sona erip, yerini geniş bir düzlüğe bıraktığı yerde durdu. Sıkışmışlık duygusu, karanlık ve yokuş bitmiş; yerini ferahlık, aydınlık ve düzlük almıştı. Bir an için bunları kendi hayatıyla özdeşleştirdi. Bunu yapınca kötü zamanların bittiğini, yerini yeni ve güzel günlerin aldığını hissetti, elinde olmadan. Bu his içini sıkı, yüreğini alev alev kavuran, pencerenin önüne yapışıp kalmasına yol yol açan her ne varsa üzerine yayılıp, eritti. Böyle olunca da unuttuğu, hasret kaldığı, hatıralarında bile bulamadığı, küçük bir mutluluğun kapısı kendiliğinden aralandı.

Toprak düzlüğün ortasındaki ağaçların altında dört-beş çocuk top oynuyordu. Kiliseden dönüştürüldüğü belli olan eski bir caminin hemen yanında birdenbire sonlanan düzlük, dik bir yamaçla Balat'a doğru alçalıyor, yamacın arkasında Haliç'in karşı kıyılarına kadar uzanan karmakarışık görüntüler yer alıyordu.

Az önce tırmandığı sokağın sonundaki evin önünde kalakalmış, nereden çıkıp geldiğini anlayamadığı mutluluğun sebebini araştırıyordu: Evin önündeki küçücük bir toprak parçasından çıkan, yemyeşil yapraklı bir asmanın, dolana dolana tırmanmadan önce yayılıp, serilerek yarattığı küçük çardağın yanında boş bir dükkân gördü. Belli ki alt katın bir kısmı ayrılıp, tadilatla dükkâna dönüştürülmüştü. Dükkânın kirli camlarına vuran güneş, tozların bütün ayrıntılarını ortaya çıkarmış, üzerinde inanılmaz güzellikte yansımalar yaratmıştı. Çoktandır boş kaldığı anlaşılan dükkânın duvarlarındaki yeşil badanalar yer yer dökülmüş, onların altından çıkan bir önceki çivit mavisi boyalarla birlikte karmaşık bir fon yaratarak, duvarları inanılmaz güzellikte bir tabloya dönüştürmüştü.

Gözlerini dikmiş kendine huzur ve mutluluk veren bu büyültü ortamı ve çardağın altındaki güzelim dükkânı seyrediyordu. Bu sı-

rada dükkânın hemen üstündeki cumbada aniden beliriveren bir adam gördü. Adam aşağı doğru sarkıp, kendisine seslendi:

“Beyefendi dükkâna mı bakıyorsunuz?”

“Evet” dedi, “Öyle, bakıyordum.”

Adam “Bir dakika” deyip, az önce aniden görüldüğü gibi cumbada kaybolduktan sonra evin mavi boyalı ahşap kapısını açıp, yanına geldi. Gelir gelmez;

“Bu semte bundan ferah bir dükkân bulamazsın beyim” dedikten sonra “Ne iş yapsan olur burada. Sokak arası filan deyip geçme. Aha düzlüğün arkası Fethiye İlkokulu; yabancı değilsen bilirsin zaten. İlkokul yüzlerce çocuk demek. Şimdi تنها olduğuna bakma, okul saatlerinde gel bak, yüzlerce çocuk gelir-gider. Onların velileri, öğretmenler, hademeler vızır vızırdır burası. Ne iş yapsan gider burada, yeter ki sen işinin erbabı ol. Kirası da makul zaten. Sen ne yapmayı düşünüyordun bey kardeş?” diye, cümleleri ardı ardına sıraladı:

Adamın fıldır fıldır dönüp duran mavi gözlerinden kendini kurtarıp, şaşkınlık içinde yeniden dükkâna doğru baktı. Ne diyeceğini bilemez bir durumdaydı. Günlerdir doğru dürüst kimseyle konuşmadığı için konuşmayı da dinlemeyi de unutmuştu. Dükkândan gözlerini ayırıp, adamın mavi gözlerinin içine tekrar baktı.

Kurumuş dudaklarından “Ben aslında, sadece...” diye, anlaşılmaz, cızırtılı, çatlak sesler çıktı. Sonra kendi sesinden ürüp, sustu.

Adam hemen atıldı,

“Bak dostum, burada ne yaparsan yap olur, tamam mı? Kırtasiyecisi olur, tuhafiyeci olur, bakkal olur, manav olur, kuruyemişçi olur, ama bana kalırsa en iyi tatlıcı olur. Anladın mı? İki-üç çeşit tatlı yapacaksın, tepsi tepsi satacaksın. Şam Tatlı, Sarı Burma, Şekerpare, anladın mı? Benim mecalim olsa yapacağım billahi. Bak, bu dükkâna iki ufak masa sığar. Çardağın altına da iki masa atacaksın, iyi havalarda oturup yesin millet. Tamam mı? Gazoz da

koyacaksın, limonata da. Çoluk çocuk kapına kuyruk olur, geçinir gidersin. Akşam oldu mu, yüzün güler, keyfin gelir vallahi!” dedikten sonra hiç ara vermeden sordu:

“Sen hangisini düşünüyorsun?”

Birbiri ardınca devam eden cümleler arasında bunalmış, konuşmalar arasındaki bağları anlayamamış, adamın kendiliğinden vardığı noktaya şaşırıp kalmıştı. Bu şaşkınlık içinde, aklında kalan tek kelime kendiliğinden ağzından çıktı:

“Tatlıcı(!)”

Aslında bunu, “‘Tatlıcı’ da nereden çıktı” anlamında bir vurguyla söylemişti.

Mavi gözlü adam sevinç içinde bağırmaya başlayıp;

“Helal olsun sana be! Uyanık adamsın vallahi! Bak sana diyorum, hiç şüphelen olmasın, tıkr tıkr para kazanacaksın. Dükkânın dolup dolup, boşalacak. Takıldığın noktada ben yanındayım zaten. Beceremezsen ben pişirtip, getireceğim sana. Sen kasada dur, paraları topla. Garson gerekirse, ben bulurum. Bulamadım, diyelim; bir yere gittin ben bakarım dükkâna. Bak açıkça söylüyorum: İş yapamadin diyelim, beş para da kira almam senden. Kazanırsan ödersin. Tamam mı?” dedikten sonra tekrar sordu:

“Tamam mı? Tutuyor musun?”

Döntüşü olmayan bir yola çıkmış, kaderiyle baş başa yürüye yürüye buralara kadar gelmişti. Hiç beklemediği bir anda hissediverdiği sebebi belirsiz huzurun tam ortasında inanılmaz, çılgınca bir öneri çıkmıştı karşısına. “Hayat dediğin nedir ki!” diye geçir-di içinden; ölümü bile bile yaşamak, başlı başına bir çılgınlık değil miydi zaten! Adamın gözlerine bakıp gülümsedi:

“Tutuyorum!”

CİLACI NURİ GELİYOR

Nuri, Makbule Hanımın verdiği bir lirayı cebine yerleştirirken, işini bitirdikten sonra belki on kere sorduğu soruyu tekrarladı:

“Nasıl parladı ama, di mi?”

“Eline sağlık be Nuri, yeni gibi oldu vallahi!” dedi, bir kez daha Makbule Hanım.

Nuri’nin ince dudaklarında parlak bir gülümseme oluştu; daracık yüzündeki minik, siyah gözlerini neşe içinde kırıştırdı:

“Parlamazsa beş kuruş almam. Solarsa, yeniden cilalarım, parasız. Ben de böyle.” dedikten sonra kendi kendini onaylarcasına başını salladı. Yüzüne, büyük işler başarmış insanlar gibi ciddi bir ifade yerleştirdi.

Az önce kullandığı malzemeleri benzeri bulunmaz, sır dolu, sihirli eşyalarmış gibi özenle sarmaladıktan sonra kamıştan yapılmış büyük bir yemiş sepetine ezberlemiş olduğu sırayla yerleştirdi. Sepetini anaç ve korumacı bir tavırla koluna takıp, ahşap merdivenleri ağır ağır inmeye başladı. Bastığı her basamak farklı bir gıcırta çıkartıyor, kocaman bir müzik aletinin tuşlarıymışçasına türlü

türlü sesler yaratıp, anlaşılmaz bir melodi oluşturunuyordu. Merdivenin sonuna vardığında duraksayıp, yeniden yukarıya doğru seslendi:

“Bu tirabzanı da cilalayayım bir gün, pırıl pırıl olsun!”

“Aman Nuri!” dedi, Makbule Hanım, “kimsenin gördüğü yok onları; ahı gitmiş-vahı kalmış, zaten!”

“Öyle deme,” diye itiraz etti Nuri, “daha yirmi yıl gider bunlar. Ben yapayım da sen gör.”

“Yirmi yıla kim öle, kim kala?” dedi Makbule Hanım, sonra da konuyu geçiştirmek istercesine, “Yaza doğru bir bakarız” diye ekledi.

Nuri kimseler görmediği halde “tamam, anlaştık” gibilerden başını salladıktan sonra sokak kapısına doğru yöneldi. Ayakkabılarla dolu, loş sahanlıkta kendi ayakkabılarını buldu. Elinin parmağını arkasına sokarak güçlükle giydi. İyice yerleşmesi için ayaklarını oynata oynata merdivenleri indi. Yıpranıp, dağılmış, belli belirsiz taş döşeme kaldırımı bir adımda atlayıp, berrak bir kış güneşinin pırıl pırıl aydınlatığı, daracık sokağa çıktı.

Sepetini koluna iyice yerleştirdikten sonra başını kaldırıp cumbalara göz gezdirdi. Etrafta kimseleri göremeyince, burnundan çıkan boğuk bir sesle “Cilaacı Nuri geldiii!” diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Yeniden sağa sola bakınıp, kendisiyle ilgilenen kimse bulamayınca ağır adımlarla yürümeye başladı. Bir yandan çevresini kolaçan ederek yürüyor, bir yandan da “Cilacı Nuri geldi, parlamazsa para yok!” diye bağıırıyordu.

Az sonra yürüdüğü sokağın kuytu bir kenarındaki arsadan fırlayan dört beş oğlan Nuri’ye doğru koşmaya başladı. Nuri onların geldiğini görünce duraksadı, ardından tehlike sezmiş bir tavşan gibi büzüşüp, sepetine sıkı sıkıya sarıldı.

Yanına gelip bir anda çevresini saran çocuklar, hep bir ağızdan bağırmaya; melodisi “Yağ satarım, bal satarım” oyunununkini andıran bir şarkı söylemeye başladılar:

“Cilacı Nuri cila yapamaz,
Yapsa da bile tutturamaz!”

Bununla kalsa iyi, çocukların elleri, ayakları boş durmuyor, gülüşmeler, bağrıışmalar arasında hiç durmadan bu tekerlemeyi tekrarlarlarken; çelme takıp düşürmeye, sepetini kapmaya, bu da olmazsa ötesini berisini çekıştırıp, tökezletmeye çalışıyorlardı, Nuri’yi.

Nuri bir yandan çaresizlik içinde çırpınıp, çevresini saran çocuklardan korunmaya çabalarken, diğer yandan “Defolun gidin, onun bunun çocukları. Ananızı bile parlatırım ulan sizin!” gibi cümlelerle avazı çıktığı kadar bağıırıyordu.

Çevreden şamatayı duyan birkaç çocuk daha gelmiş, Nuri’nin sıkıntısı iyice çoğalmıştı. Bu yetmezmiş gibi az önce bomboş olan cumbalarda yüzlerinde alaycı gülümsemeler olan insanlar belirmiş; yaşını başını almış koca memeli, tombul kadınlar; evde gün dolduran, bir karış sakallı, sarı suratlı, avurdu çökük, emekli adamlar; gözleri etrafta, akılları erkeklerde, koca bekleyen kızlar, monoton günlerine bir keyif katmak amacıyla yarı bellerine kadar sarkıp, sokakta olan biteni izlemeye başlamışlardı. Bazıları bununla da kalmayıp, sokaktaki şamataya katılıyor, kendince laflar atarak Nuri’yi iyice bunaltmaya çalışıyordu:

“Yaptığı bütün cilalar soluyormuş bunun, ayol!”

“Hiç parlatamıyormuş, eskisinden kötü oluyormuş eşyalar...”

“Zerre kadar anlamıyormuş cilacılıktan...”

Onların kışkırtmalarından cesaret bulan çocuklar daha da azgınlaşmışlar, sokağın ortasını kendilerince bir panayır yerine çevirmişlerdi.

Nuri atılan laflar, itip-kakmaya varan sataşmalarla iyice çılgına dönmüş; dönüp duran görüntüler, kulağına dolan uğultular arasında ne yapacağını bilmez bir halde oradan oraya koşuşturup duruyor, başına gelen beladan bir an önce kendini kurtarmaya çabalı-

yordu.

Onun içine yuvarlandığı çaresizlik, alaycılar takımını daha da coşturmuş, bağrıışmalar yeniden hep beraber söylenen tanıdık şarkıya dönüşmüştü:

“Cilacı Nuri cila yapamaz,
Yapsa da bile tutturamaz!”

Karşısındaki çılgın kalabalığın hep birlikte bağırmasından iyice korkan Nuri, çevresini saran irili ufaklı çocukların arasından çılgın bir savurma hareketiyle kurtulup, var gücüyle koşmaya başladı. Koşarken iki de bir başını çevirip, arkasından gelen var mı diye bakıyor, bu arada bir fırsatını bulup nefes nefese bağırıyordu:

“Ananızı bile parlatırım, eşek yapsın hepinizi!”

Arkasından bakanlar bitmekte olan şamatanın en zevkli kısmı olan apar topar kaçış sahnesinin tadına varmaya çalışıyorlar, bu arada kahkahalar arasında hep bir ağızdan bağırmaya devam ediyorlardı:

“Yuuuhh! Korkak Nuri kaçamaz, kaçsa da bile kurtulamaz!”

Nuri, Vodina Caddesine çıktığında soluk soluğaydı, burnundan dumanlar çıkararak yürüyor, sinirden eli ayağı titriyordu. Arkasından gelen kimse kalmadığına emin olduktan sonra kendisine çeki düzen verip, üstünü başını gözden geçirdi. Kendini biraz toparladıktan sonra işine devam etmek için yeniden yürümeye başladı. Başına benzer bir durum gelmesinden korktuğu için sağı solu kolaçan ederek, sessizce yürüyordu. Nasıl olsa bu gün için kazandığı iki buçuk lirası vardı, huzur içinde eve dönebileceği bir kazançtı.

Camcı Yokuşunun başında, Vodina Caddesinin sona erip daracık bir sokakla çarşı içine doğru kıvrıldığı noktada durdu. Kış güneşi çatıların ardında kaybolmuş, geceyi haber veren parlak bir lacivert sokaklara yerleşmişti. Kendi kendine “paydos” kararını verdikten sonra iskeleye doğru uzanan daracık sokağa sapıp, beş-on

küçük dükkândan oluşan çarşı içine girdi. Cemal'in pastanesinin önünden geçerken burnuna mis gibi mayalı hamur kokusu geldi. Kokunun çağrısına dayanamayıp, sıcacık bir açma aldı. Isıra isıra yürüyüp, az ilerideki Mazhar'ın dükkânının önünde durdu. Bir yandan açmasını yiyor bir yandan kırtasiye, tuhafiye, parfümeri, oyuncak benzeri her şeyin satıldığı dükkânın vitrinini, dudaklarında oluşan belli belirsiz bir tebessümle izliyordu. Açmasını bitirdikten sonra kararlı adımlarla yürüyüp, dükkânın mavi boyalı, ahşap kapısını açtı...

Sokaklardaki lacivertin iyice koyulaşıp, matlaşmaya başladığı saatlerde, Nuri alışverişini tamamlamış olmanın huzuruyla, Patrikhane'nin önünden başlayıp, surların hemen içinden Balat'a kadar uzanan Yıldırım Caddesi boyunca ilerliyor, yeni bir alay kumpanyasına yakalanmamak için kaldırımın kenarından gidiyordu.

Evine vardığında göz ucuyla pencerelere bakıp, annesinin camda olmadığından emin olduktan sonra ürkekçe tam karşılarındaki eve doğru seğırtti. Merdivenleri bir hırsız gibi sessizce çıkıp, açık duran sokak kapısından içeri doğru seslendi:

“Şakiye Abla Huu! Orda mısın?”

Aşağıdan güçlkle duyulan bir kadın sesi geldi:

“Buradayım Nuri gel, mutfaktayım!”

Ayakkabılarını çıkarıp, alışkın adımlarla ahşap merdivenleri indi.

Şarkıye Hanım rutubet kokulu, loş mutfağın bir köşesindeki taş tezgâhta, kalaylı bir bakır tepsinin üzerinde pirinç ayıklıyordu.

Nuri, silinmekten üzerindeki mavi çizgileri solmuş, kırıxık bir muşambayla kaplı masanın önündeki tahta tabureye ilişti. “Sen işine bak. Bitir sonra konuşuruz.” gibilerden Şarkıye Hanıma doğru baktı:

Şarkıye Hanım pirinçleri yıkadıktan sonra kaynamakta olan suyun içine attı. Ortalığı hoş kokulu bir buhar kapladı. Kepçeyle bir-iki kere karıştırdıktan sonra kapağını kapatıp, pişmeye bıraktı.

Ellerini önlüğüne kurularken, “işim bitti artık konuşabiliriz,” dercesine Nuri’ye baktı. Nuri’nin soru sorar gibi bakan, merak içindeki gözlerini görünce duraksadı. Tanıdık bir sızının içindeki bir yerleri cızlatıp, yaraladığını hissetti: Yıllar öncesinde kalan, bulanık görüntülerin içinde yol aldı bir süre. Karşı cumbadan sızan, keder dolu bir görüntünün tam ortasında aynı siyah, küçük gözleri seçti:

Erken doğan, sorunlu bir bebeğin, sürüp gidecek hikâyesinin başlangıcı da can yakıcıydı sonrası da. Güç bela büyüyüp biraz ortaya çıktığında, doktorların yürek karartan yorumları kısa zaman sonra kulak arkasına atılmış, mucizelerde çare aramaya başlanmıştı. İstanbul’da okutmadıkları hoca, üfletmedikleri ermiş, götürmedikleri yatır kalmamıştı. Eyüp Sultan, Telli Baba, Tuzcu Baba, Zuhurat Baba, Sümbül Efendi, Bardakçı Baba, kıyıda köşede kalmış ne kadar ermiş, ne kadar yatır varsa hepsine gitmişler; teller sarmışlar, bardaklar kırmışlar, çaputlar bağlamışlar, taşlar yapıştırmışlar yine de dertlerine deva bulamamışlardı. Bu ziyaretlerin ve bazı ev gezmelerinin dışında Nuri sokağa bile salınmıyor, cumbadan bakan iki koyu leke olarak hayatın bir köşesinde saklanıyordu.

Yıllar geçip, Nuri ufak tefek de olsa erişkin bir insan olunca, büyük bir risk göze alınıp, bir tanıdığın yardımıyla Marangoz Sıtkı Efendiye çırak olarak verildi. Başlangıçta hiç kimse onun birkaç haftadan uzun süre dayanacağını tahmin etmiyordu; ama, belki de yıllardır beklenen mucize gerçek oldu ve Nuri bütün endişelerin aksine ustasının kendisine öğrettiği cila işine sıkı sıkıya sarılıp, büyük başarı sağladı. Sabahtan akşama kadar hiç sesini çıkarmadan çalışıyor, bitirdiği her eşyadan sonra neşe içinde ustasının yanına koşup, “Usta bak! Nasıl, pırıl pırıl olmuş mu ?” diye soruyordu.

Uzun yıllar bodrum kattaki loş bir atölyenin talaş, tutkal ve cila kokulu kuytularında yüzlerce gardırobu, komodini, büfeyi, sandalyeyi, sehpayı pırıl pırıl parlattı. Kendinle gurur duyuyor, büyük işler başarmış adamların huzuruyla işine gidip-geliyordu.

Günlerden bir gün, ustası “pat” diye hastalanıp, birkaç hafta içinde “tık” diye ölüverince, ne yapacağını bilmez bir durumda ortada kaldı Nuri. İşini kaybedip, evde boş boş oturmanın sıkıntısına sadece birkaç hafta dayanabildi. Bir sabah “Ben boş kalacak adam mıyım? Cila ustasıyım, neye elimi vursam, parlatırım!” dedikten sonra evdeki bir hasır sepete gomalağı, ispirtoyu, inceli-kalınlı türlü türlü bezleri doldurduğu gibi sokağın yolunu tuttu. Sonra da avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

“Cilacı Nuri geldi. Parlamazsa para yok!”...

Nuri, Şarkıye Hanımın dalıp giden bakışlarında bir olumsuzluk sezdi sezmesine ama, yine de doğrudan konuya girmekten utandı:

“İşlerin çok senin, baksana.” dedi

“Yok be, ne olacak, her zamanki hay huy işte.” dedi Şarkıye Hanım, üzüntülü bir ses tonuyla.

“Gidemedin gene di mi, kıza bakmaya?” diye ikisinin de beklediği soruya birden atlayıverdi Nuri, “Hani Ayvansaray’da bir kız var, diyordun ya!” diye ekledi.

“Onu vermişler birine galiba.” diye sıkıntı içinde konuyu geçiştirmeye çalıştı Şarkıye Hanım.

“Ahh! Görüyor musun! Vallahi tembelsin Şakiye Abla. Keşke hemen gitseydin!” diye çıkıştı Nuri.

Şarkıye Hanım çareyi kızı kötölemekte buldu: “Valla gözüm tutmamıştı zaten, kara-kuru, çelimsizin tekiydi.”

“Yapma yahu, biraz da güzel değil miydi?”

“Değildi, hem de pasaklıca diyorlardı” dedi Şarkıye Hanım, “Ben sana daha iyisini bulacağım inşallah.” diye ekledi.

“Hep böyle diyon, bulamıyon. Tembel olmasan, arasan, diyorum biraz.”

“Bakıyorum be Nuri. Sana uygun, iyi bir kız arıyorum.”

“Kaç sene aradın, bulamadın. O kadar da güzel bakma, tamam

mı? Kalbi temizse, di mi?”

“Olacak be Nuri, olacak! “diye yeniden umut vermeye çalıştı, Şarkıye Hanım.

Nuri, loş mutfağın nemli dumanlarla kaplı gizemli ortamında, her şeyi başarabilecek bir büyücü gibi duran Şarkıye Hanıma, sıkıntılı, sitemkâr, acı dolu gözlerle yalvarır gibi baktı.

Konuyu kapatıp gündelik konuşmalara dönmeye çalışan Şarkıye Hanım, çaresizlik içinde kalınca, tezgâha doğru ilerleyip, gerekmediği halde pilav tenceresinin kapağını kaldırdı. Tencereden ortama pirinç kokulu, yoğun, yağlı bir duman savruldu.

O sırada Nuri, yakası yağlanmış, kolları tiftiklenmiş ceketinin ceplerini karıştırıp, az önce Fener çarşı içindeki Mazhar’ın dükkânından aldığı paketi çıkardı. Beyaz bir kâğıda özenle sarılmış küçücük paketi, büyük hıştırtılar çıkararak açtı.

Pilavın kapağı kapatan Şarkıye Hanım, geri dönünce Nuri’nin elinde gördüğü pakete alışkın, meraksız, hüzünlü gözlerle baktı.

Nuri paketin içinden çıkardığı mavi renkli, plastik bebe önlüğünü Şarkıye Hanıma doğru uzattı.

“Bak benim oğlanın her şeyi hazır. Gözünü seveyim, elini çabuk tut, Şakiye Abla!” dedi.

AKSAK ZAMANLAR

Sigara dumanlarının görünmez yaptığı kiraathaneden, sağ ayağını sürüye sürüye kendini dışarı attığında, kaçacak bir delik arayacağına başını kaldırıp gökyüzüne baktı: Koyu karanlık bir griliğin döne döne üstüne kapaklandığını hissetti. Gidecek hiçbir yeri olmadığını, ne yaparsa yapsın, başına sardığı bu beladan kurtulamayacağını biliyordu. Berbat başlayıp, tadına doyumaz heyecanlarla süren bir hayatın, can yakıcı bir bölümüne yaklaştığını hissetti. Ölümün kapısını çaldığı insanlar gibi, o güne kadar yaşadığı kısacık hayatı bir çırpıda gözlerinin önünden geçti...

Bir ayağının aksak, yani “total” olduğunun farkına ne zaman vardığını bilmiyordu. Sağ bacağının kısacık kalıp, içinde başa çıkılmaz bir yokluk hissi yarattığı günleri de pek hatırlamıyordu. Gelen-geçenin ikisi bir boy bacaklarına bakıp, hiç aksamadan tıngır mıngır yürüyüşlerine ilk defa ne zaman şaşıp kaldığını da unutmuştu. Sonra alıştı; gerçek katı bir ağırlık olup içine yerleşti: Çocuk felci geçirmiş total bir insandı ve hayatı böyle sürüne sürüne, ıhlaya-pıhlaya geçecekti. Üstüne üstlük zayıf, çelimsiz, kısa boylu, kavruk yüzlüydü. Küçük, birbirine yakın gözleri, daracık yüzünün ortasında “fıldır fıldır” dönüp duruyordu. İncecik dudakları

çirkin, sevimsiz ve dargın ifadeliydi. Kısacası, “Aman ne çirkin bir şey, bu zavallı!” denecek cinsten bir insandı.

İlkokula gitmeden bir önceki sene, Balat’taki Yahudi Hastanesinde doktorlar bacağını uzun uzadıya inceleyip, defalarca ölçtükten sonra kendisine topallığını tescil etmek istercesine, bir cihaz verdiler. Cihaz kısa olan bacağını yükselten kalın bir ayakkabı ve bacağını dik tutması için ayakkabıdan çıkıp kalçasına kadar gelen çelik bir gövdeden oluşmuştu. Soğuk ve sevimsiz olmasına rağmen yürütmesine katkı sağlamış, bedeninin eğilip doğrulmalarını azaltmıştı.

Doğa bu küçük aksaklığı onarmak istercesine, kendisine müthiş bir zeka vermişti. Bunu ayağının total olduğunu öğrendiği günlerden hemen sonra anladı: Okula gittiğinde, okuma-yazmayı herkesten çabuk öğrendi; kerrat cetvelini iki-üç gün içinde ezberledi; elmalı, armutlu, toplama-çıkarma problemlerini hocasını şaşırtacak bir beceriyle “şıp!” diye çözdü. Üçüncü sınıfın sonuna gelindiğinde, bütün derslerde arkadaşlarından büyük bir farkla ilerleydi. Ancak o, denetleyemediği zekâsını, derslerde kullanacak kadar hayatla barışık değildi.

Harçlığıyla Teksas, Tommiks alıp okumaya, Balat’taki Milli Sinemada Türk cengâverlerinin ve şehir kabadayılarının filmlerini seyretmeye başladıktan sonra onların yürekliliklerinden etkilenip “kahraman” bir tip olmaya karar verdi. Sinemanın önü onu iyice sarınca, okulu tamamen boşlayıp, önlüğünü çantasına attığı gibi hergün Balat’a gelmeye başladı. Kısa bir süre sonra kendince bir tezgâh kurup, Teksas-Tommiks alım-satımı yapmaya başladı. Harçlıksız kalan çocuklardan yok pahasına aldığı kitapları, meraklılarla iyi fiyattan satıyordu. Elinin para görmesi, 25 kuruş harçlığın dışında paralar kazanması hoşuna gitmiş, yaptıklarından zevk almaya başlamıştı. Öğretmenlerinin çabaları, annesinin yalvarmaları, babasının dayakları fayda etmedi; üçüncü sınıftan sonra okula hiç gitmedi.

Zekâsının dışında inanılmaz bir cesareti vardı. Kendinden yaş-

ça ve boyca büyüklere bile dikleniyor; saldırganlığıyla, gözüpekliğiyle bir şekilde herkesin hakkından geliyordu. Üstüne üstlük yakası açılmadık laflar eden pis bir küfürbazdı; önüne gelene ana avrat sövüyor, özürülü olmasının kendine herkese tanınmayan haklar tanıdığını düşünüyordu.

Önceleri kazandığı paraları pastanede, turşucuda, sinemada, langırt salonunda vb. yerken sonraları işin içine başka zevkler karıştı. Balat'taki büfeden ilk sigara paketini aldığında on iki yaşındaydı. Sigara, cılız bedenine verdiği zarar bir yana onu evden iyice soğuttu; geceleri geç gelmeye, herkes yattıktan sonra çatı katındaki terasa çıkıp, duman tüttürmeye başladı.

Sigaradan kısa bir zaman sonra kumarla da tanıştı. Panayır ve lunaparklarda "Yedi hariç" sallamaya; yamuk suratlı, karanlık yüzü tombalacıardan sigarasına tombala çekmeye; boş arsalarda parasına zar atıp, kılıç oynamaya başladı. İhtiyaçları ve masrafları artmıştı. Günde iki paket sigara içiyordu. Kitap alım-satımıyla kazanılan para yeni hayatına yetecek gibi değildi. Önceleri zararsız gibi görünen "Niyet"ler hazırladı; kitapların, çikolataların çıktığı piyangolar çekti.

Buradan tombalacılığa atlamakta pek gecikmedi. Tombala onu yavaş yavaş başka bir âlemin içine doğru sürükledi. Balat'taki kahvehaneleri dolaşmaya başladıktan hemen sonra her istediği yerde, her istediğini yapamayacağını öğrendi: Eski tombalacılar, üç dört kere takımlarını alıp, sokağa savurdular. Diklenmeye kalkıştığı bir kaçının topluca saldırısına uğrayıp, esaslı bir dayak yedikten sonra bu dünyanın yalnızları her zaman yutacağını anladı.

Birkaç kere polisle de başı belaya girdi. Bütün bu olanlara rağmen iyi para getiren bu işi sürdürmeye kararlıydı. Torbadan taş eksiltmeyi, saf gördüklerine İzmir işi çift torba yutturmaya, kartlarla oynamayı öğrenmişti. Sakat olması ona fayda sağlıyordu. Diğer bir üstünlüğü Kastamonu'lu olmasıydı. Semtin asıl yerlileri olan Rumlar ve Rumeli göçmenlerinden sonra göç eden gruplar içinde çoğunluk Kastamonu'lulardaydı, onları Karadeniz'liler ve

Siirt’li Araplar izliyordu. Kastamonu’luların gittiği kahvehanelerdeki işler ona yetiyordu, masrafı henüz pek fazla değildi.

Gelirinin artmasıyla birlikte kendine yeni eğlenceler yaratmakta gecikmedi: Yazın kendisi gibi bitirim arkadaşlarıyla Boğaz’a, Adalar’a gidip denize giriyordu. Denizde aksak ayağı kayboluyor, becerikli kulaçlarıyla suların içinde özgürce yüzüyordu. Bu zevki tattıktan sonra her fırsatta yüzmeye kaçtı; kaçtığı yerleri çoğaltıp, uzaklaştırdı. Kumburgaz’a, Kilyos’a, Şile’ye kadar gitmediği yer kalmadı. Ardı ardına şarkıcıların çıktığı gazinolara gidip şarkı dinlemek, “Beyaz Kelebekler”i, “Renkli Işıklar”ı izlemek başka bir eğlencesiydi.

Bir şişe şarabı Haliç’in kıyısında, sandalların arasında bitirdiğinde henüz on beş yaşındaydı. Ayağının aksadığını unutmuş, hayattan büyük bir zevk almaya başlamıştı. Yaşamak ne güzeldi; hele cepte bol para olunca.

On altısında sakalları çıkmaya, sesi kalınlaşmaya, içinde hiç bilmediği ateşler yanmaya başladı. Başlar başlamaz da akli kadınlara doğru kaydı. Belli ki sakatlığı sadece bacağıyla sınırlı kalmıştı. Diğer bütün organları “tıkır tıkır” çalışıyordu. Ayağının sakatlığını önemsemez olmuştu, önemli olan erkek adamın “orasının” çalışmasıydı. Bu konulara da hızla, “cumburlop” diye daldı. Daha on sekiz olmadan Tarlabası, Karaköy, Elmadağ’daki bütün evlerin kapısından içeri adım atmıştı. Bu âlemlerle tanışması, ihtiyaçlarını katlayarak çoğaltmış; tombalacılıktan kazandığı paralar, içkinin yanındaki leblebi-çekirdeğe bile yetmez olmuştu.

On sekizinde esrar içiyor ve satıyordu. Tahtakale’den sustalı bir bıçak almıştı. Bacağı sakat bacağındaki cihazın bir kenarına zula ediyordu. Sakat ayağına giydiği kalın topuklu ayakkabının tabanına bir de esrar zulası yaptırmıştı. Zaten Polis arama-taramalarında doğru dürüst incelemiyorlar; “Bu zavallının nesini arayalım, zaten Allah vurmuş garibanı” gibilerden bakıp, evine yolluyorlardı. Esrar işi gelirini çoğaltmış, namını arttırmıştı. Balat batakhanelerindeki kabadayı sohbetlerinde, adı anılır olmuştu. Bazı ortam-

larda ciddiye alınıp, saygı bile görüyordu. Parasının çoğalması, çevresinde yağcılar ve asalaklar topluluğu yaratmış, bu durum bir çete görüntüsü vermeye başlamıştı. Arap'lar ve Laz'lardan sonra Kastamonu'lular ya da Topal'ın adamları olarak anılmaya başladılar. Bu görüntü, dengeleri zorlayabilecek, tehlikeli bir gidişin de başlangıcı oldu.

Aynı günlerde, Beyoğlu'nun içi geçmiş vesikalı kadınlarından elini çekip, semtin kabak çiçeği gibi açmış dilberlerine yöneldi. Topaldı, çirkindi, ama paralı ve havalıydı. Bunların yardımıyla Hatice'nin yatağına kadar giden yolu çabucak geçmeyi başardı: Onunla Çiçek Sinemasındaki bir Nuri Sesigüzel konserinde tanışmış; daha doğrusu bir şekilde karşısına çıkartılıp, tanıştırılmıştı. Birkaç muhallebici buluşmasından sonra kestirmeden yatağa atmışlardı. Hatice'nin manav Metin'le yaşadığı maceralardan kalma deneyimleri vardı. Tek sıkıntıları, ateşli sevişmelerini kimselere çaktırmadan yapacakları bir yerdi. Camlarda, cumbalarda, perde arkalarında düzinelerce meraklı gözün saklandığı, küçücük bir semtti burası.

Çaresizlik azgın duygularla karışınca, çılgın bir gözüpekliği beraberinde getirmişti: Hatice'nin babası kahvehaneden her gece on ikide geliyordu. Annesi ise gün boyu çamaşır, bulaşık, yemek derken yorgun düşüp, erkenden yatıyordu. Demek ki dikkatli davranılırsa, bir-iki saat iyi değerlendirilebilirdi. Asıl can sıkıcı olan kahrolasica cihazdı, “drum drum!” ses yaparak, sessizce süzülme-yi engellediği yetmezmiş gibi iş (!) esnasında çıkarıldığından, her hangi bir tehlike anında kaçmayı zorlaştırıyordu. Nitekim üç beş kaçamaktan sonra işleri bozulmaya başladı: Mide bulantısına uyan annesinden güçlkle kurtulduktan sonra ekipler kahvehaneyi kapatıp, mühürlediği için eve erken dönen babasının baskınına uğradılar. Sabaha kadar divanın altında yatıp, babası işe gittikten sonra zar zor kaçabildi, Topal.

Bu olaylar çoktandır düşündüğü bir atılımı yapmasına zemin hazırladı: Balat'tan Draman'a doğru çıkan yokuşun sonunda, eski bir evin bahçesine sonradan kondurulmuş, iki oda- bir mutfak bir

ev tutup, ailesinden ayrıldı. Zaten yaptıklarının bir kısmını öğrenen babası tarafından defalarca dövülmüş, sokak köpeği gibi kapının önüne konulmuştu.

Bu yeni durum her türlü çalışmanın(!) yoğunlaşmasına yardımcı oldu. Ev çetenin kullandığı bir batakhaneye dönüşmüş, polisin mimli bir yeri olmuştu. Bu arada bir yolunu bulup, polislerden biriyle samimiyeti ilerletmiş, adama kaçamaklarında evi kullanma izni vererek, içeriyle ilişkilerini arttırmıştı. Artık daha etkili ve daha sükseliydi. Doğal olarak Hatice, Balat'a alışveriş bahanesiyle her çıkışında, bir saat kadar kalıyor; teri-kiri kurumadan, başına bir örtü takıp, evinin yolunu tutuyordu.

Polisle yakınlaşması gücünü arttırmış, namını yaygınlaştırmıştı. Semtte, o taraklarda bezi olmayanların bile bildiği bir adam olmuştu. Bu durum dostlarını da düşmanlarını da çoğaltmaya başlamış, karşısındaki gruplar tarafından yakın takibe alınmıştı. Kendisi ise, fırsat bu fırsat, deyip; kumarhane, meyhane, kerhane karışımı bir mekân açarak saygınlığını arttırıp, risklerini azaltmaya karar verdi. Uyuşturucu işini yakın arkadaşları aracılığıyla uzaktan kontrol etme amacındaydı.

Bu kararını gecikmeden uygulayıp, Edirnekapı-Sulukule tarafında, salonunda pespaye şantözlerin çıktığı, bodrum katındaki üç beş masada orta halli paraların döndüğü sözde bir gazino açtı.

Bu arada Hatice'nin babası kaçamaklarını yakalamış, bir yolunu bulup, kızını manifaturacı akrabalarından birinin yanında çalışan tezgâhtara verivermişti. Bu durum kızı başından savmaya çalışan Topal'ı daha da rahatlatmış, çevresinde dönüp duran adı Şantöz veya Dansöz olup da her yola giden, "fıkır fıkır" kızlarla ilgilenmeye başlamıştı.

Mekânı ise polisin tepkisinden çok ilgisini çekmiş, her gece bir başkası gelip, kendine ziyafet çekmeye başlamıştı.

Artık namı öylesine yaygınlaşmıştı ki, özellikle Kastamonu'lular arasındaki alacak-verecek davalarının çözümünü için kendisine gelinmeye, fikri alınmaya, yardımı istenmeye başlanmıştı. Bazen

sadece selam söyleyerek veya haber yollayarak işleri halledecek güce erişmişti.

Çok fazla kişinin tekerine taş koymadığı, diğer çetelerle çıkarları çok da çatışmadığı halde ilerlemesi ve namının yayılması, bazılarının canını sıkmaya başlamıştı. Arap'lar ve Laz'lar kendi cemiyetlerinin dışında birinin sivrilmesinden rahatsızdılar. Topal daha da güçlenirse, kendi çalışma alanlarına da dalabilir, semtin tek hâkimi olabilirdi.

Bu durum kötü niyetli kişilerce körüklenip, olur olmaz yerlerde kasıtlı olarak dillendirildi: "Siz de delikanlı geçiniyorsunuz be! El kadar, yamuk suratlı bir topal, racon kesip, olanı biteni götürüyor, hiç biriniz yoksunuz ortada. Yazıklar olsun hepinize! Bir delikanlı çıkıp, en azından 'Hışt! Topla bakayım tezgahını, sağa sola zıplayıp, artistlik yapma ulan düzü!' diye postası koysa, tırsıp kendini toparlayacak deyyus, posta koyan da başı dik, gönlü pak geçecek Balat'ın ortasından. Parmakla gösterilip, karşında 'delikanlı adam' diye ceket iliklenecek namussuzum!" şeklindeki sözler, boş gezenin boş kalfası, bitirim kulaklara dolduruldu.

Bu sözler en fazla bir doksan boylu yüz yirmi kiloluk Of'lu Cevahir'i etkilemiş olacak ki "Ben de senin fiyakanı bozmasam, bana da Cevahir demesinler" diye bir ant içtikten sonra çevresindekilere hava basıp, "İki okkalı yumruğumu yedikten sonra yerden bile kalkamaz, kıytırık ibne!" diye kendi kendine böbürlenmeye bile başlamıştı.

İş bu böbürlenmelerle, dayılanmalarla, diklenmelerle kalsaydı iyiydi ama, aradığımız saf adamı bulduk sonunda, diye içten içe gülenler, konunun üstüne üstüne gidip, Cevahir'i iyice doldurdular: "Kapı gibi adamsın, üflesen uçar gider ibne! Öyle bir uçar ki yere konduğunda topal karga gibi 'gak gak' ötüp, ben yaptım sen yapma abi, diye yalvarmaya başlar, vallahi!"

Tahta Minare Camisinin yanındaki "Büyük Kıraathane" genellikle amelelerin, sıvacıların, boyacıların, lağımcıların, lehimcilerin gittiği bir yerdi. Burada toplanan insanlar bir yandan çay-kahve

içip sohbet ederken bir yandan gözleri kapıda, işi için usta arayacak birini beklerlerdi.

O gün Topal'ın Balat'a inip, bu kıraathaneye gelmesindeki sebep de mekânının arka tarafında kendisi için yapmayı planladığı ayrı bölümün duvarlarını örüp, sıvayacak bir usta bulmaktı.

Dolapdere'den gelen bir Çingene dansözle seviştiği gecenin ertesi günü, öğleden sonra evinden çıkmış, kendi kendine "Bugünün işini yarına bırakma!" diye uyarılarda bulunduktan sonra yola koyulup, "Büyük Kıraathane"ye doğru seğırtmişti.

Cevahir, Topal'ı Balat çarşı içindeki, üç-beş masalıklı bir koltukaltı meyhanede, dört beş çirozu üç duble rakıyla götürdükten sonra dışarı çıktığı sırada gördü. Kanındaki alkol üst seviyeye varmış, ister istemez düşünsel eylemleri körelip, cesareti ve gözü pekliği azgınlaşmıştı. "Ben de senin ananı sikmezsem!" diye içinden bir küfür savurdu. Sonra fırıl fırıl dönen başının oluşturduğu yalpalamalara aldırmaksızın, hızlı hızlı koşturup, Topal'ın peşi sıra kıraathanenin kapısından içeri girdi.

Topal az ilerde ayakta duruyor, çay ocağının önündeki masada biriyle konuşuyordu. Cevahir dönüp duran görüntüler arasında kendine bir yol bulup, çay ocağına kadar ilerledikten sonra karşısında duran tanıdık ocakçıya doğru peltek bir sesle bağırdı, "Kazım Abi, sana kaç kere söyledim, önüne geleni alma buraya, diye. Özellikle kendini kabadayı sanan biçimi bozukları hiç almayacak-sın, tamam mı?"

Kıraathanede büyük bir sessizlik olmuş, dumanlar arasında kaybolmuş insanlar, birdenbire netleşip berraklaştıktan sonra oldukları yerde donup kalmıştı. Bu durum Cevahir'in özellikle son kelimelerini bir kamçı gibi şaklatıp, kıraathanenin sigara isisi ve sinek pisliği dolu, ahşap tavanına yapıştırdı.

Topal sözün kendisine çakıldığını ve belanın kapısına kadar geldiğini anlamıştı. Bir süre olduğu yerde kımıldamadan durduktan sonra başını belli belirsiz çevirip, konuşanın kim olduğunu öğrenmeye çalıştı: Daha önce birçok kez Laz'ların kahvehanesinde

gördüğü, ama hiçbir ilişkisi olmadığı bir adamın kendisine meydan okumasının ne anlama geldiğini anlamıştı. Hiç duymamış ya da kendi üzerine almamış gibi davranmaya karar verdi. Usta ya doğru bakıp konuşmaya çalıştı: “Kaç tuğla gider usta, iki tane küçük duvar öreceğiz?”

Onun bu tavrı Cevahir’i cesaretlendirdi. Namlı sayılan bir kabadayıya meydan okumuş; ama, karşısındaki korkudan kılını bile kıpırdatamamıştı. Kapı gibi cüssesinin karşısında eriyip kaybolan, ufak-tefek, pısırık bir topal vardı şimdi. Yeniden daha yüksek sesle bağırды: “Yürümesini beceremeyen düdükler, kendini bir bok sanıp, mafya kesildiler başımıza!”

Topal bunu duymazdan gelemezdi. Bütün bakışların üzerinde olduğunu biliyordu. Açık, net, altından kalkılamayacak bir sataşma olmuştu ve sessiz kalarak savuşturulması imkânsızdı. Dönüp, arkasında duran Cevahir’in yüzüne dik dik baktı. Aralarında iki metre mesafe var ya da yoktu. Bir doksanlık Cevahir neredeyse Topal’ın iki katı gibi duruyordu. Yine de Topal’la göz göze gelen Cevahir’in içinde bir korku “pır pır” etti. Topal altından kalkılamayacak bir küfürle cesaretini gösterip, karşısındakini korkutmayı ve durumu lehine çevirmeyi denedi:

“Ananı sikerim, orospu çocuğu! Siktir git başımdan!” dedi.

Cevahir hiç beklemediği bu saldırı karşısında deliye döndü; “Ben de senin sülaleni sikerim” diye bağırarak, Topal’ın üstüne yürüdükten sonra çenesinden tutup itti. Sakat bacağı üzerinde sendeleyerek Topal geriye doğru yuvarlanıp, masanın altına boylu boyunca uzandı. Düşerken başını masanın bacağına çarpmış, ince bir kan anlından aşağı doğru sızmaya başlamıştı. Bir süre hiçbir şey yapmadan, rahat bir döşek arıyormuş da sonunda bulmuş gibi yerde yattı. Yirmi otuz saniye kadar geçmesine rağmen uzun bir süre oralarda kalmış gibi hissetti kendini. Sessizlik hiç tanımadığı bir uğultu olmuş kulağına doluyordu. İçinde ne yapması gerektiğine dair hiçbir çelişki yoktu artık, sadece nasıl yapacağını düşünüyordu.

Hiçbir şey olmamış da yanlışlıkla ayağı kayıp yere düşmüş gibi yavaşça doğrulup yere oturdu. Ağırdan alıp, kendine gelemiyormuş gibi davranmasının amacı, Cevahir'i iş bitti havasına sokup, ikinci saldırının gereksizliğine inandırmaktı. Bunda da başarılı oldu. Cevahir paçavra gibi yere yapışıp kalmış olan Topal'a büyük bir kahraman edasıyla yukardan bakıyordu. Topal acı dolu, zavallı bir ifadeyle bir sürede yerde oturduktan sonra ellerini yere basıp, sağlam bacağının üzerinde ağır ağır doğruldu. Bu sırada arkası Cevahir'e dönüktü. Ayağa kalkmak için sakat bacağı üzerine abanır gibi yapıp, elini kemerinden içeri daldırdı. Cihazının yan demirine zulalanmış sustalıyı yakalayıp, kimselere belli etmeden eline aldı. Sonra ağır ağır dönüp Cevahir'i aradı. Onu görür görmez, elindeki sustalıyı "çılık!" diye açtığı gibi sonuna kadar Cevahir'in karnına soktu. Cevahir ne olduğu anlayamamış, şaşkınlık içinde Topal'a bakıyordu. O, "Uy anacığım! Yandım!" diye avazı çıktığı kadar bağırp, iki büklüm yere kapaklanmadan önce Topal hiç beklenmeyen bir hızla seke seke yürüyüp, kendini dışarı attı...

Bir bulut aralanıp, güneşe yol verdi. Bir ışık parçalanıp, gözüne değdi. İnanılmaz heyecanlı bir filmin son sahnesi de bitmiş, sinemanın lambaları yanmış gibiydi. Elinde bir sıcaklık hissetti, başını indirip eline baktı. Bir ışık gelip, kanlı bıçağın ucunda arsızca parladı. Işıktan korkup bıçağı fırlattı. Arnavut kaldırımının kırık-dökük taşlarında metalik gürültüler çıkara çıkara yuvarlandı bıçak. Zaman bir anda yavaşladı. Gittikçe gidiyordu bıçak, döne döne yuvarlanıyor, üzerinde güneşler oynayıyordu.

YAŞASIN HALK İKTİDARI

Gece ayazından kalma buzların henüz çözülmediği, sabahın erken saatlerinde, toz rengi gökyüzünden cılız kar taneleri dökülüyordu. Ne yaparsan yap, ısınamayacağın; ciğerleri parçalayan, kemikleri sızım sızım sızlatan, nemli bir soğuk vardı.

Tek atın çektiği kırık-dökük at arabası, eski bir evin merdivenleri önünde durmuş, Fener'den Edirnekapı'ya kadar taşıyacağı eşyaların yüklenmesini bekliyordu. Kemikleri çıkmış, nalları eskimiş, kulakları sarkmış, yaşlı atın burnundan bacadan tütercesine dumanlar fışkırıyordu. İhtiyar arabacıyla genç bir adam, sabah sessizliğini bozmaktan korktukları için ağır hareketlerle, eşyaları merdivenlerden indirip, arabaya istifliyorlardı. Ev eşyası olarak yerleştirilenler; bir iki tahta sandalye, somyaları atmış bir iki divan, pirinçten yapılmış karyola başlıkları, bir tahta beşik, henüz cilaları solmamış ceviz bir sandık, birkaç yatak balyası, bir-iki teneke leğen, kalayları solmuş birkaç bakır tencereden oluşmuştu...

Arabacı kalın ipleri çıkarıp, arabaya pek zorlanmadan sığan eşyaları bağlamadan önce genç adama seslendi:

“Var mı başka gelecek eşya?”

Genç adam,

“Yok. Birkaç kırılacak var, onları da elimize alacağız!” diye cevap verdi.

Eşyaların yüklenmesini ürkek gözlerle cumbadan izleyen Makbule Hanım, arabanın yanında durmakta olan Saime’nin yüzüne baktığında; apakça, ablak bir surat içinde, hüzünle kımıldanan, çakır gözlerle karşılaştı. Bir buçuk yaşını yeni doldurmuş minik Selma, karanlık renkli bir battaniyeye sıkıca sarmalanmış olarak kucağında duruyordu. Makbule Hanım içini giderek kaplayan pişmanlık duygusunun azgınlığını, bütün duygu ve düşünceleri ortadan kaldırarak, her yanını sarmaladığını hissediyordu. Karmakarışık düşünceleri, elinde olmadan geçmişe doğru kayıyor; iki yıl kadar önce bu gök mavisi gözleri ilk gördüğü günleri anımsıyordu:

Başbakanın asılıp, idam fotoğraflarının çarşaf çarşaf gazetelerde yayınlandığı günlerdeydi. Kiracısı Sühendan Hanım üst katı boşaltıp, karısı ölünce yalnız kalan abisinin Vaniköy’deki evine taşınmıştı. Evin boşaldığını günün öğleden sonrası sokak kapısı çekingen tıkırtılarla çalınmıştı. Kapıyı açtığında iki çakır göz önce büyük büyük kendisine bakmış sonra utangaçça yere doğru çevrilmişti:

“Üst katınız kiralık mı, Hanım Abla?”

Bu kadar çabuk bir istekli çıkacağını düşünmeyen Makbule Hanım, hazırlıksız yakalanmış, ne diyeceğini şaşırılmıştı:

“Boşaldı bu gün ama, munasip biri olursa vereceğiz”

Maviş gözler, bu kez yalvarırcasına gözlerinin içine dikilmiş:

“Bize ver abla, seni mahcup etmeyiz. Kocam Balat’taki battaniye fabrikasında çözgü işçisi. Maaşımız var yani. Kiranı aksatmadan öderiz!”

Makbule Hanım,

“Oturduğunuz yerden neden çıkıyorsunuz, o zaman?” diye açığını yakalamaya çalışmıştı.

Bu soru üzerine gözler yeniden utangaçça yerlere serilmiş:

“Abla üç aylık hamileyim, Allah bağışlarsa. Oturduğumuz ev bodrum, her yanı rutubet. Biraz havadar bir yere çıkmak zorundayız. Biz kendimiz olsak sadece.”

Makbule Hanım bu gözlere inanmış, bebek lafını duyar duymaz eli kolu bağlanmıştı. Gözünü karşısındaki genç kadının karnına doğru kaydırması,

“Kısmetse tutarsınız kızım” demişti.

Onun bu sözünü, “olur” olarak algılayıp, sevinen gözler, neşe içinde parlamıştı.

“Allah senden razı olsun abla. Seni mahcup etmeyeceğiz, hiç meraklanma!”

Ertesi gün kendisi gibi maviş gözlü anasıyla birlikte gelmişler, akşama kadar ıhlaya-pıhlaya köşe bucak temizlik yapmışlardı. Temizliklerini gördükten sonra Makbule Hanım doğru bir karar verdiğiğine inanmış, içinden “Kısmet işte, demek ki bu insancıkların geleceği varmış” diye düşünmüştü.

Temizlikten sonraki gün, şimdikine benzer, belki de tam aynısı, bir at arabası kapıya yanaşmış; bebeğin beşiği hariç, şu anda üzüntü içinde indirilen bütün eşyalar büyük bir keyif içinde, özenle üst kata taşınmıştı.

Rumlardan kalma müstakil yapılmış evler, ayrı dairelere göre oluşturulmadığı için üst kattakiler, alt katların içinden geçiyor; bu da komşuluk ve güvenin önemini kat kat arttırıyordu. Makbule hanımın içi ferahlamıştı; ne de olsa henüz evlenememiş kızıyla yaşayan dul bir kadındı.

Saime'nin karnının yavaş yavaş şişip, kocaman bir tekneye dönüştüğü günler boyunca aralarındaki samimiyet giderek çoğalmış; Makbule Hanım da arada bir gidip gelen müstakbel nineyle birlikte çocuğun doğumu dört gözle bekleyen akrabalar kervanına katılmıştı. Hatta gözünün görüp-görmediğine bakmaksızın, kız olacağı içine doğmuş gibi, pembe bir hırka örüp bitirmişti. İkinci çayları-

na gidip gelmeler; aşure, helva getirip götürmeler; dara düşüldüğünde tuz, şeker, buz, soğan, sarımsak istemeler de dâhil samimiyet olanca hızıyla ilerlemişti.

Saime'nin kocası da çok efendi, varlığıyla yokluğu belirsiz bir adamdı. Sabahın yedi buçuğunda evden soluk, uykusuz bir suratla çıkıp gidiyor; akşamları yorgun gözleri, katlanan bacakları, içine bir iki erzak yerleştirdiği filesiyle evinin yolunu tutuyordu. Makbule Hanımla çok seyrek karşılaşmalarında başını saygı ve utanç dolu bakışlarla yere indirir "Nasılsınız Hanım Abla?" diye hatırlarını sorardı.

Saime kendisi gibi maviş gözlü olan Selma'yı doğurduğunda kucagina ilk alan Makbule Hanımdı. Doğumdan sonraki zamanlarda, günde üç dört kere üst kata çıkıyor, kundaklı bebeği kucagina alıp seviyor hatta gerektiğinde mama pişirip, altını bile değiştiriyordu. Geceleri ahşap tavanlardan sızıp bütün evdekilerin uykularını bölen ağlamalardan da kimsenin şikâyeti yoktu; altına konulan bezler kururken evi kaplayan çamaşır suyu ve rutubet kusundan da.

Uzun ve sıcak geçen bir yaz mevsimi sevimli koşuşturmalar içinde bitmiş, sonbahar geldiğinde iyice ortaya çıkan Selma yavaş yavaş emeklemeye, çevresindekilere sevimli gülücükler dağıtmaya başlamıştı. İşte o günlerde Makbule Hanımla, Saime'nin kocası arasında başlangıçta basit gibi görünen, ama giderek dallanıp-budaklanan bir olay, daha doğrusu bir konuşma oldu: Saime'nin kocası, o gün Makbule Hanıma evin girişinde rastlamış, biraz da nezaketten ve çocuğuna yapılan iyiliklere hürmeten, "Merhaba, nasılsınız?"ın dışında birkaç kelime etme ihtiyacı hissetmiş, kendince ufak bir sohbe kalkışmıştı: Klasik, "Nasılsınız. İyiyim, çok şükür!" konuşmalarından sonra adam şöyle sormuştu:

"Evin tümtü sizin, değil mi, Makbule Hanım?"

"Evet benim. Babadan kalma, nur içinde yatsın, rahmetli" diye cevaplamıştı Makbule Hanım.

"Öyle ama, yakında elinizden alınacak" diye duygusuz ve katı

bir yorum yapmıştı adam.

“Elimden alınacak mı? Neden?” diye hayretler içinde sormuştu Makbule Hanım.

“Yakında işçiler-köylüler yani bizler, tüm halk olarak iktidara geliyoruz. Bütün mallara el konulacak. Hepsi işçilere, köylülere dağıtılacak.”

Makbule Hanım korku içinde kekelemişti:

“Ama nasıl olur, benim babamdan kalma malım?”

“Olsun, kimden kalma olduğu önemli değil; bütün mallar devletin yani halkın olacak.

Makbule Hanım bütün bunlar olup bitmiş de kapısına dayanılmış gibi cevap vermişti;

“Hayret, olur şey değil!”

“Üzülme Hanım Abla, daha güzel bir düzen kurulacak” diye kendince Makbule Hanımı teselli edip, “İyi akşamlar!” dedikten sonra gözden kaybolmuştu Saime’nin kocası...

Makbule Hanım keşke bunları hiç ciddiye almasa, ayaküstü söylenen birkaç boş söz olarak görüp, gülüp geçseydi. Ama işin ucunda evi ve bundan sonraki geçimi olunca, gereğinden fazla önemseyip, aklına taktı.

Ertesi gün, haftada bir iki kere Balat’a gidip, veresiye erzak aldığı emekli bekçi, bakkal Arif Efendinin dükkânına varır-varmaz aklından hiç çıkmayan konuyu ona açtı.

Emekli bekçi Arif Efendi, Makbule Hanımın anlattıklarını sessizce dinledikten sonra bilirkişi edasıyla şöyle söyledi:

“Anlaşıldığına göre evinde oturan adam, aynı zamanda bir fabrikada İşçi olduğunu da belirttin, komünist olmuş. Yani kısacası teşkilattan.”

Makbule Hanım daha önce birçok defa duyduğu bu kelimeye tam burnunun dibinde rastlayınca, ortaçağda veba vakasıyla karşılaşmış bir Avrupalı gibi titredi.

“Yapma be Arif Efendi, olur mu dersin böyle bir ihtimal?” diye sordu.

Arif Efendi; “Niye olmasın?” deyip ekledi “Gittikçe çoğalıyor zaten bu şerefsizler. Başları Nazım Hikmet, altı yedi ay önce gerberdi ama, attığı tohumlar kurutulamadı henüz. Bunları boş bırakmaya gelmez, hemen çoğalır namussuzlar. “

Namusları Makbule Hanımı pek ilgilendirmiyordu:

“Gerçekten evlerimizi alır mı bunlar?” diye sordu.

Emekli bekçi, bakkal Arif kendinden emin bir gülümsemeyle cevap verdi.

“Hiç tasalanma, bu devlet hepsinin hakkından gelir evvelallah!”

Bu cevapla Makbule Hanımın içi ferahladı, buna rağmen başına bir iş gelip gelmeyeceğinden emin olmalıydı.

“Peki bana bir zararı olur mu bu adamın?”

Emekli bekçi, hala semtin güvenliğinden sorumlu olduğunu hatta tek sorumlu olduğunu düşünerek cevapladı:

“Olmaz olur mu? Bunların ne yapacağı belli olmaz. Teşkilat ne derse yaparlar. Evinde gizli toplantı bile yaparlar. Silah bile saklarlar. Ne yap et, bir an önce kurtul bunlardan.”

Makbule Hanım kadınlık içgüdüsüyle korumacılığa yönelivermişti hemen,

“Ama ailesi var, daha bir karışık, küçücük bir kızı var. Nasıl yapılır ki bilemiyorum?”

“Bunlarda aileye kıymet ne gezer. Varsa yoksa zenginin malı, fakirin hakkı. Sen kendin söylemedin mi, evimi alacaklar, diye. Benden söylemesi.”

“Doğru söylersin Arif Efendi, ben münasip bir şekilde bunları göndereyim evimden. Önümüz kış. Bahar gelsin, ‘Akrabam evlenecek, buraya yerleşecek’ derim, gönderirim.”

“Ben olsam bir gün durmam, kapı dışarı ederim hatta direk

polise veririm. Yalnız sana şunu açıkça söyleyeyim, şüpheli bir durum görürsen, eve giden-gelenler, mesela. Hemen bana bildir, ben gereğini yaparım evvelallah.” diye cevapladı bakkal Arif.

O günden sonra yukarı kata çıkışlarını azaltmış, Saime ve anesine soğuk davranmaya başlamıştı. Yine de bebeğe dayanamıyor, arada bir de olsa, yukarı çıkmadan edemiyordu. Bu arada gözü evde, özellikle de kocasının üzerindeydi. Adam aynı şekilde sessiz sedasız gidip-geliyordu ama, artık bu durum Makbule Hanımın kuşkularının azalmasına değil, çoğalmasına yol açıyordu. Arif Efendinin dedikleri doğru olabilirdi. Sinsi herifin ne yapacağı belli olmazdı.

Bir gün minik radyonun durduğu komodinin üstünde, üç dört tane kitap gördü. Görür görmez de gizli ajanların izini yakalamış gibi heyecanlandı. Radyoyu kısmak bahanesiyle komodine yanaşıp, en üstteki kitaba baktı: Kitabın kapağında tespih çeken bir el, kediye benzer bir surat ve bir semaverin seçildiği karmakarışık bir resim vardı. Üzerinde “Hangi Parti Kazanacak-Aziz Nesin” yazıyordu. Bütün bunları aklında tutmaya çalıştı. İşin içinde parti filan geçtiğine göre, bunlar tehlikeli kitaplardan olabilirdi.

Ertesi gün alış veriş günü olmadığı halde Arif Efendinin yolunu tuttu. Bu gizli sırrı paylaşma ihtiyacı içini kemirip duruyordu. Yol boyunca aynı cümleleri tekrarlayarak, gördüklerini unutmamaya çalışıyordu: “Hangi Parti Kazanacak-Aziz Nesin”

Korktuğu başına gelmişti; Arif Efendi kitapları öğrenince bilgiç bilgiç başını salladı. Verem teşhisi koymuş bir doktor edasındaydı:

“Tamam, tam tahmin ettiğim gibi. Teşkilattan bunlar. Gözün üzerlerinde olsun; afiş, bildiri, kitap, içinde ne olduğu belirsiz sandık, bavul bir şey görürsen hemen bildir. Gelen gidenleri kolaçan et, tamam mı?”

İşler bu kadarla kalsa iyiydi. Bahar geldikten sonra bir yolunu bulup çıkarır, tatlılıkla kurtulurdu. Olmadı. Korkusundan hatalarına devam edip, işleri iyice arapsaçına çevirdi:

Gündüzlerin iyice kısaldığı, soğukların yavaş yavaş azgınlaşmaya başladığı günlerden biriydi, pek yapmadığı halde Makbule Hanım karanlık sokağa bakıyor, kör ışıklı sokak lambalarının altında, loş gölgeler halinde geçen insanları izliyordu. Asıl bakma amacı, havanın kara çevirip çevirmeyeceğini anlamaktı. Sobaya bir kova daha kok kömürü atıp-atmamak konusunda kararsızdı.

Dalgin gözlerle bakarken, karşı köşeden çıkan uzun pardösülü, iri yarı bir adamın eve doğru seğırttiğini fark etti. Ziller doğru dü-rüst çalışmadığı için belli bir saate kadar sokak kapısı aralıktı. Adamın seğırtmesinden hemen sonra merdivenlerden gelen ayak sesleri duydu; bunlar Saime'nin kocasının ayak sesleri değildi. Zaten, çoktan gelmiş olmalıydı, kesik kesik öksürmesinden hemen tanırırdı onu. Az sonra bunları doğrularcasına yukarıdan erkek sohbetleri, konuşmalar, gülüşmeler gelmeye başlamıştı. Aralarında Saime'nin sesini de seçiyordu.

Makbule Hanım korku içinde cumbada oturuyor; bir yandan konuşmaları anlamaya çalışırken bir yandan zorda kalırsa ne yapacağını düşünüyordu. Pencereyi açıp "Yetişin yangın var!" diye bağırıktan başka çare yoktu.

Yukarıdakiler gece boyu sohbetler ettiler. Karıştırılan bardakların sesinden, çay içtikleri anlaşılıyordu. Geç saatlere kadar bekleyen Makbule Hanım, sokak kapısını kapatırken sürgüyü takmamış; zorda kalırsak kapıyı açar, kaçarız, diye düşünmüştü. Yatağa yatana kadar adamın gitmediğini biliyordu. Daha sonra yukarıdaki sesler kesildiğine göre, adam evde kalmıştı.

Gece içini büyük bir korku kapladı. Ne de olsa yetişkin sayılabilecek bir kızı vardı. Ona korkmasın diye hiçbir şey söylememişti. Ya adam gece uyurken yavaşça aşağı süzölüp, kendisini keserse! Allah korusun, kızına karşı kötü bir niyet beslerse! Evini elinden almak gibi bir niyetleri olduğuna göre, böyle şeyler de yapamazlar mıydı! Sabaha kadar gözünü kırpmadı.

Sabah kahvaltı için kalkmadan önce merdivenleri inen adamların ayak seslerini duydu. Şimdilik kurtulmuştu ama, başına her an

yeni bir iş gelebilirdi. Ya akşama tekrar gelirlerse, bu sefer üç-dört kişi olurlarsa ne yaparım, diye kuruntular içinde dolaşıp durduktan sonra Arif Efendinin yolunu tuttu:

Aslında bu gidiş sadece danışmak ve dertleşmek içindi. Daha o dükkândan çıkar çıkmaz, Arif Efendinin durumu polise bildireceğini, gece yarısı bir Jeep dolusu polisin kapıya dayanıp, paldır küldür üst kata çıkacağını, Saime'nin sümsük kocasını apar topar arabaya atıp, karakola çekeceklerini, orada sabaha kadar, "Yer misin, yemez misin!" diye döveceklerini, "Hakkında ihbar var, gece eve örgütten kim geldi?" diye soracaklarını, adamın yemin billâh edip, "Gelen karımın Afyon'daki abisiydi" diye yalvarmalarını dikkate almayıp; tövbe ettirdikten sonra her yanı şiş, çatlak, patlak bir durumda salıvereceklerini, nereden bilebilirdi.

Hataları bununla da kalmamıştı: Bu rezaletin üstünden bir gün bile geçmeden, üst kata çıkıp; "Gidin evimden, ben evimde komünist falan istemiyorum" diye bağırdıktan sonra Saime, hüznle dolmuş masmavi gözlerini üzerine dikip; "Sen söyledin değil mi Hanım Abla? Mahvettiler kocamı. Bir geceliğine abim gelmişti" dediği zaman; "Ben abi falan bilmem. Kocan benim evimi alacaktı!" diyerek, kendi kendini ele vermişti...

Makbule Hanım geçmişe kayan düşüncelerinden sıyrılıp, at arabasının yanında duran Saime'nin yüzüne tekrar baktığında, siyem dolu çakır gözleriyle yeniden karşılaştı: Kucağındaki battaniyenin içinde görünmez olan minicik yüze bakmaya cesaret bile edemedi. Gözlerinden yaşlar boşanacağını hissedince sobayı tutuşturmak için içeri yöneldi. Dizili odunların altındaki gazete kâğıdını yakmak için kibriti çaktığı sırada yaşlı arabacının soğuktan çatal çatal olmuş bir sesle bağırdığını duydu:

"Yükümüz tamaaam! Gidiyoruz!"

ZEHİR ZIKKIM BAHAR

Yeni yeni ılıklaşmaya başlamış parlak bir bahar güneşi, yılların yorgunluğunu taşıyan eski binaların duvarlarındaki dalga dalga rutubetleri kurutmaya; kış matlığındaki cephelerine yapışıp kalmış, kül rengi tozları yavaş yavaş yerinden oynatmaya başlamıştı.

Vodina Caddesinden, Rum Lisesine doğru çıkan yokuşun başındaki hafif genişlik, dört beş dükkânın baktığı minicik bir alan oluşturmuş, daracık sokakların can sıkıcı kasveti arasında görece- li bir ferahlık yaratmıştı. İlk bakışta alana bakan üç eğreti dükkân seçiliyordu: Bir berber, bir terzi, bir de manav. Bunların dışında hemen fark edilmeyen üç işyeri daha vardı; bunlar bodrum katlar- da kömürlük ya da kiler olarak yapılmış yerlerin, demir ya da be- ton merdivenlerle işyerine çevrilmesiyle oluşturulmuştu. Birinci- sinde Necatî Ustanın marangozhanesi, ikincisinde Şarapçı Cen- giz'in çamaşır suyu imalathanesi, diğerinde ise seyyar poğaçacı Hamza'nın hem yaşayıp hem poğaç yaptığı ne olduğı belirsiz yer vardı.

Baharın kokusunu ilk önce terziyle çırağı alınış olmalı ki kapı- larının önüne iki tabure atıp, yüzlerini güneşe verdikten sonra el- lerindeki ceket ya da pantolonları harıl harıl teyellemeye koyul-

muşlardı. Manav Metin kapının önünü kaplayan sıra sıra sandıklardaki mayhoşlaşmış kış meyvelerine konan karasinekleri kovalıyor, mostralarını yeniden düzenliyordu. Yaşlı berber, yaz-kış açık duran kapısının tam karşısında üzeri Hayat mecmuaları, Akbaba dergileri, günü geçmiş gazetelerle kaplı sehpanın arkasındaki tah-ta sandalyede oturuyor; bir yandan önündekileri gözden geçirirken bir yandan radyodaki “Muhayyer Kürdi” faslını dinliyordu.

Marangozun genç kalfası Orhan, evden getirdiği sefertesindeki ıspanağın yanına ekmek ve yoğurt almak için demir kapıyı aralayıp, beş on basamaklı merdiveni tırmandıktan sonra yeraltından çıkmış bir köstebek gibi ıslıl ıslıl gökyüzüne baktı. Bunu biraz da asıl amacını gizlemek, kendi halinde etrafa göz gezdiriyormuş gibi görünmek için yaptı. Gözünü aşağılara doğru kaydırırdıktan sonra karşı evin cumbasına baktı: Nimet ortalarda yoktu. Daha sonra elleri boşluktaki sabit bir noktaya hızlı hızlı gidip gelen, terziyle çırağını gördü. Onları görünce sevindi, içinden “Bahar geldi” diye tekrarladı. Hangi mevsim olursa olsun, yerin altında nem, talaş, tutkal, cila kokularıyla kaplı, izbe karanlığın ortasında sabahtan akşama kadar çalışacağını; pazar günleri geç kalkmanın dışında pek bir şey yapamayacağını düşündü. İşte tam o sırada, aklına yazlık sinemalar geldi. Yaz günlerinde haftada birkaç kez hava kararmadan işten çıkıp, evde bir iki lokma atıştırdıktan sonra sinemaya giderdi. En çok da yabancı filmlere gitmeyi severdi. Dünya sadece Fener-Balat değildi, koskocamandı. Her şeye rağmen yaz bambaşkaydı. Yeni ve güzel bir yaz başlayacağını düşündü, keyiflendi...

Ekmekle yoğurt aldıktan sonra atölyeye dönerken, hızlı hızlı yiyeyim de kapının önünde biraz güneşleneyim, diye düşündü. İçeri girerken, karşı cumbaya yeniden göz attı.

Annesinin koyduğu yemeği birkaç lokmada bitirdikten sonra yerinden kalkıp, çalışma önlüğünü dükkânın arkasındaki askıya, sabah bıraktığı ceketinin yanına astı. Astıktan sonra da kendini hemen kapının önüne, daha doğrusu yeryüzüne attı. Üzerinde yapıştirma yaptıkları seyyar sehpalardan biri alıp, oturmak için ya-

nında getirmişti. Sehpanın kenarına ilişirken karşı cumbanın penceresindeki perdenin oynadığı fark etti. Baktı kimseyi göremedi.

Necati Ustanın gelmesine epey vardı. Az önce, ceviz kaplama bir büfeyi, Kürt Sabri'nin at arabasına yüklemişler; ustayla arabacı, keyifli bir gezintiye çıkmış gibi “tınır- mınır” kaybolup gitmişlerdi. Ayvansaray'a varmaları, malı indirip, teslim etmeleri, yerine yerleştirdikten sonra dönmeleri en azından bir saat sürerdi.

İlk bir bahar güneşi cumbaların arasından süzülüp, tam kucağına yerleşti. İçini çoktandır unuttuğu bir mutluluğun kapladığını hissetti. Keyif içinde, bir Bafra sigarası yakıp, dumanını Nimet'lerin cumbasına doğru savurdu.

Ayıp olmasın diye terziyle çırağına doğru bakıp, göz göze gelmeye çabaladı; bunu başarınca, başını hafifçe eğerek selamladı. Onların “Ne var ne yok, iyi misin?” anlamındaki göz kırpmalarını; ellerini hafifçe açarak “İyilik işte, ne olsun!” gibilerden işaretlerle cevapladı. Yanlarına gidip bir türlü sonlandıramayacağı sıkıcı bir sohbe girmek istemiyordu. Atölyenin kapısından uzaklaşıp, içerdeki malları riske atması da sakıncalıydı; zaten ustası sağı solu belirsiz, günü gününe uymayan bir adamdı. İşleri yolunda olduğunda; kapaklar tam oturduğunda, lambalar yerini bulduğunda, menteşeler iyi çalıştığında, kırlangıçlar iç içe yapıştığında, cilalar parladığında keyfine doyum olmaz; işlerde bir aksilik olursa, sıkıntıdan oflamaya puflamaya başlar, sağa sola bağırıp- çağırırdı. Gözlerini yokuşun yukarılara doğru daldırdı. Göz kapakları ağırlaşmaya, üzerine tatlı bir uyku sarmalanmaya başlamıştı. Yeni yetme bir oğlan yanı başında bitip, “‘Son’ çıktı! ‘Son’! Makarios’un öldüğünü yazıyor! On beş kuruşa ‘Son’!” diye bağırmasa, derin bir uykuya dalacaktı belki de. Parmağında sonlanan sigarayı savurup, çocuğu bir el hareketiyle kovaladıktan sonra yeniden cumbanın penceresine baktı: Perdenin arkasında Nimet'in siyah saçlarını fark edince, uykusu muykusu kalmadı. Oturuşunu düzenleyip, kendini yorgun, ama dinamik bir usta havalara sokmaya çabaladı.

En sevdiği komşusu Şarapçı Cengiz, ortalarda gözükmeyeğine göre bir yerlerde sızıp kalmış olmalıydı. Şarap alacak parası kalmayınca işyerine döner, kendinden beklenmeyen bir ciddiyetle, buluşlar yapan bir bilgin edasıyla çalışmaya koyulurdu: Bir şeyleri evire çevire çalkalar, bidondan bidona sıvılar aktarır, elde ettiği ilaçlı suları büyük bir huniyle boş rakı şişelerine doldururdu. Şişelerin ağızlarını mantarlayıp, üzerlerine “Cengiz Çamaşır Suyu” etiketleri yapıştırdıktan sonra bunları ikide bir lastikleri sönen eski püskü el arabasına yerleştirip, sokak sokak satmaya başladı.

Nimet cumbaya çıktı. Yokuşun sonuna doğru sanki Rum Lisesinden çıkacak bir tanıdığı varmışçasına uzaklara bakıyor; böylelikle hem kalfaya, senin için burada olduğumu sanma, demeye çalışıyor, hem de çevresinin sorgulayıcı gözlerinden kurtulmak istiyordu.

“Olacak bu iş, ama nasıl?” diye iç geçirdi kalfa. Konuşmanın bir yolunu bulmalıydı önce. Onun hayatının en zevkli yanı olduğunu düşündü. İşe geliş-gidişlerinde, öğle tatillerinde, hafta sonları yolunu bu sokağa düşürdüğünde, içini hoplatan, o inanılmaz kıpırtı...

Başını kaldırıp yukarı baktı. Güneşin bir köşesini yalayıp, diğer yanını soluk bıraktığı cumbanın penceresinde inanılmaz bir netlik vardı; o netliğin tam ortasında onun sımsıcak görüntüsü yer alıyordu. Onun da kendisi için çarpan minicik bir yüreği olduğundan emindi. Saçları, endamı, gülümsemesi gözlerinin önüne geldi. Salına salına bakkala gidişi; ufacık boyu, incecik bedeni; küçücük yüzünde, elinden tutulası bir çaresizlik. Onunla ne tatlı gezintiler yapılır, ne güzel sohbetler edilirdi, kim bilir!

Güneş iyice ılıtıyordu içini. Nimet cumbadayken ve güneşli bir bahar günü bu kadar güzelken, sokağı bırakıp yerin dibindeki atölyeye inmek; tahtaların, tutkalların, makinelerin arasındaki cehennem dönmek, ölüm kadar zor geliyordu, o anda.

Nimet yeniden görünmez olduktan sonra gözlerini kapayıp, bir süreliğine çevresindeki bütün görüntülerle ilişkisini kesti. Ağırlaş-

muş göz kapaklarında güneşin oynaşmalarını hissediyor, kızıl gö-rüntüler arasında yüzen pırıltılı tanecikler seçiyordu. Az sonra içinde bulunduğu dünyadan ağır ağır kopup, düşlerle dolu bam-başka bir dünyaya doğru yol almaya başladı: Sessiz, sakın bir de-niz kıyısı. Kıyıya kadar uzanan yemyeşil ağaçlar. Dalgaların dı-şında tek bir sesin bile olmadığı, ıpıssız bir yalnızlık. Nimet ağaç-ların altına uzanmış. Kısacık saçları ıslak. Denizden gelen ılık bir rüzgâr, teninin üzerinde parlayan su damlacıklarını birer birer ku-rutuyor. Dalların arasından geçtiği için bir görünüp bir kaybolan güneş, güzel yüzünde gölgelerle oynaşiyor. Sonra kısacık hayatı-nın üzerine sarmaladığı bütün yorgunlukları, küçücük ruhunun ze-deleniverdiği acı dolu bütün zamanları ağacın altında bırakmış gi-bi taptaze bir bedenle yerinden doğrulup, denize doğru koşmaya başlıyor Nimet. Renk renk çiçeklerin açtığı, yemyeşil çimenlerle kaplı toprak parçasından uçarcasına geçiyor; kıyıda suların sırlı-sıklam yaptığı kumlarda koşarken küçücük ayaklarının izleri kalı-yor arkasında. Denizin kıyısına vardığında duraksıyor bir an, başı-nı çevirip utangaçça gülümsüyor...

“Ulan tembel herif! Saat kaç olmuş, sen daha oturuyon bura-da! Yığınla iş var içerde, kapının önünde keyif çatıyorsun! Adam gibi çalışacaksan çalış; çalışmayacaksan, al voltanı çek git! Ne ha-lin varsa gör, anladın mı?”

Bu sesler neydi? Bu korkunç gümbürtünün kaynağı neydi? Bu sözler ne anlama geliyordu? Bir süre durumu algılayamadı kalfa. Az önce kıyısında dolaştığı denizden ayrılamıyor, bir türlü gerçek hayata dönemiyordu. Gözlerini aralayınca önünde dolaşan iri bir gölge gördü. Başını kaldırıp, “Bu ne haddini bilmezlik!” gibiler-den baktı: Necati Usta, iki metre ilerisinde, kıpkırmızı olmuş göz-lerle kendine bakıyordu. Yüzündeki bütün kaslar gerilmiş, kaşları düşmüş, ağzı aşağı doğru sarkmıştı. Sinirden elleri titriyor, ayak-ları bastığı yerde duramıyordu. Sanki bir ses duysa, bir kımıldama görse, yaylanıp üzerine atlayacaktı. Koltuğunun altında, az önce götürdükleri büfenin çizilip, soyulmuş kapağı duruyordu; belli ki taşırırken başına bir iş gelmişti.

Kalfa birden hayallerinden düşüp, içinden çıkılmaz, kaskatı bir gerçeğe çarptığını anlayıverdi. Anlar anlamaz, karşı cumbaya baktı. Bakar bakmaz Nimet'le göz göze geldi. Üzüntü içinde bakışlarını kaçırıp, çevresine göz attı: Terziyle çırağının dikiş diken elle-ri, manavın meyve dizen parmakları, berberin radyo dileyen kula-ğı, yok olup gitmiş gibiydi. Şimdi sırf göz kesmişler, kendisine doğru bakıyorlardı. Bütün dünya ona doğru bakıyordu: Sokak ke-dileri, kuşlar hatta böcekler. İki metre ötesinde, korkunç bir Neca-ti Usta. Cumbada Nimet.

Son cümleyi içinden tekrarladı: "Adam gibi çalışmayacaksan çek git! Ne halin varsa gör, anladın mı?"

Nereden çıkıp geldiği belirsiz ışıklar gözlerine batıyordu. Bütün sesler, bütün görüntüler boşlukta bir süre asılı kaldı. Herkes donup kaldığı yerden ona doğru bakıyor; sırtına, omuzlarına, göğ-süne, bakışlar saplanıyordu. Nimet'in güzel gözleri. Güzel gözleri ıslanıyordu belki.

Sokağın ortasında yapayalnızdı. "Ne oldu bana? Ne yapmam gerek şimdi?" diyebileceği hiç kimse yoktu. Bir rüzgârın gelip ci-ğerlerini buz gibi yaptığını hissediyordu. Yerinden kalkması ge-rektiği düşünabiliyordu sadece. Ağzı kenetlenip kalmıştı, söyleyecek hiçbir söz bulamıyordu. Konuşsa ne diyeceğini bilmiyordu...

Geriye dönüp, içeri doğru birkaç adım atmayı başardı. Zama-nın donup kaldığı bu yere dayanacak hali kalmamıştı. Şuradan kurtulup, bir an önce kendimi yeraltındaki atölyeye atayım, diye düşündü. Önce ortalıktan kaybolayım; bu zavallı halim, bu çirkin görüntüden silinip, kaybolsun bir süreliğine.

Merdivenlerden hızla indi; burnuna alıştığı belki de tiryakisi olduğu talaş, tutkal karışımı koku geldi. Üzerine batan gözlerden kurtulduğu için rahatlamıştı; ama, birkaç metre yukarıda, zamanı belirsizlikler içinde bıraktığı yerde, beklendiğini biliyordu.

"Ne yapmalıyım, Tanrım!" dedi, kendi kendine. Alıp ceketimi çekip gitmeliyim. Giderken de patronun kafasında parçalamalıyım sehpayı. "Al başına çal, makineni de atölyeni de, pis herif!" diye

öyle bir bağırmalıyım ki Balat'taki esnaf bile “ne oldu?” diye so-
kağa fırlasın. İntikam duygusu korkunç bir zehir gibi damarların-
da dolaşıyordu. Gözlerinin önüne, arkasına bile bakmadan, soka-
ğın ucunda kayboluşu geldi. Nimet hayret ve korku dolu gözlerle
kendisine bakıyordu.

Sonra eve dönüşü geliverdi aklına. Annesinin “ne oldu?” diye
soran, yorgun gözleri. Ne söylese, ne anlatsa, haklı çıkmayacağını
biliyordu. İş bulma umuduyla yeniden kapı kapı dolaşacak, aylar-
ca beş parasız bir avare olarak, rahmetli babasından annesine ka-
lan emekli maaşına yamanacak...

Tezgâhların arasından ilerleyerek, yarım saat kadar önce, önlü-
ğünü ceketinin yanına astığı askıya doğru ağır ağır yürürken; “Se-
sini çıkarma, giy önlüğünü, aç tezgahını, çalışmaya başla. Yarın
başka bir gün doğar. İki saat bile upuzun bir süredir. İki gün son-
ra hiçbir izi kalmaz bu olayın.” diye bir düşünce dönüp, durmaya
başladı beyninde.

Zaman gittikçe daralıyordu. Kararsızlık üstüne bir kâbus gibi
çökmüştü. Ne yapacaksa yapmalıydı artık. Ağır ağır yürüyüp, ara-
lığın sonuna vardı. Adımları aniden bitivermişti. Boyaları dökül-
müş, nemli duvara asılmış, derme-çatma bir askı tam karşısında
duruyordu. Bir yanında ceket, diğer yanında iş önlüğü asılıydı.
Kendi kendine “Zehir zıkkım Bahar!” diye söylendi. Geçmişin ol-
madığı, yepyeni bir sabahta uyanmak istiyordu. İçinden karmaka-
rışık sesler geliyordu; birileri konuşuyormuş, bağırşuyormuş gibi:
“Durma al ceketini çek git, delikanlı gibi, kahramanca... Uyma
şeytana, olur böyle şeyler, bir şey kaybetmezsin kendinden... Bel-
ki duymadılar ustanın sözlerini... Nimet'in gözleri... Annemin yü-
zü... Bırakıp gitmek mi, en iyisi...”

Zamanın içinde bunaldı. Ağır ağır kolunu kaldırıp, askıya doğ-
ru uzanırken bile ceketini mi, önlüğünü mü, alacağını biliyordu.

VEZNEDARIN BÜYÜK SIRRI

Küçükmustafapaşa'daki bir banka şubesine yanaşan Jeep'ten inen iki polis memuru, Veznedar Ayhan Beyi tüm şahsi eşyalarıyla birlikte derdest edip, apar topar götürdüklerinde; olayı gören bütün müşterilerin ve banka personelinin aklına aynı şey geldi: Ayhan Bey zimmetine para geçirmiş, yapılan bir inceleme sırasında suçu ortaya çıktığı için banka yönetimi tarafından tutuklatılmıştı.

Konunun aslını, tutuklamanın sebebini, bankaya gelen polisler bile bilmiyordu ama, bunu pek de önemsemeyip, sanığı yaka paça Fener'deki karakola götürdüler. Karakoldaki bir polis memuru kimlik tespiti yapıp, üzerinde ne yazdığı belirsiz, karman çorman bir tutanağı kendisine imzalattıktan sonra korku içinde beklemekte olan veznedar Ayhan Bey'i bodrum kattaki nezarete atıverdi.

Veznedar Ayhan Bey burada adam bıçaklama suçundan yakalanan topal bir genç ve patronunun başında sehpa parçaladığı için tutuklanan bir marangoz kalfasıyla beraber üç dört saat geçirdikten sonra başka bir polis memuru tarafından alınıp, üst kattaki başkomiserin odasına götürüldü.

Komiser, veznedara masasının tam karşısındaki sandalyeyi gösterip, “Otur!” dedikten sonra bir süre karşısında hiç kimse yokmuş gibi önündeki işlerle ilgilenmeye devam etti. İşlerini tamamladıktan sonra başını ağır ağır kaldırıp, Ayhan Bey’in yüzüne baktı. Konuya en çarpıcı olarak nasıl gireceğini düşünüyor, karşısındakini tek hamlede mat yapıp, sorguyu uzatmadan tamamlamak istiyordu:

Kesin kararını verdikten sonra ağır ağır konuşmaya başladı:

“Beyefendi yaşını başını almış, saygın bir mesleği olan, kibar görünümlü bir insansınız. Sizi üzmemek ve incitmek istemiyorum. Onun için sizi sıkıştırmama gerek kalmadan, işlediğiniz suçları, bunların sebebini ve birlikte çalıştığınız kişilerin isimlerini söyler misiniz?”

Korku içindeki veznedar, sarkık dudaklarını aralayıp, aynı kibarlıkta cevap verdi:

“Hangi suçtu efendim? Ben hiçbir suç işlemedim.”

Veznedarın bu cevabı komiserin sakın ve kibar görünen yüzünün asılmasına yol açtı: Kaşlarını çatıp, gözlerini kıstı, dudaklarını kımıldatmaksızın dişlerinin arasından ısıklık çalar gibi konuştu:

“Bak sana peşinen söylüyorum, beni yorma, bütün bildiklerini efendice anlat. Sen efendi olursan, ben beyefendi olurum. Sen şeytan olursan, ben zebani olurum. Ben kibarca konuştum, aynı kibarlığı beklerim, tamam mı?”

Komiserin yavaş yavaş belirmeye başlayan ürkütücü yüzü, veznedarı iyice korkutmuştu. Başına gelecekleri tahmin ediyor, ama inkar etmekten başka bir yol bulamıyordu.

“Tamam efendim ama, benim bir suçum yok inanın!”

Sinirlendiği halde kibarlığını korumaya çalışan komiser, “Anlaşıldı bu böyle olmayacak” gibi bir tavırla, koltuğunun yanında duran veznedarın şahsi çantasını alıp, yavaşça masasının üstüne yerleştirdi. Kendi malıymış gibi özenle açtı. İçinden iri bir çekiç çıkarıp, yavaşça veznedara doğru uzattıktan sonra aynı yumuşak

ve kibar ifadeyle sordu:

“Beyefendi, nedir bu?”

“Çekiç!” diye, titrek ve çatallı bir sesle cevapladı veznedar.

“Çantanızda ne işi var acaba?”

“Evde tamir yapacaktım masayı, sandalyeyi ...”

“Masana da sandalyene de başlatma beni. Canına okurum, şeklini-şemalını bozarım senin!” diye, avazı çıktığı kadar bağırdı komiser. Kaşları çatılmış, gözleri yerinden fırlamış, boynundaki damarlar fişkırmış, yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Komiseri tavrından ve korkunç görüntüsünden iyice ürken veznedar oturduğu sandalyeye sinip, “Tamam, kızmayın” anlamında başını salladı.

Onu hizaya getirdiğini düşünen komiser, akıl almaz bir hızla yüzüne yumuşak ve kibar maskesini yeniden yerleştirdi. Babacan bir tavırla konuşmaya başladı:

“Uzun zamandır, kırılmış, parçalanmış, ezilmiş bir vaziyette bulunan trafik lambaları, mağaza camları, reklâm tabelaları, köprü korkulukları, elektrik direkleri, havagazı boruları, fabrika kapıları, tersane kızakları, inşaat duvarları hakkında şikâyetler alıyorduk. Bunların sıklığı, yanlışla oluşmuş kazaların çok üzerindeydi. Üstelik düzeltilip, tamir edilenlerin birçoğu, birkaç gün geçmeden yeniden tahrip ediliyordu. Geçenlerde Unkapanı’ndaki yol inşaatının şantiyesine giren bir kişinin, bütün çimento torbalarını patlatıp, bütün kaynak elektrotlarını suya atması, bardağı taşıran son damla oldu: Bu durum üzerine İkinci Şube sivil ekiplerinden bir grup polis; turşucu, ayakkabı boyacısı, kokoreççi, simitçi kılığına girip, gece-gündüz kollama görevi yaptılar. Uzun çalışmalardan sonra eylemi gerçekleştiren kişi tespit edildi. Örgüt bağlantılarının saptanması için evi ve işyeri gözaltında tutulup, gelen-gidenler incelemeye alındı. İki haftalık çalışmadan sonra bir sonuca varılamayınca, sanığın tutuklanarak sorgulanmasına karar verildi.”

Komiser sözün burasında susup, veznedarın kıpkırmızı olmuş

yüzüne, yalvarırcasına bakan gözlerine baktıktan sonra anlattıkları eski bir masalmış gibi konuyu toparlayıp, düğümü açtı:

“Bu kişi bankada çalışan bir veznedar, yani sizdiniz Ayhan Bey. Şimdi bizi hiç yormadan (ki bu güne kadar çok yorup, hakkınızı fazlasıyla kullandınız) açık ve seçik olarak; bunları neden yaptığınızı, hangi yasadışı örgütle ilişkide olduğunuzu, birlikte çalıştığınız kişileri, şeflerinizin adını söyleyin. Güzellikle son kez tekrarlıyorum: Neden, niçin, kimlerle?”

Önündeki sabit bir noktaya bakarak, anlatılanları korku içinde dinleyen Ayhan Bey, soruların bitmesiyle başını kaldırıp komiserin yüzüne baktı: Komiserin yüzü ciddi, acımasız ve korkunç gözüküyordu. Titrek bir sesle, kekeleyerek konuşmaya başladı:

“İnanın benim amacım kimseye zarar vermek değildi komiserim, tam tersine ben ortaya çıkacak tehlikeli durumları engellemeye çalışıyordum.”

Komiser elinde tutmakta olduğu çekici veznedarın yüzüne doğru vınlama çıkaracak kadar büyük bir hızla döndürüp, bağırdı;

“Bununla mı?”

Veznedar istem dışı olarak geriye doğru çekilip, gözlerini kısıtı. Komiserin yüzüne bakıp, buz gibi bakışlarıyla karşılaştıktan sonra kendini toparlayıp, yeniden konuşmaya başladı:

“Nasıl olursa olsun, bazı kötü durumların ortaya çıkmasını engellemeliyiz efendim. Kendimizi düşünmesek de, çocuklarımız için bir şeyler yapmak zorundayız...”

Komiser, veznedarın sözünü bitirmesine fırsat vermeden konuşmaya başladı:

“Anladım, ‘Bozuk düzen, mozuk düzen’, diye konuya girip; çocuklarımız, işçilerimiz, köylülerimiz filan şeklinde devam ederek, iyi niyetli pozlarına yatacaksın. Boşuna çeneni yorma efendi, bana bağlı bulunduğun örgütü ve beraber çalıştığın kişilerin isimleri söyle, kafamı bozmadan!”

“Vallahi örgütlerle filan işim yok komiserim, siyasetle de il-

gim yok. Konu siyasetçilere bırakılmayacak kadar önemli .”

“Yoksa başka bir ülkenin mesela Rusya’nın, ajanı filan mısın sen? Yaptıkların bu ülkeye zarar vermekten ibaret olduğuna göre, neden olmasın!”

“Hiçbir gruptan değilim, hiçbir ülke hesabına da çalışmıyorum. Ben kendi doğru bulduğu yolda elinden geleni yapmaya çalışsan, basit bir veznedarım.”

Komiser elindeki çekici sallayıp, tekrar bağırdı;

“Elinden gelen, yapılanı yıkmak mı, ahmak herif? Bana hemen neden ve kimlerle yaptığını söyle. Kafamın taşı atmak üzere bilesin!”

Durumun ciddileştiğini fark eden veznedar, en yumuşak sesiyle, en düzgün cümlelerle konuyu açıklamak zorunda olduğu düşündü:

“Efendim, ben kendi kendime dünyanın geçmişini-geleceğini düşünüp duran, bu konuda araştırmalar yapan, sıradan bir insandım. Bu araştırmalarım esnasında kimselerin göremediği, bilemediği, aklına getirmediği bir sırrı keşfettim. Keşfettikten sonra hayatım tamamen değişti; yiyemez, içemez, uyuyamaz oldum. Bu büyük sırrı kimselerle paylaşamadım. Anlatmaya çalıştıklarım daha başlangıçta benimle alay etmeye başladı. Söylediklerime kimse inanamayacağını anlamıştım. Sonunda insanlığın kurtuluşu için kendi başıma bir şeyler yapmam gerektiğine karar verip, çalışmaya başladım!”

“‘Çalışmak’ dediğin karşına çıkan her şeyi kırıp-dökmek mi? Bu mu insanlık için çalışmak?” diye yeniden bağırdı komiser.

Veznedar gözünü komiserin arkasındaki pencereden gözüken, evler, fabrikalar, tersaneler, depolarla dolu tepelere doğru dikip, büyük bir sırrı açıklıyormuş gibi ciddi bir sesle konuşmaya başladı:

“Yıllardır bu dünyanın sırrını çözmek için düşünüp durdum: Kendimiz karar vermediğimiz halde doğuyor, sebebini bilmediği-

miz halde yaşıyor sonra bozulmuş bir makine gibi durup, ölüyoruz. Bütün bunların bizim anlayamadığımız bir sebebi olmalıydı: Bununla beraber, bize yaratılış sebebimizi bulamayacağımız, sınırlı bir zekâ verilmişti. Buradan yola çıkarak, ancak neden-sonuç ilişkileriyle gerçeği çözebileceğimi düşündüm. Yıllarca araştırdıktan sonra bir gün aniden, büyük sırrın farkına vardım ve her şey bütün netliğiyle karşımda belirdi:

“Büyük Sır” gibi tanımlamalar duyunca, komiser veznedarın bir tarikat üyesi olabileceğinden şüphelendi. Zaten karşısındaki, anarşist olmak şöyle dursun; normal zamanda, ‘Ne efendi, ne ki-bar adam’ denebilecek biri olduğu için bu düşünce aklına yatmaya başladı. Bu yorumu daha da ileri götürerek, belki de tarikatın bizzat başı yani şeyhidir, diye düşündü. Merak etmiş de, düşüncelerinden faydalanmak istiyormuş gibi davranmaya karar verdi.

“Neler çıktı karşınıza?”

“Gerçek çıktı. Gerçeği buldum.”

“Neymiş gerçek?”

Veznedar yüzüne bilge tavırlar yerleştirip, iyice kıstığı gözlerini çevresinde dolaştırmaya başladı. Yüzündeki korku gitmiş, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme oluşmuştu. Yakalanmaktan, yıllardır sakladığı müthiş sırrı açıklamaktan, büyük bir mutluluk duyuyormuş gibiydi. Sessizce anlatmaya başladı:

“Gerçek şu ki; biz daha ileri bir medeniyet tarafından yapılmış köleleriz.”

“Anlamadım, kimin kölesiyiz?” diye atıldı komiser; veznedarın buradan Amerikan emperyalizmi, sömürgecilik, kölecilik gibi yorumlara geçeceğini tahmin etti.

“İleri bir medeniyetin yani uzaylıların” diye sakince cevapladı veznedar.

Bu cevap karşısında şaşkınlığa düşen komiser, bir süre ne diyeceğini, ne yapacağını bilemez bir durumda kalakaldı. Kendini toparladıktan hemen sonra sorgulamanın başından beri ilk kez

veznedarın bir deli olabileceğini düşünmeye başladı. “Bakalım daha neler zırvalayacak! Önce kendisi konuşsun sonra biraz da ben konuştururum” diye düşündü:

“Devam et!” diye emretti.

“Evet, maalesef gerçek bu: Biz uzaylıların kölesiyiz ve onlar tarafından belirli bir planı uygulamak için üretildik. Şu anda bilgisizce, o büyük planı tamamlıyoruz.”

Komiser karşısındakini ciddiye alıyormuş gibi sordu:

“Neymiş bu büyük plan?”

Veznedar, “Anlatacağım efendim” deyip, uzun bir soluk aldı. Burun deliklerinden hızla geçen havanın sesi duyuldu. Uzun yıllar düşünerek bulduğu büyük sırrı, sıradan bir şekilde açıklamak istemiyor gibiydi.

“Büyük plan aslında son derece basit ve aşîkâr...”

“Bak sabrım taşmak üzere. Açıklasana planı!” diye bağırان komiserin yeniden sertleşen tavrı, veznedarın yüzündeki bilgeliğin yerini korkuya bırakmasına yol açtı. Ciddi bir ses tonuyla anlatmaya başladı:

“Büyük plan aslında üzerinde yaşadığımız dünyanın imarının tamamlanmasından ibarettir. Dikkatle bakın, bizler aslında büyük bir binanın inşaatında çalışan ameleler gibiyiz. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, savaşlar, barışlar, keşifler, buluşlar, medeniyetler, devletler, ilim, felsefe, sanat hepsi gelip geçiyor. Geriye kalan ne? İnsanların dünya üzerine yerleştirdiği tüm yapılar; yani yollar, köprüler, tüneller, barajlar, hava alanları, fabrikalar ...”

“Bırak saçmalamay, sadede gel!” diye tekrar çıkıştı, komiser.

Veznedar bunu hiç duymamış gibi konuşmasına devam etti. Yüzünde yeniden bir gülümseme belirmişti. Komik bir fıkra anlatıyormuş da son bölümüne yaklaştıkça keyifleniyormuş gibiydi.

“Dünyanın imarı tamamlanıp, her yer yaşamak için mükemmel bir hale gelince, uzaylılar bir düğmeye basarak bütün köleleri yok edecek ve uzay araçlarıyla gelip, dünyaya yerleşecekler.”

Bu açıklamalardan sonra komiserin aklında sanığın deli olma ihtimali güçlenmeye başladı. Suyuna giderek ağzından daha fazla laf almaya, ne tür saplantıları olduğunu, hangilerinin etkisiyle saldırganlaşmakta olduğu öğrenmeye karar verdi:

“Anladım” dedi, “uzaylılar bizi dünyayı baştan sona imar etmemiz için yarattı; peki eğitim, sanat, bilim, dinler, keşifler, icatlar, tıp, bütün bunlar boşuna mı?” diye devam etti.

Veznedar, bu soruyu dersini su gibi ezberlemiş öğrenci edasıyla cevapladı:

“Bütün bunlar asıl amacın oluşması için gerekli araçlardı. Keşifler dünyanın bilinmeyen bölgelerinin bulunup, inşa edilmesini sağladı. Tıp bilimi yaşayan kölelerin daha sağlıklı olmaları ve daha uzun süre iş yapabilmeleri için gerekliydi. Sanat yapıların estetik gelişimini sağlamaktan, yorulan insanları oyalamaktan başka neye yaradı aslında. Bilim dediğimiz daha iyi yapıların ortaya çıkarılması için gerekliydi zaten. Ayrıca madenlerin, petrolün çıkarılıp işlenmesi için de gerekliydi, bilimdeki gelişmeler. Eğitim dersek...”

“Yeteeer!” diye, bağırdı Komiser. Sorguya çektiği biri, hem de kafadan çatlak biri tarafından ders verilen bir öğrenci konumuna sokulmak; anlattığı zırvaları bir tutarlılığı varmış gibi dinlemek, sinirini bozmuştu.

“Binlerce yıldır bunun için mi uğraşıyoruz yani?” diye bağırdı.

“Bize binlerce yıl gelen upuzun zaman, belki onlara birkaç hafta kadar kısa geliyordur.” diye gülümseyerek cevap verdi veznedar.

Söyleyecek söz bulmakta güçlük çeken komiser, söz oyunlarına kapılmayıp, asıl konuya dönmek istedi:

“Kes bunları, bana çekiçten bahset!”

Veznedar bu sözü duyduktan sonra gülmeye başladı. Gülmekten konuşamıyor, kahkahalar arasında söyledikleri anlaşılıyordu.

Komiserin bir deli karşısında olduğuna dair şüpheleri iyice art-

muş hatta kesinleşmişti; ama, sorgulamanın ciddiyetinin bozulmasına izin veremezdi. Çekici konuşmanın başındaki gibi veznedarın yüzüne doğru savurdu, ama bu kez daha hızlı ve daha yakın olarak.

“Keeesss! Çabuk söyle yaptıklarının sebebini, yoksa kafanı patlatırım!”

Veznedarın yüzündeki gülücükler donup kaldı. Keyifle açılan dudakları büzüşüp, aşağı doğru sarktı.

“Bu imarın tamamlanmasını ne kadar engeller, ne kadar geciktirsek, o kadar uzun süre kalırız bu dünyada. Yapmamız gereken, bir an önce dünyadaki inşaatları sona erdirip, gizli yerlerde uzay çalışmalarına başlamak olmalı; böylece zaman kazanarak, onları engelleme şansı yaratabiliriz kendimize. Oysa biz, gece gündüz çalışıp, aptalca hızlandırıyoruz gelişlerini.”

“Yani?”

“Yani ben bu yüzden becerebildiğim kadarıyla bütün yapıları kırıyor, yapılmakta olan inşaatlara elimden geldiğince engel olmaya çalışıyorum. Birlik olursak birkaç yıl içinde taş taş üzerinde kalmaz dünyada. Kendimizi düşünmesek bile çocuklarımızı düşünmek zorundayız, komiserim.”

Komiser “sus-pus” olmuş, başını onaylarcasına sallamaya başlamıştı. Veznedar bunu söylediklerinin ciddiye alınması olarak algılamıştı ama, bu hareketin asıl sebebi, komiserin önünde duran sorgu tutanağına ne yazacağına, artık karar vermiş olmasıydı. Buna rağmen rolüne devam edip, hazır dili çözülmüşken, yandaşları olup olmadığını öğrenmeye karar verdi.

“Peki, bu gerçeği bir tek sen mi gördün, koskoca dünyada?”

“Gerçeği gören bir kişi daha var komiserim.”

“Kim?”

“Adolf Hitler.”

“Hitler mi?” dedi komiser, “yahu sen deli misin?” diye devam edecekti ki, karşısındakinin deli olduğu hatırlayıp, bu cümleden

vazgeçti.

“Evet, Hitler.” dedikten sonra sakın bir ses tonuyla yeniden anlatmaya başladı veznedar: “Bu gerçeği görmeseydi, bütün dünyayı yakıp yıkar mıydı? Bu onun bilinçli olarak çıkardığı bir savaştı. Bir yandan savaşırken bir yandan Von Braun’a uzaya gidecek roketler yaptırıyordu. Planı, kargaşa yaratıp dünyayı ve yapıları yıkmak, bu arada bir punduna getirip uzaylıları yok etmekti. Yazık oldu, kimseler anlayamadı adamı.”

“Füzeler yaptı diyelim, nerede bulacaktı uzaylıları?”

“Ayın arka yüzünde. Ay neden hiç arka tarafını Dünyaya dönmüyor, hiç düşündünüz mü? Çünkü orada, yani arka tarafta yaşıyor uzaylılar. Bunların amacı...”

“Yeteer, kes!” diye tekrar bağırdı komiser, boşuna zaman kaybetmeye gerek yoktu, bu adamın deli olduğu gün gibi açıktı ama, kararı doktorlar verecekti. Eğilip önündeki sorgu raporuna güçlüklerle okunan kelimeler sıralamaya başladı: “Sanığın suçu sabit görüldüğünden, tutukluluk halinin devamına; işlediği suçların incelenmesi için Cumhuriyet Savcılığına sevkine karar verilmiştir.”

Yazıyı tamamladıktan sonra masanın yanındaki zile basıp, kapıda bekleyen polis memurunu çağırdı.

İçeri giren polisin çekeleyerek götürdüğü veznedar, süklüm püklüm kapıdan çıkarken, başını çevirip komiserin yüzüne baktı:

“Dediklerimi tekrar düşünün komiserim, bu sizin göreviniz.” dedi.

Komiser “Ne adamlar yaşıyor şu semtte” dedi kendi kendine, “Esrarkeşler, kumarbazlar, sarhoşlar, hırsızlar, orospularla uğraştığımız yetmezmiş gibi bir de zıvanadan çıkmış delilerle uğraşıyoruz. Cilacı Nuri’den, Mareşal Fatma’dan sonra şimdi de Veznedar Ayhan çıktı başımıza. Zavallı adam, kendi halinde biriymiş aslında, inşallah ıslah ederler tımarhanede” diye düşündü.

Yorucu bir gün daha bitmiş, akşam olmak üzereydi. Komiser koltuğunu çevirip pencereden dışarı baktı: Haliç’in karşı tepelerin-

de, Hasköy'de, Sütlüce'de, Kasımpaşa'da kocaman kocaman binalar yapılıyor, yeni yeni yollar açılıyordu. Eski püskü gemilerin arasından güçlükle görülen Unkapanı Köprüsüne, sislerin içindeki Galata Kulesine, Pera'nın sırtlarında birbirinin üzerine abanmı , irili ufaklı binalara uzun uzun baktı.

FENERİN SÖNDÜĞÜ AKŞAM

Şarkiye Hanım dakikalardır dalgın gözlerle izlediği sokaktan yavaş yavaş yükselip, kaskatı bir ağırlık halinde içine yerleşen, sebebi belirsiz sıkıntıyı dağıtmak için başını kaldırınca, birden onu gördü: Alışılmışlığın görünmez yaptığı bu güzel yüze, uzun uzun baktı. Yıllar sonra tekrar karşılaşmış, iki eski dost gibiydiler. Düşünceleri elinde olmadan geçmişe doğru kayarken; anılarının puslu, soluk, kuytu köşelerinde kaybolan, eski görüntüleri araştırdı. Bulduğu resimleri, şimdi gözlerini alamadan baktığı yüzle karşılaştırdı. Gördüğü gerçeği üzüntü içinde tanımladı: Kimselere sezdirmeden sakladığı bütün sırlar, görüp de görmemezlikten geldiği bütün çirkinlikler; içini paramparça eden, kötülüklerle dolu, upuzun zaman; güzel kızın bakışlarına kederli, acı dolu duygular olarak sinivermişti. Yıllardır kımıldamaksızın durduğu bu yerde, onun da kendisi gibi yıpranıp, eksildiğini düşündü.

Oysa bu eve ilk geldiklerinde, ne kadar genç, ne kadar güzeldi: Başında ona asil bir hava veren tacı; tacın altından omuzlarına kadar dökülen, bukleli saçları; uzun kirpikli, iri, çekik gözleri; kalkık, küçücük burnu; bellik belirsiz gülümseyen, ince, biçimli dudaklarıyla, sevimlilikle kibarlığın iç içe geçtiği dayanılmaz bir

güzelliği vardı.

Semtte yaşayan herhangi biri için çok da olağanüstü değildi aslında; civardaki Rum evlerinin pek çoğunun, cumba köşelerinde, pencere pervazlarında yüzlerce benzeri vardı. Binaların soğuk yüzlerine insansı bir sıcaklık katmak ya da benzerliği, güzel yüzlerle farklılaştırmak için birinden hoş kızların, alçıdan maskaları yerleştirilmişti dört bir tarafa. Çiçek ve meyve motifleriyle birlikte bereket ve mutluluğu simgeliyorlardı aslında. Hangisine baksanız güzeldi ama, hiçbirisi böylesine gerçek, hiçbirisi böylesine asil ve duygulu değildi.

Hasköy’de ya da Dolapdere’de imalat yapan bir Rum ustanın görür görmez âşık olduğu, dalgın bakışlı, asil salınışlı, kibar gülüşlü Rum kızının tıpatıp aynısıydı, belki de. Onu bir dakika olsun görebilmek umuduyla günlerce peşinden koşup, aşkına karşılık bulamayınca, o dayanılmaz güzelliği, taşlara işledikten sonra kalıplarla döküp, dört bir yana dağıtmıştı. Sevdigine olan büyük aşkını ilan etmek için de yapmış olabilirdi bunu; başını her kaldırdığında onu görmek arzusuyla da: Çoğaltarak değersizleştirmeye, sıradanlaştırmaya çalışmış, ulaşılamazlığını kaybetmek istemişti belki de. Ne yaparsa yapsın içinden söküp atamamış; bu karşılıksız sevgiyi yıllarca ağır bir yük olarak taşıdıktan sonra gözlerinin bu güzelliğe alışmasına ya da başka gözlerin ona bakmasına dayanamayıp, uzak diyarlara kaçmıştı. Belki de Altı-Yedi Eylül olaylarından sonra bunca çirkinliğin arasına serpiştirdiği güzelliklerden, pişmanlık duyup; yaptığı yüzün eski bir kopyasını alarak çekip gitmişti Atina’ya...

Şarkıye Hanım gözlerini kaldırıp bulutlara baktığında, Eleni’nin korku dolu, kapkara gözleri belirdi hayalinde:

“Mori Şakiye, alasın bizi evine. Tutasın elçeğimizden. Bu gözü dönmüş kalabalık hepimizin derisini yüzecek!” Eleni’nin gözlerinin etrafındaki mor mor halkaları görüverdi birden. Zayıf, derisi çekilmiş, damarlı elleri ‘tir tir’ titriyordu. Daracık sokağı ölümü ensesinde hissederek geçip, arka odaya sığındıktan sonra

su içerken boğazındaki düğüm düğüm korku, suyun rahatça geemesine izin vermiyordu...

Sokaklardan öbek öbek, korkunç yüzlü, aç gözlü, yoldan çıkarmış insan sürüleri geçiyordu. Koskoca İstanbul karşı konulmaz bir yangın olup tutuşmuş gibiydi. Havada dayanılmaz bir is kokusu vardı. Parçalanan, sağa sola savrulan eşyaların kulakları yırtan gürültüsü, sinir bozucu polis düdüklerine karışuyordu.

Balat, Fener yerle bir olmuştu; tanıdığı, selam verdiği, erzak aldığı, hatır sorduğu insanların dükkânları yağmalanmış, vitrinleri, rafları paramparça edilmişti: Ayvatoğlu Bakkaliyesi, Manol Ustanın ayakkabıcısı, Kuyumcu Kostandi, Kürkçü Tanaş, Havlucu Dimitraki; bütün bu işyerleri, kaba bir şiddetin ayakları altında iğnenmişti...

Eleni'ler birkaç ay sonra sessiz sedasız ortalıktan kayboldular. Kimseler göremedi gidişlerini. Komşularına “hoşçakalın” bile demediler. Nereye gittiklerinin bilinmesinden korkuyorlardı belki. Yüzyıllardır yaşadıkları bu topraklardan korku içinde kaçıp gitmek, zorlarına gitmiş de olabilirdi. Bütün duyguları önce buz kesmiş sonra yakıcı bir nefrete dönüşmüştü belki de. Ya da kutsal anıları kuşatmıştı dilerini. Konuşsalar susamayacaklardı: Buralarda geçmişti çocuklukları. Buralarda genç, buralarda damat, buralarda gelin, burada anne olmuşlardı. “Ah Arto'cuğum seni burada bırakmak... Ah canım benim, nurlar içinde yat!”

Eskiler şimdi bir yerlerden soluk, tozlu, bölük pörçük görüntüler olarak ortaya çıkıp, gözlerinin önünde tekrar tekrar canlanıyordu: Fener'deki ilk evleri, Fethiye Bostanına bakıyordu. Memleketine giden Rumlardan kalan bir evin, üçüncü katındaki, iki oda bir sofadan oluşan bölüm, küçük bir borçlanma karşılığında kendilerine verilmişti. Başlangıçta bütün oturanlar, bodrum kattaki tuvalet ve mutfağı ortaklaşa kullanıyordu. Dört ailenin doluştuğu evde ocuk ağlamaları, hasta iniltileri, karı koca kavgaları, kapı gıcirtıları dinmek bilmiyordu. Mutfaktaki tek gaz ocağında, kimselerin canını ektirmeyen, yavan, lezzetsiz yemekler kaynıyordu. Her şe-

ye rağmen dilden düşmeyen kelime “yeni”ydi. Bu eski püskü, dö-küntü evde, her şey yeniydi. Çünkü hayatın kendisi yeniydi. Ken-dilerinden önce oturan, evdeki her şeyin yepyeni olduğu günlerde yaşayan insanlar geliyordu, zaman zaman akıllarına. Nereden çı-kıp geldiği belirsiz bir “misafirlik” duygusu bütün yüreklerini kap-layıp, pır pır eden umutlarını karartıyordu aniden. Bir yerden çı-kıp geliverecekler, “Sizin ne işiniz var burada, defolun!” diye ba-ğıracaklarmış gibi bir endişe.

Drama’yı hayal-meyal hatırlıyordu artık. Evlerinin kalın tahta-lardan yapılmış, iki kanatlı, kocaman bir bahçe kapısı vardı. Tah-taların aralıklarından sokak görünüyordu. Birisi geçtiği zaman içe-ri dolan ışık huzmesi kıvıldıyordu. At arabası geçerken çelik kas-naklarının pırıltıları içeri sızıyordu. Zemini sert bir toprakla kaplı bahçede, koyu gölgeler veren, kısararak meyve ağaçları vardı. Bah-çede ne ağaçları olduğunu şimdi hatırlamıyordu. Bol bol dut ve kiraz yediklerine göre bu ikisinden olduğu kesindi. Beyaz badana-lı ev kaç odalıydı. Kapıdan girence önce hangi bölümle karşılaşı-lıyordu? Girişte ayakkabılarla dolu küçük bir sofa olmalıydı. Bir yerlerde üst kata çıkan, gıcırıltılı, tahta kokulu merdivenler olma-lıydı. Üst kat, annesiyle babasının odası mıydı? Bir küçük oda da-ha var mıydı? Nerelerde yatılırdı? Bir mangal... Kahve kokusu... Kar kokusu... Soğuk nefesleriyle, nemden sırlıklam olmuş yatak-lara yatıp, ürkek uykulara dalarlardı. Annesinin yüzü nasıldı? Ko-nuştu mu çok konuşan, sustu mu çok susan, kara-kuru bir kadın-cağızdı anası. Son günlerindeki durumu gözünün önünden hiç git-miyordu. Yalvarmakla, elveda arası, o nasıl bir bakıştı...

Kasabanın meydanında askerler toplanmıştı. Asker denilen, si-lâhına alınıp, üzerine eğreti bir ceket, başına soluk bir fes geçi-rilmiş, yaşlılar ve çocuklar hariç, erkek namına kim varsa hepsi. Aralarında babası da vardı. Hep yok olduğundan, varlığını anlaya-madığı bir insandı babası. Hüzünlü bir kalabalığın arasında olma-sına rağmen bir festival başlangıcı gibi geliyordu ona. Annesi hep kederli yüzüyle yanındaydı. Onun tütün toplamaktan çatlamış el-lerini tutuyordu, sıkıca. Sıra sıra dizilmiş askerler sessizdi, üzerin-

de düşünölüp, yorumlanacak, tek bir düşünce bile yoktu akıllarında: “Metin olmak zorundasın, Vatan borcu bu. Padişahımız sağ olsun. Tanrı devletimizi korusun!”. Kendi kendine moral vermeye çalışıp da başaramayan askerler, korkunç gözlerle bakıyorlardı kalabalığın arasındaki tanıdıklarına. İçlerinden gelenle, olması gereken arasındaki büyük uçurum, yaratıyordu gözlerindeki korkunçluğu. Belki de içlerinde, duyguların dolaşacağı kadar yer kalmadığı için dışarı taşıyorlardı korkularını. Belki geriye kalan, yüzyıllar boyu hatırlanacak olan son yüzleri bunlar olacaktı.

Sıra sıra önlerinden geçiyorlardı. Düzenli atmaya çalıştıkları adımları karmakarışık. Kahramanca bakışlar yerleştirmeye çalıştıkları yüzleri yorgundu. Dimdik tutmaya çabaladıkları omuzları, “Bu dünyanın yükü, niye bizim üstümüze kaldı!” diyormuş gibi çaresizdi.

Babası omzuna astığı heybeyi sırtına doğru savurdu: “Allaha-ismarladık, hakkınızı helal edin, birbirinize sahip çıkın!” demek istedi bu davranışıyla. Kimseler anlamasa da onlar duydu söylediklerini. Kalabalığın arasında giderek yok olan ensesini; aklar düşmüş saçlarını gördüler. Bir toz bulutunun arasına saklanmış, altmış yetmiş kadar asker; yani komşumuz, bakkalımız, fırıncımız, sütçümüz yavaş yavaş uzaklaşıyordu. Tütün tarlalarının arasında kaybolup gittiler, ağır gösterimli bir film gibi...

Galiçya neresiydi? Çok uzaklarda, çok korkunç bir yer olmaydı. Zaten kasabanın dışındaki her yer, çok uzak, çok tehlikeliydi onlar için, Selanik bile. Enver Paşa kimdi? O toplatmış askeri, diyorlardı. Düşman kimdi? Savaşın sebebi neydi? On-on beş yıl içinde, sekizinci “urba kuşanış”ıydı babasının. Her seferinde biraz daha donmuş gözlerle, biraz daha erimiş bir bedenle dönüp gelmişti. Yine de gelmişti.

Galiçya’dan gelemedi. Sadece haberi geldi. Toz-toprağın içinde kaybolup giden onca insandan, sadece üçü-dördü geri geldi. “Fail’in vurulduğu gördüm. Top ateşi altında, bir tepeyi tutmaya çalıştığımız sırada, devrildi gitti zavallı. Başımız sağ olsun. Allah

milletimize zeval vermesin!”

Bir at arabasının arkasındaydım. Tekerlerin kaldırdığı toz bulutunun içinde babamın hayalini görüyordum. Selanik’ten ayrılmış, İstanbul’a doğru yola çıkmış olmalıyız. Arabacının yanında duran adamın, kocam olduğunu hatırlıyorum. Yüzü gelmiyor, gözlerimin önüne. Düğün müğün olmayınca, insan evlendiğini bile anlayamıyor. Bohçamı hazırlayıp, adamın evine mi gönderdilerdi beni? Bir imam nikâhımızı kıymış olmalı; ama nerede, ne zaman, hiç aklıma gelmiyor. Sanki beğenmeyip silip atmışım, hatıralarımın bazı kısımlarını; çirkin görüntüleri, siyah-beyaz fotoğraflardan kesip atmak gibi. Adamın evi nasıldı? Küf kokulu bir yatak odası, üzerinde mor renkli üzüm desenleri olan saman dolu sedirler, odun kokulu bir kuzine sobası, başa çıkılmaz bir soğuk...

En çok da o at arabasını hatırlıyorum. Annem yanımda oturuyordu. Hiç konuşmadan, arkamızda serilen yollara bakıyorduk. Geçmişimiz gittikçe uzaklaşıp, yok oluyordu gözlerimizin önünden. Sırtımızı, denk yaptığımız birkaç yapağı yatağa dayamıştık. Önümüzde üç dört küçük bohça, bütün eşyamız, bütün varlığımız, o kadardı.

Ortaköy, denizin kıyısı... Ayaklarımızı suya sarkıtıyorduk. Koskoca Boğaz ayaklarımızın altından akıyordu. Yüzüme bir gülümseme yerleştirmeye çalışıyordum. “Belki de hayat denen şey budur ve yeni başlamıştır; geçmiş bu günlerin kıymetini anlamamız için yaşanmış, koskocaman bir mekteptir.” diyordum kendi kendime. Devlet-i Osmani’nin saltanatı yıkılıp, yerine yeni meclis kurulabildiğine göre, dünyada her şey değişebilirmiş demek ki. Yüksek tavanlı; kocaman kapısı olan bir odada beş aile bir arada kalıyorduk. Kapının gıcirtısı sabaha kadar durmuyordu. Öksürük seslerine, camlarda patlayan rüzgarın uğultusu karışıyordu. Üstümüzde dayanılmaz bir koku dolaşıyordu. Çatlak pencere camlarından, ıslak bir boğaz havası sızmasa, hepimiz boğulup, ölecektik. Sabaha doğru, martı çığlıklarını, vapur düdüklarını, ezan seslerini duyduktan sonra dalabildiğimiz uykulardan; taş gibi olmuş kemiklerle, kıpkırmızı gözlerle uyanıyorduk. Uzun, yorgun bir kuyruğa

katılıp, çorba dağıtımını bekliyorduk, açlıktan “gurul gurul” ten midelerimizle. “Başka gruplar gelecekmiş.  dört gün içinde gi-deceğimiz yerler belirlenecekmiş.” diye, umutlar içinde iki ay yaşamıştık, o viranhanede...

Yüzünde dolaşan ışığın azaldığını hissetti birden. Gözlerini ağır ağır araladı. Güneş aniden kaybolup gitmiş, yerine kasvetli bir karanlık inmişti. Semti aydınlatan koskocaman bir fener var-muş da aniden sönmüş gibiydi. Karanlıkla birlikte koyu, yapışkan bir sis bütün semti kaplamıştı. Az sonra çok kötü bir şey olacak-mış gibi bir duygu yerleşti içine. Bütün bunların sebebini anla-mak, sıkıntısını biriyle paylaşmak için başını kaldırıp, karşı cum-badaki kız yüzüne baktı. Kızın, koyu bir karanlığın içinde güçlük-le seçilen yüzünü görünce hayretler içinde kaldı: Yorgun gözleri kapanmış, derin bir uykuya dalmıştı. •

zh

yaba yayınları

Galipdede Cad. 55 / 1 Tünel – Beyoğlu / İstanbul

Tel / Faks: 212- 293 36 06

Posta çeki (Yaba Dergisi): 83852

e-posta: yabasahaf@yahoo.com.tr

www.yabaedebiyat.com

BİLİM–KÜLTÜR DİZİSİ

Çeviri Yazarlar

.... Erzurum Yolculuğu • A. Puşkin, Çev: Zeki Baştımar

.... Edebiyat Kuramı • B. Eichenbaum, Çev.: Sedat Umran

.... Etik • Howard Selsam, Çev: Yüksel Damirekler

.... Darbe • Edward Luttfwak, İhsan Polat

.... Felsefe ve Şiir • Schiller, Çev: Burhanetin Batıman

Yerli Yazarlar

.... Sonsuz Değişim • Abdullah Rıza Ergüven

.... Sanat ve Erotizm • Abdullah Rıza Ergüven

.... Yanıtlarıyla • (söyleşiler), Haz: Mustafa Pala

.... Dersim • Dr. Suat Akgül, 4. bs

.... Kemal Tahir'in Sohbetleri • İsmet Bozdağ, 3. bs

.... Tarih Yarındır • İsmet Bozdağ

.... Nâzım • Aydın Aydemir, 6. bs (afişi ile)

TARİH

Mezopotamya Kitaplığı

- Erbil Vakayinamesi • Mşıha Zha, Çev: Erol Sever
- Siirt Vakayinamesi • Adday Şer, Çev: Celal Kabadayı
- Urfa Akademisi • E.R.Hayes, Çev: Yaşar Günenç, 2. bs
- Tavasın 'Enel Hak' • Hallacı Mansur, Çev: Yaşar Günenç, 6. bs.
- Antakya Akademisi • Albert Harrent, Çev: Vedii İlmen
- Kildaniler-Doğu Kilisesi Tarihi • Joseph Molitor, Çev: Erol Sever
- Mezopotamya'da 1915-1920 Sivil Yönetimi • Gertrude L. Bel, Çev: Vedii İlmen
- Sibiryâ Sürgünü Asurilerin Anıları • Elia Vartanov, Çev: H. Topuzoğlu
- Ninova Sarayı Kütüphanesi • M. J. Menant, Çev: Vedii İlmen
- Urfa'da Ermeni Yetimhanesi (1919-21) • M. C. Holmes, Çev: Vedii İlmen, 2. bs
- Nusaybin Akademisi • Adday Şer, Çev: Nesimi Dodu
- I. ve II. Haçlı Seferleri Vakayinamesi / anonim, Çev: Vedii İlmen
- Şerefname - Kürt Ulusunun Tarihi, Etnoğrafya ve Coğrafyası I/I (1.c)
 - Şerafeddin Han / François Bernard Charmoy, Çev: C.Kabadayı, R. Katı
- Şerefname - Kürt Ulusunun Tarihi, Notlar, Açıklamalar, I/II (2.c)
 - Şerafeddin Han / François Bernard Charmoy, Çev: Rıza Katı
- Şerefname - Kürt Ulusunun Tarihi, (...Kronoloji) I/III (3.c)
 - Şerafeddin Han / François Bernard Charmoy, Çev: Vedii İlmen
- İslamın Savaşı • Yonan Şahbaz, Çev: Vedii İlmen
- Osmanlı Ordusunda Dört Yıl (1915-1920)
 - Rafael de Nogales, Çev: Vedii İlmen
- Gundi-Şapur Akademisi • Heinz Herbert Schoffler, Çev: Sedat Umran
- Asurlular - Sürekli Bir Öyke • Frederik Aprim, Çev: Vedii İlmen
- Ermeni Mektupları (1896-'97) • Heinz Herbert Schoffler, Çev: Ömer Öztürk
- Asur Edebiyatı • Jean Baptiste. Chabot, Çev: Vedii İlmen

HALKBİLİM KİTAPLARI

- Eğin Türküleri • Enver Gökçe
- Türk Halk Yazını • Abdullah Rıza Ergüven
- Halkın Cönkü • Aydın Doğan

EDEBİYAT DİZİSİ

Çeviri Roman - Öykü

- Değişim • Franz Kafka, Çev: Vedat Günyol, 7. bs
- Dönek • Jack London, Çev: Ahmet Goran
- Amerika Amerika • Elie Kazan, Çev: Özay Süsoy, 2. bs
- Solgun Ateş • Vladimir Nabokov, Çev: Yaşar Günenç
- Yaşayan Mumya • A. Artaud, Çev: Yaşar Günenç
- Köylüler • Anton Çehov, Çev: Zeki Baştımar
- Kara İlkbahar • Henry Miller, Çev: Yaşar Günenç
- De Profundis • Oscar Wilde, Çev: Yaşar Günenç
- Le Horla • G. Maupassant, Çev: Ceyhan Ergüven

- Cemile • Cengiz Aytmatov, Çev: Şerif Hulusi, 7. bs
- Maskeliler • Alberto Moravia, Çev: Yaşar Günenç
- Ulysses • James Joyce, Çev: Yaşar Günenç, 4. bs
- Mihail • Panait Istrati, Çev: Rıza Katı

Yerli Roman - Öykü

- Hem Uzak Hem Yakın • Talip Apaydın
- Marpessa • Bedii Demirseren
- Kör Pencere • Aydın Doğan, 2. bs
- Güneşli Bayır • Aydın Doğan
- Afişte Ölen Adam • Aydın Doğan, 3. bs
- Islak Kaldırımlar • Aydın Doğan
- Artin Usta • Ali Arslan, 2. bs
- Islık Çalmayı Bilmezdi • Dilek Demirkol
- Yeni Zaman • Zafer Berke
- Bir Taşralı Gencin Günlüğü • Aydın Doğan
- Grevden Sonra • Hakkı Özkan, (roman, gözden geçirilmiş 2. bs)

ŞİİR DİZİSİ

- Baudelaire / Şiirler • Haz. çev: Abdullah Rıza Ergüven
- Fransız Şiiri • Haz. çev: Abdullah Rıza Ergüven
- Denize Karşı • Abdullah Rıza Ergüven
- Çoğalan Adam • Yaşar Günenç
- Çorak Ülke • T.S. Eliot, Çev: Yaşar Günenç
- Altın ve Erguvan - Dünya Şiirinden Seçmeler • Çev: Anıl Meriçelli
- Hem Eylül Hem Deniz • Mehmet Barış
- Küllerde Kor Ararken • Ahmet Emin Atasoy

TIYATRO DİZİSİ

- Ölümsüz Bakireler • P. Bourgeade, Çev: Yaşar Günenç
- Delioğlan ve Diğerleri • Aydın Doğan, (5 kısa oyun)
- Lorca Kitabı • Nihat Taydaş
- Antigone • Kemal Demirel • 4. bs
- Şeyh Bedreddin'in Yargılanması • Kemal Demirel
- Doğrular • Albert Camus • Çev: Ferit Edgü, 2. bs
- Übü - Bütün Yönleriyle Übü Serüveni • A. Jarry, Çev: Rıza Katı
- Che-Ulu ve Derin • Belgesel Oyun • İsmet Bozdağ
- 6. Koşuş • Çehov - Kemal Demirel
- Kurbağalar • Aristofanes, Elif Kayalar
- Generallerin İkinci Kahvaltısı • Boris Vian, Çev: Vedii İlmen
- Ögle Şarabır • Katherine Anne Porter - A. Aydın Doğan
- Halk Tiyatrozu • Deprem ve Zulüm • Erkan Yücel ve arkadaşları (belgesel)

ÖZEL DİZİ

- Cellat Fred'in Anıları • Çev: Yaşar Günenç, 2.bs
- Kara Fıkralar • Aydın Doğan
- Sokaktaki İnsan Öyküleri • Bir Yaba Seçkisi, Haz: A.Aydın Doğan
- Aynıyla İnsan (özlü Sözler) • Adnan Acar
- Geçti Borun Pazarı-Leyleğin Ömrü- • Namdar Rahmi Karatay
- Aygar Dağı Mektupları • Hasan Latif Sarıyüce
- Onları Tanıyın • A. Füsün Hacıömeroğlu
- Midyat'ta Etnik Gruplar • İhsan Çetin
- Komün -Geleceğe ilişkin Politik Bir Alegori- • Gün Zileli

YABA ÇOCUK

Genç Kuşak Kitaplığı

- Tiryaki Baba • Bedii Demirseren
- Gelincik • H. Uzunyayla
- Klementina Teyzenin Arabaları • F. Feld
- Çocuklara Öyküler • (Avrupalı Yazarlardan)
- Hadi Bakalım Miquel • Krumbold, (Amerikan Çocuk Ed. Ödülü)
- Kaçırılan Doktor • F. Laurent
- Kanatlı Çocuk • Hakkı Özkan
- Falaka • Ömer Seyfettin
- Büyük Reis • Raffael Ganz
- Kral Ulis'in Serüvanları • Homeros / H.L.Sarıyüce
- Snark'ı Avlamak • L. Carrol
- Demiryolu Çocukları • Nespit
- Zenda Mahkumları • Antoni Hope
- Firavun'un Kızı • R. Haggard
- Arizona'lı Red Kit • René Guillot
- Kafkas Esiri • Lev Tolstoy
- Pecos Bill • G. Martini
- Ben Hur • H. Sknw
- Şehnameden Seçme Hikâyeler • A. Doğan

DERGİ

Yaba Edebiyat, kültür – sanat – fikir dergisi, iki ayda bir çıkar
Yurtiçi ve yurtdışı siparişleri gönderilir.

Z A F E R B E R K E

BAMBAŞKA GÜNLER *Öyküler*

"Her gün aynı gemiye biniyor, aynı iş yerine gidiyor, aynı görevleri yapıyor, sonra da hiçbir şey olmamış gibi aynı yoldan, sıkıcı tekrarlarla dolu evinize dönüyorsunuz. Birbirinin tıpatıp aynı olan günlerin sizin için ne değeri var? Tek erdem, çalışkanlık mı bu dünyada? Hiç durmadan övülen çalışkanlık; biraz da saflık, aç gözlülük ve tekdüzelik içermiyor mu? Şimdi işinizin başında olmayı çok mu isterdiniz? Hayır. Öyleyse "gemiye döndür!" diye niye çırpınıyorsunuz? Ben size bambaşka bir gün öneriyorum. İlerde herkese anlatacağız, aklınıza geldiğinde keyifle gülümseyeceğiniz, yaşanmış, gerçek bir gün öneriyorum. Benimle bambaşka bir güne ne dersiniz?"

Zafer Berke'nin daha önce Yaba'da çıkan ilk kitabı Yeni Zaman'la edebiyat okurundan iyi not almıştı. Öykücümüzün ikinci kitabı olan Bambaşka Günler ise yüzünü ağartan bir niteliktedir.

9 789753 861434